Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk

VERDENSKRIGEN 1914-18 8°

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130019381391

0455

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Marius Møller:

Han gjorde sin Pligt.

E. Jespersens Forlag, København

HAN GJORDE SIN PLIGT

417. 2967

„Kapitlet i Historien om Pligten er paa engang det tungsindige og det ophøjede“ —

MARIUS MØLLER

Han gjorde sin Pligt

En Beretning om en sønderjydsk Soldat.

E. JESPERSENS FORLAG
KØBENHAVN □ KRISTIANIA
CAMMERMEYERS BOGH. HOVEDK. FOR NORGE

FORORD

„Han gjorde sin Pligt“ er bleven til ud af den dybeste Beundring og Ærbødighed og den smerteligste Medfølelse med det sønderjydske Broderfolk og dets Stilling i Verdenskrigen.

Fortællingen er bygget dels over en Række autentiske Soldaterbreve, dels over mange Samtaler med Sønderjyder, dels over personlige Oplevelser.

„Han gjorde sin Pligt“ er saa nær Sandheden, som novellistisk Digtning formaar at være.

MARIUS MØLLER.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

A. Rosenbergs Bogtrykkeri - City - Passagen.

I.

Jørgen Gram staar paa Udsigtshøjen i det nordøstlige Hjørne af Kettinggaards Have og ser over mod Højdedragene paa den danske Side af Grænsen.

Bagved ham, i den nordligste Udkant af Ketting By, ligger hans Fars store, straatækte, bredryggede Gaard og gamle, skyggefulde Have. Foran ham falder Landet jævnt omtrent en Kilometers Vej ned mod Engene ved Kongeaaen og hæver sig saa atter paa den anden Side i bløde, runde Bakker med frodige Hegn lige saa langt op mod Brarup By og Kirke.

Omkring ham kvidrer Havesanger og Bogfink, og dufter Syren og Hybenrose, for det er Sommer i Juni Maaned. Nedenfor, tæt ved det duftende Havehegn, staar en Flok røde, runde Unghøveder og glor. De er falden i Forundring over Mennesket oppe paa Højen.

Solen glider ned mod Bakkekammen i Nordvest. Landet paa den danske Side ligger allerede i Skygge, men Skraaningerne op mod Ketting rødmer af Aftenlys. Rugmarkerne duver ganske

svagt, lange Kobbel af Køer stumrer op mod Landsbyen. Nede paa Vejen gaar en prøjsisk Gensdarm strunk frem og tilbage. Solen blinker i hans tunge Messinghjælm.

Jørgen Gram staar og ser mod det rødhvide Kirketaarn ovre i Brarup By og mod en stor, nybygget Gaard med Veranda og Trimpel nogle Hundrede Meter uden for Bygrænsen. Der en nyanlagt Have omkring Gaarden, og Dannebrog vajer fra en mægtig Flagstang. Solen forgylder Kirketaarnets øverste Gavle og gør Dannebrog dobbelt rødt.

Jørgen Gram har Garderhøjde, hans Ansigt er rundt og alvorligt, hans Øjne blaa og længselsfulde. Hans Tanker er mange og er snart Syd snart Nord for Grænsen. Han tænker paa de mange Gange, han har staaet her og stirret mod Nord. Det forekommer ham i et kort Øjeblik, som hans Barndom og Ungdom er gleden hen i denne Stirren. Han husker, at hans Far tidlig har ført ham herud og peget mod Nord; deroppe er Friheden og Længslen, her er Kampen og Arbejdet og Haabet. — —

— — — Der kommer en ung Pige løbende ned over Plænen mod Flagstangen. Hun begynder at løsne Flagsnoren og vil hejse Flaget ned, i det samme ringer Kirkeklokken. Pigen standser og lytter. Tonerne kommer glidende som milde Strøg af bløde Hænder, over de sommergrønne Marker, over Jørgen Grams Sjæl; og

Jørgen lytter og knuges af Længsel. — Han følger den unge Piges mindste Bevægelse. — Nu hejser hun Flaget ned, nu vender hun sig om mod ham — og vinker med Flaget. Gud! Astrid Grønnning vinker over til ham. Han ved, at det i Dag er hendes 21aarige Fødselsdag. I samme Nu ved han ogsaa, at han vil gaa over til Simon Grønnings, naar Skumringen falder.

— — —

— — — Klokken er hen ad ti, da Jørgen Gram nærmer sig Engene ved Kongeaaen. Mosekonens Bryg ligger som Uldskyer tæt hen over Engstrimlerne og staar som Kogedamp over Vandet i Aaen. Fra Markhegnene lyder en enkelt spæd Guldspurvetrille. Gensdarmen gaar stadig ovre paa Vejen. Hans Messingtøj blinker ikke mer, men Sablens Dupsko og Støvlernes Sinker rasler og knaser i Gruset.

Jørgen Gram kunde godt have bestemt sig til at gaa om ad Broen ved Foldager; han kunde have taget sin Cykle og kommen meget nemt over Vejen; men han foretrækker at gaa ad Markvejen, vade over Aaen og tage Stien langs med Simon Grønnings høje Skelhegn. Det har han gjort saa mange Gange før, saa kommer han mindre udfordrende til Gaards, og det er nok saa spændende.

Jørgen Gram har noget udestaaende med Gensdarmen. En Del af Kontoen er af gammel Dato. Maaske Jørgen har været med til at

knække Skolens tyske Flagstang engang i sin allertidligste Ungdom. Gensdarmen mener det. Maaske Jørgen Gram ogsaa har været lovlig slem til at synge danske Sange, mens han i sin Lømmelalder gik efter Plov og Harve eller kom jagende med et Kobbel Heste forbi Gensdarmen paa Vejen. Gensdarmen mener det og har tit nok advaret Jørgen. Nogle Gange har Jørgens Fader endogsaa maattet betale Bøder for Sønnens kønne Stemmes Skyld.

Gensdarmen har ogsaa maattet gøre Jørgen Gram opmærksom paa, at det er uforenligt med prøjsisk Vedtægt at pryde sit Cyklestyr med et rødhvidt Mærke blot saa stort som en prøjsisk Femmark, saa den prøjsiske Ordenshaandhæver har tit nok haft Ulejlighed med Jørgen Gram.

Men siden Jørgen er bleven voksen, er det endda blevet værre. Jørgen kæmper ikke længer med Knappenaalsstik, men med solide Realiteter. Siden han har været paa dansk Højskole og Landbrugsskole og Delingsførerskole, har han givet sig til at samle Ungdommen fra Ketting og andre Sogne i Ungdomsforeninger og Gymnastikforeninger. Ja, hvem ved, om ikke Jørgen Gram har været den skjulte Hovedmand for at faa rejst det store, danske Forsamlingshus i Ketting. Og Jørgen er bleven meget klog; han kender Lov og Vedtægt akkurat lige saa godt som Gensdarmen. Han begaar aldrig noget ulov-

ligt, men netop saa meget lovligt som muligt. Det lider Gensdarmen ikke; thi Statsmagten har sat ham til at paase, at der intet sker.

Jørgen Gram mener, at han har Lov til at gaa ad sin Fars grønne Markvej ned til Kongeaaen og vade den halve Snes Skridt over til Brarup Grund, naar han vil besøge Simon Grønnings. Det er jo da kun at gaa over Grænsen mellem to Sogne, der fra Arilds Tid har hørt sammen. Men her er den prøjsiske Gensdarm ganske uenig med Jørgen Gram. Andre kan maaske faa Lov til dette uregelmæssige Grænsetrav. Jørgen Gram ikke. Gensdarmen har sagt det! — Og nu gaar Jørgen Gram ned ad sin Fars grønne Markvej, ned mod Grænseaaen igen.

Gensdarmen gaar stadig sabelraslende ovre paa Vejen; men hans Runde bliver kortere, alt som Jørgen nærmer sig Grænsen. Gensdarmen ser lige ud; men han har Øjne i Nakken, han ser alting.

Jørgen Gram gaar nynnende ned ad sin Fars grønne Markvej og ser op mod den gule Nordhimmel. Nu vader han gennem Uldskyerne, nu sætter han sig i Enggræsset, drager Sko og Strømper af og begynder at stikke Fødderne ned i det lune, glidende Vand.

„Holdt! Hvem der!“ tordner Gensdarmen oppe fra Vejen.

Jørgen Gram vender Hovedet langsomt og træder et Par Skridt ud i Aaen.

„Holdt straks! Har De toldpligtige Varer?“ Gensdarmen brøler og er paa Vej ned over Marken.

Jørgen Gram vender ikke Hovedet, men tager to Skridt til. Da knalder et Skud, og en Kugle svupper ind i den nordlige Aabrink lige over for ham. Saa vender Jørgen Gram om og træder op af Vandet. Han sætter sig paa Aabrinken, tager i Hast Strømper og Sko paa og gaar op mod Gensdarmen. Aarerne svulmer i hans Pande, og hans Øjne skinner hvidt.

„Naa, det er Dem, unge Jørgen Gram,“ smiler Gensdarmen overlegent.

„Var det Deres Mening, at De vilde have skudt mig?“ Jørgens Øjne truer.

„Jeg har advaret Dem, og De standsede ikke paa min Befaling. — Har De toldpligtige Varer?“

„Nej!“

„Godt! Vejen over Grænsen gaar om ad Foldager Bro!“

„Er der indført Belejringstilstand i Hertugdømmet, siden De spærrer Grænsen?“

„Jeg har sagt det! Vejen for Dem gaar over Foldager Bro.“

Gensdarmen vender sig og strunker op gennem Græsset.

Jørgen Gram vandrer om efter Broen og fløjter Dansk. — — —

— — — Ud for Alléen op til Simon Grøn-

nings Gaard staar en lille Flok Ungdom i Halvskumringen og siger Farvel og god Lykke i det ny Aar til Astrid. Det vækker megen Opmærksomhed, da Jørgen kommer hen til dem saa sent og kommer fra Foldager Bro. De har spejdet efter ham ned over Markerne; og baade Ungdommen fra Brarup og Astrid har savnet ham.

Jørgen fortæller om Sammenstødet med Gensdarmen. Flokken bliver tavs af Overraskelse og Spænding; Karle og Piger trænger sig tæt ind til ham og vil høre hele Historien udførligt, vil høre det hele engang til.

„Det Prøjserpak!“ siger en Karl og knytter Næverne.

„Godt, at du drillede den Fyr, det du kunde!“ siger en anden. I forstaar nok at drille derovre, og hvad bilder saadan en Pansernæve sig ind.“

„Jeg trak ikke Hoser og Sko af for at drille,“ siger Jørgen alvorligt. „Drilleri fører kun til Plageri. Jeg tror, jeg har Ret til at gaa over Grænsen, naar jeg ikke har Toldgods, og derfor vilde jeg. Vi Sønderjyder har al vor Ret behov. Der skal blive klaget over ham til Amtsforstanderen.“

„Det allerbedste er, at han ikke ramte dig,“ siger Astrid varmt; men du har ikke smagt min Fødselsdags-Chocolade. Kom med op, inden de tager af Bordet.“

De fremmede siger Farvel og gaar. De tænker vel, at Jørgen og Astrid gerne vil tale ene sammen, nu han har døjet saa meget for at

komme over Grænsen og ønske til Lykke. Og Jørgen og Astrid gaar op gennem Alléen til den store, nybyggede Gaard. Nordhimlen lyser; ovre paa den slesvigske Side skinner hvide Gavle og Kirketaarne.

Hanne Grønning og hendes Piger har lagt sig og overladt til Astrid at rydde Chokoladebordet i Dagligstuen. Den store, hvide Dug lyser, de to brede Fag Vinduer fanger al Sommeraftenens Klarhed. Man øjner tydeligt mange Billeder i svære Rammer paa Væggene. Jørgen indaander Duften af udsprungne Roser og vender sig i Stuen.

„Sæt dig ned i den blødeste Stol, du kan finde," siger Astrid; „du er nok træt efter Kampen med Tyskeren."

„Det var jo ham, der tog Offensiven, saa han maa vel have det værst." Jørgen tager efter Astrids Haand, idet han sætter sig, men naar kun at fange en Lillefinger, som han holder lidt.

„Jeg tænder Primus'en, saa skal du snart faa varm Chokolade." Astrid løber ud i Køkkenet.

Roserne fylder Stuen med krydret Duft og kriller i Jørgens Næse. Han rejser sig og søger efter de Roser; omsider finder han dem i et højt, prægtigt Glas henne paa Klaveret. De er store og tunge og pragtfulde. Han maa begrave sit Ansigt et Øjeblik i Duften og Farverne. Da opdager Jørgen et hvidt, vedhængende Kort.

Han gaar hen i Vinduernes Lys med Glasset og læser: Henrik Schultz, Vindebygaard. — — Det er, som om Glasset pludselig bliver tungt i Jørgens Haand. Han staar et Par Minutter og luder med det og sætter det saa tilbage paa Klaveret.

„Du har nok faaet Fødselsdagsroser fra Vindebygaard," siger Jørgen, da Astrid kommer ind med en Kageskaal.

Astrid standser overrasket og rødmer, men Jørgen kan ikke se Blodstrømmen i hendes Kinder. — „Henrik Schultz er saa uhyre elskværdig," siger hun og skynder sig ud.

Simon Grønning kommer ind fra Gaarden i Skjorteærmer. Urkæden lyser paa hans føre Mave; hans brune, spidse Hageskæg og store, krumme Næse staar frem i Halvlyset som Forbjærge i Søen paa et Landkort.

Jørgen Gram gaar imod ham og hilser. Simon Grønning ryster hans Haand hjerteligt. — „Naa! saa er du altsaa kommen, Jørgen. Vi har ventet dig hele Aftenen. Du plejer jo ikke at glemme Astrids Fødselsdag."

Jørgen Gram fortæller om den Ulejlighed, Gensdarmen har voldt ham; men han fortæller med færrest mulige Ord, for han ved, at Simon ringeagter den Slags, og han vil helst undgaa Strid, især i Aften.

Simon ler og ryster paa Hovedet. „I skulde lade Myndighederne være i Fred, I Godtfolk, saa havde I det noget bedre."

Jørgen Gram retter sig hurtigt, men svarer stilfærdigt: „I herovre begriber ikke Stillingen.“

„Jo, saamænd gør vi saa, Jørgen! Stillingen er ikke saa indviklet, som I gør den. Hvis I irriterede den lovlige Øvrighed noget mindre, saa slap I for en Del Bøder og Ubehageligheder.“

„Saa slap vi ogsaa snart for at være Danske,“ svarer Jørgen hvast.

„Snak, Jørgen! Jeres Danskhed afhænger da ikke af, om I slider bravt i det Tøjr, Tyskerne har lagt paa jer, og som I ikke kan ryste af jer. Danskhed derovre maa afhænge af, om I forstaar at indrette jer i Tøjrslaget.“

Vor Danskhed afhænger af, om vi falder i Søvn i den tyske Grime, eller vi holder Øjnene aabne. Men er vi vaagne, irriterer vi altid Fjenden. Tyskerne har nemlig ikke noget imod, at vi er Danske, naar vi blot ligger stille i Tøjrslaget og tygger Drøv paa Danskheden.“

Simon Grønning stikker Tommelfingrene i Ærmegabene og fikserer Jørgen lidt, før han svarer. — „Danskhed, ja, det er jeres gamle Stikord; der begynder I, og der ender I. — I har jeres knagende gode Gaarde; I faar en grusselig Hob Penge for jeres Sager; I kan fylde jeres Hjem med Velstand og Kunst, om I har Forstand paa det; I kan forbedre jeres Bedrift; I kan gaa i Kirke, til Møder; I kan rejse paa

dansk Skole, blot I optræder paa en rolig og fornuftig Maade. Men alting, Politik, Kristendom, Landbrug, ja, saa galt Gymnastik, ender i Danskhed."

Jørgen Grams Øjne gløder, og hans Ansigt blusser af Iver. „Pas paa, Simon Grønning," siger han noget stammende, „pas paa, at alt heroppe i Kongeriget ikke gaar uden om Danskheden. Vi unge dernede frygter for, at den nationale Aare, der tilfører os Næring Nord fra, skal tørre ind. I har jeres Politik, jeres Folkelighed, jeres Kristendom og Andelsvæsen, men det lægger sig altsammen som Fedt omkring jeres danske Hjærte, saa det risikerer at holde op at slaa."

„Naa, naa, unge Mand!" ler Simon, „du har nok lært af Prøjserne, at Offensiven er det bedste Forsvar."

Astrid kommer ind fra Køkkenet med en Chokoladekande. „Nu skal vi hverken have Offensiv eller Defensiv, men Chokolade," siger hun og gaar imellem dem hen til Bordet. „Vil du have en Kop med, Far?"

„Nej Tak, jeg har været med mindst tre Gange i Dag. Det, der skal ordnes mere i Aften, kan I to nok ordne selv. Nu gaar jeg i Byssen. Jeg skal tidlig op i Morgen og lave en lille Studehandel med Schultz, Vindebygaard." Simon Grønning ryster Jørgens Haand til Godnat. — „Se nu at undgaa de tyske Kugler saa

længe som muligt. Du kan ikke undværes hverken i Danmark eller Tyskland."

— — —

Jørgen og Astrid gaar ned langs med Simon Grønnings Skelhegn i den stille Nat. Markmus og Pindsvin pusler i Hegnet, og Rugen ringler ganske svagt. Jørgen har lagt sin Arm om Astrids Liv og gaar med Munden fuld af Ord, som han ikke kan faa sagt. Det er den tunge Rosenduft oppe i Simon Grønnings Dagligstue, der har lammet hans Tunge.

„Jeg troede, det paa en Maade var sikkert, at det skulde være os to," siger han og forsøger at se paa Astrid, men kommer saa ikke længer.

„Tror du ikke det endnu, Jørgen?"

„Jeg ved ikke — — — jo — maaske. — Schultz kommer saa meget hos jer — kommer med Roser til dig —."

„Aa, Jørgen!" — Astrid knuger sig ind til ham. — „Henrik Schultz kommer slet ikke os to noget ved, lad ham endelig være, hvor han er."

„Kommer han slet ikke dig noget ved, Astrid?"

„Jørgen! Hvorfor tror du, jeg vinkede med Flaget?"

Hun ser op paa ham; han bøjer sig ned og kysser hende.

„Din Far saa nok alligevel hellere, du blev Frue paa Vindebygaard."

Astrids Stemme er meget sikker, da hun svarer. — „Det ved jeg, han ikke hellere ser, Jørgen, og det maa du ikke gaa og spekulere over. Far holder maaske lige saa meget af dig som jeg, min Ven; men han synes, det hele er saa usikkert og uklart ovre hos jer, og at I selv gør Usikkerheden større."

„Det eneste sikre for os er, at vi skal arbejde paa vor Danskhed!" siger Jørgen lidenskabeligt. „Arbejder vi ikke paa at uddybe den nationale Modsætning, visner vor Folkesjæl."

„Jeg ved det godt, Jørgen; jeg er næsten enig med dig; men jeg synes, der skulde være mere Plads til noget andet — til det kirkelige. — Men i Aften vil vi lade, som der ingen Grænse eller Mening er, der skiller os. Kom du!" Hun sætter sig ned i Hegnets bløde Græs og drager Jørgen med sig. Hassel og Kaprifolie danner Tag over dem. Rugen har Dug paa Bladene og duver svagt ved deres Fødder.

„Jeg er kun saa ked af, at du vil over Aaen hjem, Jørgen. Gensdarmen skal nok passe dig op, kan du tro."

„Jeg mener, jeg har Ret til det, derfor vil jeg, og jeg plejer at være klogere end Pikkelhuerne." —

— — —

Natten er endnu mere stille to Timer senere. Morgenrøden skælver allerede i Øst. Astrid staar oppe ved Flagstangen i sin Fars Have i

højeste Spænding og stirrer over mod de disede Skraaninger paa den slesvigske Side. — Da lyder et Skud — et til. Astrid griber sig til Brystet og maa holde fast ved Flagstangen for ikke at falde.

— Men Jørgen Gram kravler uskadt op af Enggræsset, og langs med sin Fars Rugmark, og snart blander Astrids varme Kærlighedsord og Gensdarmens Trusler sig i hans Drømme hjemme paa Kettinggaard.

Dagen efter anklager Jørgens Far, Falle Gram, Gensdarmen for Myndighedsmisbrug. Gensdarmen faar Medhold af Myndighederne, men Forholdet mellem Jørgen Gram og Statsmagten bedres ikke af dette.

II.

Ungdommen stimer sammen om Ketting Forsamlingshus en Søndag Eftermiddag i Juli. Cyklerne suser og ringer ad alle tilstødende Veje, et helt Gros staar allerede opstillet langs Forsamlingshusets Kørestald; de blanke Nikkeldele gnistrer i Solilden.

Flokke af søndagsklædte Karle og Piger staar omkring i Gaard og Gange eller gaar frem og tilbage paa Vejen hen til den lille Stationsbygning ved Smaabanen. De taler ivrigt, enkelte hvisker; det er, som en stor Nyhed begynder at sive fra Mund til Mund.

Der er ogsaa ældre tilstede. Falle Gram fra Kettinggaard staar neden for den brede Cementtrappe, der fra den grusede Gaard fører op til Forsamlingssalen. Han taler med tre-fire ældre Bønder. Falles brede, graa Hat sidder saa solidt paa det store Hoved med det buskede Haar; og det kraftige, brungraa Skæg stritter kækt og uforfærdet. Men Falles Øjne er mere usikre og ængstelige i Dag, end de plejer at være. Han

ser sig ofte omkring, stryger sig over Brynene og taler sagte.

„Dette her kan ende galt, Folkens, og det maatte saa nødig ske. De fremmede maa ikke faa Lov at sige om os, at vi bruger Ulovligheder, og her er vistnok allerede mange, som ikke er Medlemmer af Foreningen. Der er snakket saa lidt som muligt om, at den danske Præst kommer; men lidt siver der altid ud af en tæt Tønde, og Pastor Rørholm vil alle gerne høre."

„Pastor Rørholm fra Alsted!" Bønderne retter sig, som de har faaet et Stød under Hagen. „Herregud! Falle Gram, hvorfor har du eller din Søn ikke sagt det. Vi kunde have taget vore Kvinder med og faaet en højtidelig Søndag Eftermiddag."

„Ja, der kan I se, Folkens; vi har ikke været gabmundede, og saa kan det endda være, der er een for mange, der har faaet det at vide. Vi er tvungen til at lukke Munden hernede mange Gange, hvor det er os en Hjertesag at tale."

Jørgen Gram kommer gaaende hastigt ind fra Stationsvejen. Hans Kinder og Øjne blusser, hans Hænder dirrer.

„Nu er Pastor Rørholm kommen; men Gensdarmen er i Byen," hvisker han og gaar ind i Forsamlingshuset.

Falle Gram staar nogle Øjeblikke i Tanker, saa løfter han Hovedet og gaar ud paa Vejen

uden at sige et Ord. De andre giver sig til at gaa ligegyldige om i Gaarden.

Nogle Minutter efter kommer en mørkskægget Mand gaaende gennem Myldret af Ungdom hen mod Forsamlingshuset. Han har en tarvelig graa Overfrakke paa og Cyklekasket paa Hovedet. Han gaar saa sikkert og samtidig saa ligegyldigt, som han var hjemmevant paa Stedet. Manden bærer intet Rejsetøj. Det er Pastor Rørholm fra Danmark.

Ungdommen stormer op ad den brede Trappe, for det er Mødetid. De allerfleste aner endnu ikke, at der er en Præst fra Kongeriget imellem dem, og at han skal tale til dem i Eftermiddag.

Ad en Sidevej kommer Falle Gram med en Taske og et Rejsetæppe, han mødes med Pastor Rørholm i Værtindens Lejlighed. Jørgen Gram og Astrid Grønning, Henrik Schultz og enkelte andre fra Kongeriget staar der ogsaa. Jørgen Gram har allerede sagt Præsten, at Gensdarmen er set i Byen, og at man kan vente hans Besøg ved Mødet.

Falle lægger Rejsetøjet og giver Præsten et kraftigt Haandslag: „Ja, vi kan byde Dem velkommen hertil," siger han, og det vil vi, men byde Dem og os selv Husfred og Mødefred i vort eget Hus og vort eget Land, det ved vi ikke, om vi kan."

„Er det ikke et Foreningsmøde — et lukket Møde?" spørger Pastor Rørholm. Han er nervøs og ser hastigt omkring til Dørene.

„Vi holder aldrig andet end lukkede Møder i Ungdomsforeningen, vi kan ikke holde andre," skynder Jørgen Gram sig at forklare. Og vi kender ikke nogen Paragraf i de prøjsiske Love, der tillader Gensdarmen at trænge ind."

„Ja, for De ved jo, Jørgen Gram, at jeg er dansk Embedsmand, og at jeg har sagt Dem, at jeg ikke kan deltage i noget, der er i Strid med de gældende Forordninger."

„Vi ønsker lige saa lidt som De, Hr. Pastor, at begaa lovstridige Handlinger," siger Jørgen Gram og retter sig. „Vi roser os ikke af den Ret, vi har, men vi bruger den og bruger den helt."

„Ja, Ret?" — Falle Gram ryster sørgmodigt paa Hovedet. — „Det er det pinagtige ved det hernede, at vi aldrig helt ved, hvad der er Ret. Ret i Dag er maaske ikke Ret i Morgen. Til syvende og sidst har de nok Retten, der har Magten."

„Det maner til Forsigtighed," siger Hr. Schultz med uhyre Overbevisning.

Jørgen Gram vil svare, men nøjes med at blive rød i Hovedet.

„Saamænd!" — Falle Gram smiler pludselig. — „Vi har godt af at faa en Formaning. Der er saa mange ogsaa Nord fra, der trænger til at høre et godt dansk Ord, og dem har vi Sønderjyder vanskeligt ved at sige Nej til, selv naar det gaar ud over Forordningerne. Men

lad os nu tro, det gaar, Pastor Rørholm. Vi ved jo, De ikke er nogen Kryster. Nu faar De Dem lidt Kaffe og Mad, og saa gaar vi ind og tager mod den prøjsiske Statsmagt, hvis den melder sig."

Jørgen Gram ser paa sit Ur og gaar ind i Mødesalen sammen med de andre. Nogle Øjeblikke efter vender han tilbage til Værelset igen. — „Ja, vi begynder Mødet nu," siger han stammende, „og saa kommer velsagtens Gensdarmen."

„Det kan han ikke!" protesterer Pastor Rørholm.

„Det gør han! Men han gaar, naar han ser, der ikke er fremmede tilstede. Skulde han komme og tage i Døren, mens De staar og taler, maa De straks springe ud ad den Dør, der er bag Talerstolen."

„Jeg har været en god Gymnast i mine unge Dage," ler Pastor Rørholm. Men Kaffekoppen dirrer i hans Haand.

Nogle Minutter efter hører man Ungdommens kraftige danske Sang inde fra Salen:

„Trange Tider, langsomt skrider,
langsomt skrider, de har den Art." —

— — —

Pastor Rørholm staar paa den høje Talerstol inde i Ketting Forsamlingssal og taler. Salen er lysmalet, vid og højloftet. Der er Buster

og Billeder paa Væggene af danske Foregangsmænd Syd og Nord for Landegrænsen, men der er ingen Flag.

Paa lange Rækker af højryggede Bænke sidder Ungdommen og lytter. De første Øjeblikke har de været forbavsede over, at den kendte kongerigske Taler pludselig staar midt imellem dem; men Forbavselsen lægger sig hurtigt; den Slags Overraskelser har de oplevet før, og nu lytter de betaget til Pastor Rørholms aandfulde Foredrag.

Pastor Rørholm taler om Drivkraften til et Folks Handlinger, om Fordelen, Æren, Pligten og Troen. De Handlinger, et Folk udfører for Fordels og Vindings Skyld, er ikke heroiske og ikke af dem, der lyser i Historien. Hvem finder vel paa at rose Russerne, fordi de i sin Tid tog Finland, eller Danskerne, fordi de undertvang Ditmarskerne. Men Æren er altid det fejreste Træ i Skoven. Vi fortæller med Stolthed vore Børn om Uffes Kamp med Sachserne; vi giver „Fændrik Staals Sägner" til vore unge, og vi siger om Rye og Schleppegrell, at de faldt paa Ærens Mark.

Æren er den mindst sammensatte Følelse af alle Følelser, der driver et Folk ud i store Handlinger. Hos mange Folk er den nationale Ære lige saa stor, som den er ubegribelig. Hvem begriber vel Kong Leonidas og hans Spartanere, der stod ved Termophylæ tre Hundrede mod tre

Hundredtusind, kun for at dø og for, at Efterverdenen kunde sige: de faldt der, lydige mod Fædrelandets Love. Ingen begriber det, men alle levende Nationers Hjerte banker over, at der har været saa stor national Ære til. Hvem begriber vel, at smaa Nationer Verden over kæmper og træller under de mægtige, ser Aar og Aldre glide forbi, men taber ikke et Øjeblik det levende Befrielseshaab, de ejer. — Ingen begriber Nationalæren; den er af guddommelig Art, uudgrundelig som Kærligheden.

I vor materielle og analytiske Tid er Nationalæren derfor Genstand for Mængdens Spot; thi Mængden angriber det, den ikke forstaar.

De Følelser, der ligger til Grund for nationale Pligthandlinger, er langt mere indviklede. Hvorfor stred og blødte norske og svenske Frivillige sammen med Danskerne ved Dybbøl og Als? Der var hundredfold Sandsynlighed for Nederlag, og kun een for Sejr. Var det den enkle dorske Pligtfølelse, der drev dem mod de to Stormagters Ildsvælg? Var det højsindede Troskabsfølelser mod højtidelige Stunders Løfter og Eder? Eller var det et urimeligt Haab om ved fælles Heltekraft at smede det stolte Norden, Fortidens store drømte om? — Hvorfor vendte den romerske Konsul Regulus tilbage til Fangenskabet i Karthago, da han i Rom ikke havde fremskaffet den Fred, Karthagerne ønskede? — Hvorfor kæmper undertvungne Folk

heltemodigt ved Undertrykkernes Side mod Fjender, der er Undertrykkernes men ikke de Undertryktes?

Kapitlet i Historien om Pligten er paa engang det tungsindige og det ophøjede.

— Pastor Rørholms og de unges Sind dirrer i samme Svingninger nu. Han ligger frem over Talerstolen og stirrer dem ind i Blikket, og enhver af dem synes, han stirrer i deres Blik og taler særskilt til dem. — — — Da lyder et Drøn nede ved Indgangsdøren i Baggrunden. Der gaar et nervøst Ryk gennem Forsamlingen. Alle vender sig. Pastor Rørholms Ansigt faar pludselig et stenhaardt Udtryk. Astrid og Schultz og de andre fra Kongeriget springer op. Jørgen Gram rejser sig og beder Præsten gaa ud ad den nærmeste Dør, selv gaar han ned og aabner Hovedindgangsdøren. — — Det er en Efternøler, der lister sig ind. Forsamlingen ler og ryster Nervøsiteten af sig; Astrid Grønning sætter sig med et Suk; Schultz er bleg. Nogle Øjeblikke efter staar Pastor Rørholm igen paa den høje Talerstol, han smiler som Solen, naar en Tordenbyge er drevet over.

Nu taler Rørholm om de nationale Handlinger, der er de religiøse Følelser undergivne. Han taler om Jeanne d'Arc og Cromwell. Skal et Folks nationale Handlinger bestaa for den store Histories Dom, maa de gennemglødes af Tro. Troen giver Nationalfølelsen Evighedsværdi, men Nationalfølelsen forliger Troen med Tiden.

— — — Pastor Rørholm faar ikke Lov at belægge sine sidste Paastande med Beviser. Der lyder tre kraftige Slag paa Indgangsdøren.

„Det er Gensdarmen," siger Jørgen Gram sagte, men uhyre bestemt, op mod Talerstolen og rejser sig. „De maa gaa ud straks."

Pastor Rørholm iler ud for anden Gang, og Jørgen Gram gaar ned mod Døren. Der er ingen af Sønderjyderne, der vender sig. Folkene fra Kongeriget staar op; Astrid Grønnings Øjne følger Jørgen.

Jørgen Gram drejer Nøglen fra, og Gensdarmen fylder Døren. Hans Sabel, hans Skuldergehæng og hans Pikkelhue lyner af Stormagt og Myndighed. Hans markerede Soldateransigt er uden Udtryk.

„Her er en dansk Herre tilstede. Jeg ønsker at tale med ham!"

Jørgen Gram viser op mod Salen: „Værsgo'! Ser De nogen?"

„Jeg ved, han er her; men jeg ønsker ikke at være Sporhund. Sørg for, at den danske Herre kommer tilstede!"

Blodet stiger Jørgen Gram til Hovedet. Forsamlingen har efterhaanden rejst sig og lytter spændt til Samtalen. — „Jeg kender ikke nogen Lovbestemmelse, der giver Gensdarmen Ret til at trænge ind i et Foreningsmøde. Maa jeg se Deres Instrukser?"

„Jeg handler efter højere Ordre, unge Herre. Jeg beklager, at jeg maa gøre min Pligt."

Jørgen Gram ser umærkeligt op til sin Far, ryster Gensdarmens Haand af sig og gaar ud sammen med ham. De unge diskuterer ivrigt og truer. Henrik Schultz samler en Kreds om sig og holder et Foredrag om Forsigtighed.

„Hvorfor er du saa selv uforsigtig!“ raaber Jørgen Grams yngre Bror Asmus og ler. „Turde du ikke lade Astrid cykle alene?“

Nogle Minutter efter mødes den danske Embedsmand med den prøjsiske Ordenshaandhæver inde i et Forværelse. Falle Gram og Jørgen er Vidner.

„Jeg har spurgt Ungdomsforeningens Formand om Forordningerne angaaende Foreningsmøder,“ bryder Pastor Rørholm frem, „og man kender ikke nogen Paragraf, som hjemler Øvrigheden Ret til at forstyrre et fredeligt Møde.“

„De er Dansk, min Herre — jeg har mine udtrykkelige Ordrer,“ siger Gensdarmen med Haanden ved Pikkelhuen.

„Er det maaske en Forbrydelse at tilhøre en anden Nation end den prøjsiske og at tale oplysende og opbyggeligt til Ungdommen her i Hertugdømmet?“

„Jeg har hørt Deres Tale. De taler meget smukt; men — mine udtrykkelige Ordrer.“

„Ordrerne maa stemme med Lovene!“ siger Jørgen Gram. Hans Stemme er harmdirrende.

„Jeg kan ikke diskutere denne Sag!“ Gensdarmen støder Sablens Dupsko haardt mod Gul-

vet. Den danske Herre maa rejse over Grænsen med første Tog, om 10 Minutter.

— — —

— — — De nødvendige Formaliteter er i Orden. Gensdarmen følger Pastor Rørholm til Stationen. Falle Gram følger ogsaa med; han gaar ved Siden af Præsten og bærer hans Rejsetøj. De to danske Mænd taler sammen og søger at lade, som det prøjsiske Riges Jærnhaand ikke er til.

Ungdommen staar i urolige Flokke uden for Forsamlingshuset. De blotter Hovederne for Præsten og følger Gensdarmen med bistre Øjne. Enkelte af de unge Piger græder.

„Det er en ny lærerig Historie, Kammerater, husk den altid," siger Jørgen Gram med dyster Stemme. Astrid staar tæt ved Jørgen og ser betaget paa ham.

Men det svier i Henrik Schultz' Hjerte, at han skal se Astrid der saa tæt ved Jørgen og saa optaget af ham. Han nærmer sig og basker med en tynd Spadserestok paa sine gule Ridestøvler.

„Det var en trist Historie; men var jeg prøjsisk Gensdarm, tror jeg s'gu alligevel, jeg havde gjort det samme. Skal vi være ærlige, maa vi indrømme, at det var en meget udfordrende Tale, den Præst holdt."

„Det var smukt sagt af en dansk Mand," lyder det haanligt fra en af de unge.

„Du skulde se at blive prøjsisk Gensdarm, Prøjserne kunde nok bruge dig,“ høres det ude fra Flokken.

Jørgen Gram gaar tæt hen til Henrik Schultz og ser ham ind i Øjnene. — Gensdarmen kunde godt lide Præstens Tale, men han kan ikke lide, at han er Dansk. Det lader, som De ikke kan lide nogen af Delene. De skulde skamme Dem ved at tale saaledes her!“

Henrik Schultz søger at rette sig op i Højde med Jørgen Gram. — „Naa, naa, Gram! Ikke saa hidsig. Vi deroppe Nord for Aaen har den største Medlidenhed med jer; men vi synes, at I selv er ude om noget af Skaden. I arrangerer jer, som det er jer, der raader i Landet, og det er det jo desværre ikke.“

„Sønderjyderne har ikke Brug for Kongerigets Medlidenhed!“ raaber Jørgen Gram ophidset. „Giv os Mod! Giv os Tro!“

Astrid Grønning lægger sin Haand paa hans Arm og søger at fange hans ophidsede Øjne. „Der er meget mere Tro og Forstaaelse oppe hos os, end du tror, Jørgen; men en Begivenhed som den i Dag er pinefuld for alle. Kunde I ikke tale jer til Rette med Amtsforstander og Gensdarm og faa Tilladelse til Møderne, saa I ikke behøvede at gaa hemmeligt frem?“

„Hos Øvrigheden faar vi kun Tilladelse til at visne og dø,“ svarer Jørgen Gram uden at

se paa Astrid. „Men jeg tror, vi skal gaa ind og synge og fortsætte Mødet. Det Haandslag, vi trænger til, faar vi nok ikke fra de unge oppe i Kongeriget. — Kom!“

Jørgen Gram gaar ind i Forsamlingshuset; de unge følger tavse efter.

Astrid Grønning staar og ser paa dette. Hun har en Følelse af, at en uafvendelig Ulykke og Skam vælter ind over hende. Hun vil stride imod, hun knuger Læberne sammen, men Taarerne styrtet ud af hendes Øjne. Saa løber hun hen til sin Cykle og haster afsted hjem. Nogle Minutter efter galoperer Schultz bag efter hende Øster ad Vejen til Foldagerbro.

III.

Hver Dag, der er gaaet siden Mordet i Serajevo, har bragt Krigsspændingen i Evropa højere op. Fyrster og Diplomater har Gang paa Gang forsikret Verden, at den sidste Menneskealders vanvittige Rustninger er bleven til for at sikre Freden; nu ser alle, at Gnisten fra Bosnien kan tænde Verden i Brand, fordi Verden aander i Krudt og Dynamit.

Landenes Presse og Diplomater er uenige om Aarsagerne til Mordet; men alle er enige om, at Følgerne kan blive en Blodstrøm over Evropa. Krigen er pludselig traadt ud af Bladenes Spalter og Diplomaternes Kodeskrift. Der hviler en dump Forfærdelse over Folkene.

Den 23de Juli kommer Østerrigs Ultimatum til Serbien, og faa Dage efter Serbiens Svar, og nu er det, som man allerede hører Krigens Fortrav, Bruset af rullende Kanonparker og Millioner Hestes Hovslag.

I Nordslesvig vokser Forfærdelsen med Timerne. Bladene melder om Stillingen i Øster-

rig og den tyske Kejsers Erklæring om, at Tyskland gør sin gamle Forbundsfælles Sag til sin.

Nordslesvigerne kender Tysklands vældige Vaabenstyrke og tror paa den; men de haaber endnu, at indflydelsesrige Fyrster og Statsmænd maa kunne ordne det serbiske Spørgsmaal. Og omkring i Hjemmene beder Mennesker til deres Gud, at det tyske Sværd aldrig maa blive trukket af Skeden.

Jørgen Gram gaar stille om hjemme i sin Faders Gaard med Sindet fuldt af Smerte. Han har været prøjsisk Infanterist og skal stille under Fanerne, saa saare Kirkeklokkerne begynder at ringe i Landet. Det kan komme om en Dag — om en Time. Og Jørgen Gram har et uafgjort Regnskab paa den anden Side af Grænsen. Han har ikke set Astrid, ikke faaet Brev fra hende siden den Søndag Eftermiddag, Pastor Rørholm blev udvist. — — Om han skulde komme i Krig og dø, før han har set Astrid og bleven forsonet med hende.

Jørgen Gram kan ikke udholde Smerten og Spændingen længere. Far og Mor og Bror og Gaard og Have er gode nok; men der er Smerter i Sindet, som alt saadant ikke kan lindre. Saa tager han en let Sportsdragt paa i Middagshvilen, tager sit Ridehjul og farer afsted mod Foldagerbro.

Det er den sidste Dag i Juli. Solen luer gennem Æteren. Længst ude ved Himmelran-

den hænger nogle svage Antydninger af Skyer. Den næsten modne Sæd gulner over al Mark. Byggens og Havrens tunge Aks duver og ringler en fjern, søvndyssende Melodi. Inde i Enge og Græsmarker ligger Heste og Kvæg med Hovedet fremstrakt og gisper. Langt nede ved Vejen sidder Gensdarmen i Grøften og nikker over sin Karabin. Jørgen Gram ruller forbi i en mægtig Spurt. Støvet staar Gensdarmen op i Næsen og faar ham til at nyse.

Alt sover paa begge Sider af Kongeaaen. Alt dirrer i Sommerens store, skabende, modnende Varme.

Fra den danske Side ser Jørgen sine Fædres Egne ligge gylden og frodig og i dyb Fred. Der er slet intet, der vidner om, at Evropas Nerver dirrer i højeste Spænding.

Om et Øjeblik har han Simon Grønnings Gaard tæt foran sig. Skellet mellem det gnistrende Sollys og Husenes Skygge er knivskarpt. Luften bølger langs Husenes røde Murstensflader. Fra Kostalden høres en fjern Stønnen; det er den store Tyr, der vælter sig i sin Fedme inde i sin Baas.

Jørgen ved, at alt — næsten alt — sover. Instinktet driver ham om i Haven, ned mod Flagstangen. Der ligger Astrid i en Bunke nyslaaet Plænegræs og hviler sig.

„Astrid Grønning!“ — Jørgen nævner hendes Navn og kommer til at smile, da han ser hen-

des lyse Bomuldskjole, hendes milde, solbrune Ansigt og mørke Haar mod Plænens grønne Grund.

„Velkommen Jørgen!“ siger hun stille og retter sig op og ser paa ham. „Jeg mente nok, du vilde komme snart.“

„Ja! — Forholdene er bleven alvorlige hos os de sidste Dage. Jeg maatte over til dig og have vort Regnskab ordnet, Astrid.“ — Men saa kan han ikke se paa hende længere. — — „Jeg var slem ved dig, Astrid.“

„Du var slem mod mange, mange flere. Der er mange unge her i Danmark, der forstaar jeres Kamp og har Mod til at arbejde for jer.“

Jørgen gnider sig over Øjnene og ser ned i Plænen. „Jeg ved det godt. Men jeg blev gal paa den Laban, der stod og vigtede sig med sin Forsigtighed og Selvklogskab.“

„Det var ikke min Skyld, at han red efter mig derover,“ siger Astrid, og det er, som hun vil afgøre Regnskabet i denne Replik. — „Jeg har bedt om at slippe fri for hans Følgeskab, og jeg tænker, han husker det.“

„Tak du!“ Jørgen bøjer sig ned og tager Astrids Haand; og hun drager ham ned i Græsset ved sin Side. — — „Jeg har været helt fortvivlet, Jørgen. Bliver der Krig? — Hvad tror du?“

„Jeg tror, Krigen kommer. Østerrig bøjer ikke af, og Kejseren staar paa Østerrigs Side.“

„Jamen Frankrig, Rusland, England? Tør Tyskland virkelig?“

„Tyskland frygter intet i Verden, og det har det heller ikke nødigt. Men Gud forbyde, at det skulde ske.“ — — — Jørgen stirrer stift imod Syd og sidder længe tavs. — — „At vi skulde tvinges til at besætte Danmark; at vi maaske skal slaas heroppe, slaas med vore Venner fra Højskolen — aah! Det bliver en Krig, der øder os baade paa Legeme og Sjæl.“

„Men Danmark? Hvordan gaar det med os?“

„I skal jo forsvare jeres Neutralitet — men vi kan blive tvungen til at gaa over Grænsen alligevel.“

„Du skal vel med straks, Jørgen?“ Astrid knuger hans Haand, saa det gør ondt.

„Øjeblikkelig, saa snart Mobiliseringsordren kommer. Der gaar Rygter om, at der er begyndt Syd paa i Riget.“

Astrid hælder sit Hoved mod Jørgens Arm; hendes Taarer drypper ned over deres Hænder.

Havestuedøren gaar op; Simon Grønning kommer ud fra Middagssøvnen, barhovedet og i Strømpefødder. Han misser mod Solen, ser ud over Haven, opdager Jørgen og Astrid og gaar derned.

„Goddag, Jørgen Gram! Naa, hvordan staar Humøret nede hos jer?“

„Under Nulpunktet!“ svarer Jørgen stille. „Det har ikke set saa truende ud for os i mange Aar.“

Simon Grønning ser meget alvorlig ud. — „Ja, vi gaar sikkert forfærdelige Tider i Møde. Tyskland har ført en desperat Politik, nu fuldbyrdes Militarismen i et stort Ragnarok."

„Tyskland har i Tide sørget for at være stærkt nok til at forsvare sine Grænser; nu vil det vise sig, om alle har været saa kloge."

„Ja, jeg ved nok, at I Sønderjyder, der har været i Trøjen, er bleven voldtaget af den tyske Militærgalskab. Men det er den Slags Klogskab, der kan komme til at ødelægge den Kultur, mange Slægtled har bygget op."

Jørgen Gram rejser sig, tager Astrid ved Haanden og hjælper hende op. — „Vi kan ikke lukke Øjnene for det, vi ser som Soldater. Men ikke eet tænkende Menneske nede hos os ønsker, at det tyske Riges vældige Militærmagt maa blive brugt."

„Hvad vil I gøre, I Stakler, hvis der kommer Bud efter jer om en Time?"

Jørgen Gram retter sig, som stod han over for en af sine overordnede i Kompagniet. — „Jeg tænker, hver eneste Mand vil gøre sin Pligt mindst lige saa godt som dem, der har et Fædreland at kæmpe for. Vi er lovlydige Folk, og vi vil vise, at vi er det, ogsaa naar det bliver forfærdeligt at være det."

„Hvis de saa sender jer mod os?"

„Det maa du ikke spørge nogen Sønderjyde om, der er ingen af os, der kan svare paa det."

Jørgen Gram ser ned i Plænen, og Astrid griber uvilkaarligt omkring hans Arm.

Simon Grønning gaar nogle Skridt frem og tilbage og standser saa igen. „Hver tænker paa sit, Jørgen!“ udbryder han. „Gud give, vi nu har en Regering, der forstaar Danmarks Tarv og først og fremmest forstaar, at det ikke er Vaaben, vi skal værge os med, hvis Uvejret kommer.“

„Danmarks Besøgelsestid kommer sammen med vor, skal du se, Simon Grønning.“

„Det er vel rigtignok. Og det, der kommer, vil rive mere fra hinanden, end nogen kan tænke. Hvorledes vil det gaa jer, Børn, hvis Jørgen skal afsted i Morgen?“

Begge de unge vender samtidig Blikket mod Simon Grønning. Astrid rødmer. — „Vi kommer til at lade Gud ordne det for os, Far,“ siger hun og bliver ved at se paa ham.

Hanne Grønning kommer ned over Plænen til dem. Hun er høj og svær, har et stort Ansigt og store, gode Øjne. — „Velkommen Jørgen!“ siger hun og giver ham Haanden. „Hvordan har din Mor og Far det? Og hvordan har I det allesammen?“

„Ikke saa godt. Det er jo ikke saa rart for Far og Mor at tænke paa, at de skal undvære Asmus og mig i Høsten, og at vi maaske snart skal staa foran de franske eller russiske Kanonmundinger. Men det bliver vel ikke bedre af at tabe Modet.“

„Det er forfærdeligt, alt hvad vi hører i denne Tid," siger Hanne. „Vi er saa langt fra Gud allesammen. Kristendommen har ikke Del i Folkenes Gerninger, derfor kan den Slags Verdensulykker ske."

— — — Det begynder at dirre med Toner ovre fra det slesvigske — fra een Side — fra flere Sider. Et sagte Vindpust forstærker Tonerne. Jørgen springer frem og lytter — de lytter alle. Saa snurrer Jørgen rundt imod dem: — „Det er Mobiliseringen! — Det er Dødsklokkerne!"

„Jørgen, tror du, det er rigtigt!" — Astrid næsten skriger.

Men Jørgen vender sig igen og stirrer over Grænsen. Karlene kommer ud fra Byer og Gaarde med deres Hestespand. De standser alle og lytter, nogle vender allerede og kører tilbage.

„Jo, det er det, vi har frygtet. Nu er Uvejret over os. Jeg maa afsted straks." Hans Stemme er hæs. Ordene snubler over hinanden. Astrid klynger sig til ham og holder sig for Øjnene.

Simon Grønning staar og stirrer i Græsset og siger: „Det er forfærdeligt" — vedbliver at sige det samme. „Tyskland tør altsaa — ja, saa kommer vi med allesammen. — Vort stakkels Land."

Hanne Grønning staar stiv som en Støtte og

kan intet sige. Jørgen Gram begynder at sige Farvel. Men saa kommer Hanne til Mæle.

„Aa! kære lille Jørgen! Vil du da ikke have lidt at styrke dig paa? Vil du da ikke ind?“

„Nej! jeg skal over til den anden Side. Far og Mor venter, og der er nok snart et Tog efter mig.“ Han trykker de gamles Hænder engang til. — „Astrid, du gaar vel med ned ad Alléen?“

„Tab ikke Modet nu! En Soldat uden Mod er ingenting værd,“ opmuntrer Simon.

„Hils din Mor og din Far og dem allesammen derovre, og fortæl dem, at vi tænker paa dem,“ siger Hanne og holder sig ved sin Mands Arm. „Gud være med dig og med os allesammen!“

— Astrid og Jørgen gaar sagte ned gennem Alléen. Da de er kommen ned til det sidste Træ, standser Jørgen Cyklen og sætter den op mod Træet. — „Nu maa du hellere gaa tilbage, Astrid; jeg kan jo ikke tage dig med alligevel.“

Han staar med hendes Haand i sin og famler ved en Ring, han har paa Fingeren. — „Naar jeg kommer til en By, hvor jeg kan faa to glatte Guldringe, køber jeg en til dig og en til mig selv, maa jeg det?“

Der straaler en pludselig Glæde op i Astrids Øjne og gør dem blanke. — „Jørgen! Aaja! det maa du; men den, du tager paa, er fra mig.“

„Naturligvis! hvem skulde det ellers være fra. — Maa jeg laane den, du har paa Fingeren, til Maal?“

„Du maa beholde den, Jørgen, til Minde om i Dag.“ — Men hun vil give ham alt det kære, hun ved. Hun tager en lille Guldmedaillon fra sit Bryst og rækker ham den. — „Tag den med ogsaa. Derinde er et Billede af mig, saa længe den ikke er kommen tilbage, tror jeg, du lever.“

Taarerne begynder at trille ned over Astrids Kinder.

Jørgen tager hende i sine Arme og kysser hende heftigt; han bryder sig slet ikke om, at Dagens skære Sol lyser over deres Kærlighedstegn.

„Nu vil vi ikke græde, Astrid; jeg vil huske dig med Smil og ikke med røde Øjne. Ringen skal nok snart komme, og lad os haabe, at Medaillonen ikke kommer, før jeg selv kommer.“ Han trykker hende til sig igen og griber saa Cyklen.

„Pas godt paa Danmark!“ siger han, mens han ser paa hende sidste Gang.

Astrid kæmper et Smil frem. — „Gør saa din Pligt, Jørgen, gør den ogsaa, naar det er tungest.“

— — — Jørgen Gram suser ned mellem de høstgule Kornagre, ud ad den krogede Vej i stigende Fart. Pligten, Disciplinen lukker i nogle Minutter for alt andet i ham end en mægtig Higen efter at komme frem — at møde. — — Han nærmer sig Kongeaaen. Da begynder noget andet, noget vidtfavnende og overvældende at

storme ind paa ham. — Krigens Gru, Astrids og Forældrenes Sorg over at skulle miste ham. Den Sag, der er Tyskernes, men ikke hans. — — Han kan jo slippe for det altsammen; han er jo nu uden for prøjsisk Omraade og alle prøjsiske Love. — Der gaar nogle Øjeblikke en lys Lettelse igennem hele hans Sind. Farten gaar lidt efter lidt af Cyklen; den er ved at standse. Han ser sig forvirret om op mod Brarup, over mod Ketting. — — —

Men da farer et nyt Hold Tanker over hans Sjæl. Hvad vil Astrid og Forældrene sige? Hvad vil de danske unge sige? Hvad vil Kammeraterne i Kompagniet sige? Og han bøjer Hovedet, viger ligesom tilbage for en Række Ord, der følger efter hverandre: Lovbrud! Fejghed! Faneflugt! — — — Han sætter Fødderne haardt i Pedalerne, haardere og haardere, Cyklen flyver hen ad Vejen, over Grænsebroen. Toldgensdarmen faar ham ikke standset.

Jørgen Gram har vundet sin første Sejr.

Der er stor Uro paa den slesvigske Side. Kirkeklokkerne toner endnu deres højtidelige Dødsmesse. Sveddryppende Ryttere og Cyklister farer over Vejene. Spørgsmaal krydser i Luften. Det er allesammen om Mobilisering og Krig.

Gensdarmen gaar oppe paa Vejen. Han retter sig op og vejrer i Luften som en Dragonhest, der lugter Krudt. Han rækker Haanden op, og Jørgen Gram standser uvilkaarligt.

„Nu kalder Kejseren og det store Fædreland! — ogsaa ad os, der har Kone og Børn, Jørgen Gram, og vi kommer allesammen.“

„Jeg skal komme, derfor kommer jeg,“ siger Jørgen Gram og ser lige ud.

„Vi lader alle gamle Stridssager ligge, mens vi slaar Rigets Fjender.“ — Gensdarmen rækker Haanden frem mod Jørgen, og han tager den. Men det er, som han har gjort noget, han ikke vilde. Han slipper hurtigt Haanden og springer op paa sin Cykle.

„Jeg er ved Fronten, saasnart Afløsningen kommer. Leve Kejseren!“ raaber Gensdarmen med grødet Stemme.

— — — Hjemme i Kettinggaard er alt Forstyrrelse. Et Spand forladte Heste trækker rundt i Gaarden med en tom Høstvogn og standser ved et aabent Ladevindue, hvor de rækker Mulerne ind og trækker Halmviske ud. Kalvene brøler i Kostalden, og uden for Stalddøren staar et Par halvvoksne Knøse og glemmer Arbejdet for at snakke om Krigen. En Tjenestekarl staar bleg og med sammenbidt Mund inde i Herberget og ruller en Skjorte og nogle Strømper ind i en Rygsæk. Hans Hænder famler febrilsk over Tøjet. Der staar to Billeder paa Bordet derinde, et af en gammel Kone og et af en ung Pige; han ser paa dem med tunge Øjne og putter dem i Sækken. Saa tager han sin Bylt i Haanden og løber i Trav ud gennem Gaarden, om i Byen for at sige Farvel til sin gamle Mor.

Falle Gram møder Jørgen i Gangdøren, da han har smidt Cyklen og kommer sveddryppende op ad den høje Stentrappe.

„Jørgen!“ siger Falle Gram, og der er dyb Sorg i den gamles Stemme.

Jørgen kan ikke sige noget.

„Har du været ovre paa den anden Side?“

„Ja!“

„Kunde du høre Klokkerne derovre?“

„Ja! man gik jo ligesom med Lyden i Blodet.“

„Aaja, min Dreng! og alligevel har vi gaaet og trøstet os med, at vi aldrig fik de Klokker at høre.“

„Hvad skal vi gøre, Far?“

„Det er vi jo enige om. Vi skal bringe det Offer mere; men hvor det er strengt at sende jer afsted begge to.“ — Falle følger efter Jørgen ind i Gangen; han holder den ene Haand omkring Øjnene og trækker Vejret tungt.

„Det faar hurtig Ende, Far, og vi haaber, at vi maa beholde Liv og Førlighed.“

„Ja, men det er ikke din egen Sag, du skal sætte dit Liv i Vove for.“

Karen Gram kommer ud fra Dagligstuen. Hun gaar hen og slaar Armene om Halsen paa sin store Dreng.

— „I et halvt Hundrede Aar har vi ofret vort Fædreland og vor Frihed til de fremmede,“ hulker hun; „nu skal vi ogsaa ofre vore to eneste Børn.“

Graaden begynder at fylde Jørgens Øjne; men nu kommer Asmus, og der maa ingen Ynk kendes hos Soldater, der skal drage ud med den mægtige tyske Hær.

„Det er ikke til at holde ud at tænke paa, Mor, og det bliver vel endda værst for jer herhjemme; men vi skal jo — — Hej! Bror Asmus! nu skal vi til Paris eller St. Petersborg. Vi bliver mange i Følge, og vi rykker formodentlig ind med fuld Musik. — — — Jørgen river sig løs fra sin Mor og gaar hen og tager Broderen i Skulderen. Asmus siger et Par forsorne Ord, men hans Holdning svarer ikke til Forsorenheden.

Falle Gram er gaaet hen i Gangdøren, han staar og ser ud over den store Gaard, der nu skal miste sin bedste Arbejdskraft; hans Fædres Gaard, der nu maaske skal miste sine Arvtagere.

Han tænker vel ogsaa paa den Sum af nationalt Arbejde, der gennem to Menneskealdre er lagt over Nordslesvig, og som nu velsagtens vil blive ødt i Vold og Blod. Og han er stum af Gru.

— — — Faa Minutter efter staar Jørgen og Asmus igen i Gangen med deres pakkede Ransler.

„Kæmp for Freden, Drenge,“ siger Falle, „og tab saa ikke Modet.“

Jørgen og Asmus staar og ved ikke mere at sige. Men da er det, som Jørgen tilsidst favner

alt derhjemme med sin Tanke. „Sørg for at faa Hjælp til Høsten, Far, mens der er Hjælp at faa. Tag dig lidt af de unge, hvis du kan faa Lov, og se at faa lidt Underretning om Danmark — og dem derovre i Brarup."

„Ja, Danmark!" Falle Gram retter sig og ser paa Sønnerne. — Det vil komme til at betyde meget for os, hvordan Stillingen er imod Nord."

Karen kysser begge sine Drenge, og hun kan ikke slippe Asmus. Han staar med sin Pande mod hendes Skulder og er ved at synke sammen.

„Jeg fik ikke vist jer, at jeg duede til noget, Mor," hvisker han.

„Gud holde sin Haand over jer. Og gør nu aldrig noget, som Soldater ikke kan være bekendt," siger Karen.

„Ja, lov os det tilsidst," siger Falle og trykker Sønnernes Hænder.

Saa gaar Jørgen og Asmus hurtigt ned ad Trappen, over Gaardspladsen og ud gennem Porten. De tør ikke se sig tilbage.

IV.

Militærtogene ruller og rasler gennem Hertugdømmet og gennem det hele store Tyskland. Jærnvejenes Skinner er hede af deres Mængde og Fart. Det vidtstrakte mægtige Rige er som en eneste Myretue af Soldater. Riget trues af Fjendehaand. Riget aander i højeste Spænding. Over Kølnerbroen ruller i to Døgn tre Hundrede Tog, over Broerne ved Breslau og Torn maaske fire Hundrede. Det civile Liv er sat ud af Funktion. Folket tænker kun paa Krig og Sejre. Landet drøner af Begejstring.

Jørgen Grams Tog holder ved en af Banegaardene i Hamburg. Den vældige Tøndehal er et eneste stort Raab og mægtigt Virvar. Kun Soldaterne danner rette Linier i Forvirringen. De gaar, hvor de skal gaa.

Tog afgaar, og Tog fyldes hvert Minut, bagerst de tunge Kanoner og Hestene, forrest det levende Materiale. Tykhalsede og rødho'dede af Hede hænger den tyske Ungdom ud af Koupévinduerne og raaber paa Sejr for Tyskland og

Død over Fjenderne. Koner og Kærester og fremmede Bourgeoisidamer stimulerer Begejstringen langs Vognrækkerne med Blomster og Cigarer. Officerer og Embedsmænd vinker til Tropperne, udbringer idelige Leveraab for Krigen og synger : „Heil dir im Siegeskrantz". Men omkring paa Perronerne i Menneskemyldret udspilles hjertegribende Scener. Unge nygifte Fruer gaar fortvivlede og hulkende bort, naar de har set det sidste Glimt af deres Mænd. Fattigklædte Arbejderhustruer staar i Stimmelen og rækker deres blege Smaabørn op mod de bortilende Tog og synker sammen i Træthed og sløv Sorg mellem Mængdens Fødder. Gamle Kvinder besvimer og føres hurtigt bort af Politiet, for at deres Afmagt ikke skal paavirke Stemningen.

Jørgen Gram er sammen med fem-seks Nordslesvigere og nogle Holstenere i Koupéen. — Asmus er alt gaaet sin Vej mod Vestfalen. — I de første Rejsetimer, siden de forlod Udrustningsbyen, har de alle udøst deres Sinds varme Forfærdelse over Krigen for hverandre, og deres fælles Forhaabninger om hurtige og mægtige Sejre; og Nordslesvigerne har talt om hjemlige Forhold, naar Larmen har været stærk nok til at lukke for uvedkommende Øren. De har gisnet om, hvorvidt England allerede er med, og til hvilken Side Danmark vil blive tvunget. Men de sidste Timers Spænding har gjort dem

trætte. De trænger til Stimulans, hænger ud af Vinduerne, forlanger Øl og ler, naar Tyskernes svulstige Begejstring vælder op under de røgsværtede Buer.

Omsider glider Toget, fulgt af flere Leveraab og flere Taarer. Soldaterne trykker sig op i Koupéernes Hjørner og hænger over hinanden paa Sæderne for at tænke eller sove. En velnæret Holstener i Jørgen Grams Koupé sværger højt paa, at han vil erobre et halvt Hundrede franske Piger; en ung Slesviger slutter sig leende til Holsteneren. Jørgen Gram irettesætter dem. — „Det er ikke nødvendigt at være raa, fordi man er Soldat," siger han.

„Storsnudede Däne!" lyder det fra Holsteneren. „Vi troede hjemme, at alle de dumme Danske var løbet over Grænsen, da de hørte Krigstrompeten. I vil nok helst være fri for at slaas, og især sammen med os Tyskere."

„Vi er her jo, kan du se, lille Marskbonde; og du faar forhaabentlig ogsaa at se, at vi kan slaas." Jørgens Øjne lyner mod Holsteneren.

— — — Toget sluger den ene Snes Kilometer efter den anden. Tiden glider. Ved de Byer, hvor der gøres Holdt, gentager Scenerne fra Hamburg sig. Unge Damer af alle Stænder overvælder de trætte Krigere med alle Slags Forfriskninger og er nærved at kysse dem. Modet stiger; det er herligt at være tysk Soldat. Hvor er Ængstelserne, der fulgte med hjemme fra?

Efter seks og tredive Timers Kørsel er den ældgamle Stad Aachen naaet. Hornet lyder; Soldaterne tumler ud af Vognene med deres Udrustningsgenstande. Det er Morgen; Solen varmer paa Perronerne; Spurvene kvidrer og slaas oppe paa Stationsbygningens Tag.

Ah! det gør godt at faa Lemmerne strakt og faa en frisk Solstraale paa Ryggen. De feltgraa pludrer. Men hvilket Mylr af Militær af alle Grader og Vaabenarter. — Er da hele Tysklands Hær stævnet til Aachen? — —

Marsch! Omkring! Ud gennem Byen. Musikken skralder. Fodslagene klasker. Kanonerne rasler. Morgensolen gløder paa den ærværdige Domkirke, der har set mere end elleve Hundrede Aar.

Indbyggerne er forlængst trætte af at hænge ud af Vinduer og Døre efter Tropperne. Indrykningen gennem Byen har varet ved hver Time Dag og Nat i mange Døgn.

Jørgen Gram retter sig. Uniformen sidder godt paa hans ranke, stærke Krop. Det er en let Sag at bære alt Klunset. Maven knurrer lidt efter Mad; men det er vel ogsaa Meningen, at der snart skal indtages et Morgenfoder. Han ser sig om med aabne Øjne. Endnu er det hele Oplevelse; og mellem Kammeraterne har han i Øjeblikket glemt baade Ketting og Brarup. Krig vil der blive; men i Dag vel sagtens ikke.

— Hvornaar mon det var, de romerske Le-

gioner marscherede her? — Hvor mon Karl den Stores berømte Kongsgaard laa? — Mon Byen havde de samme Karnapper og Gavle, da Holberg tog Kur her?

— Troppen gør Holdt paa en Mark Vest for Byen. Ny Afdelinger er nylig kommen, og andre bliver ved at komme. Der blæses straks til Spisning, og Feltkøkkenerne stormes. Jørgen Gram ser ud over Markerne og de skovdækkede Højder. Det er ikke uligt hans Hjemlands Egne, og Kornet er modent her som der, men ingen tænker paa at høste. Han træffer Kendinge fra andre Afdelinger og faar de første Efterretninger om den virkelige Krig, hvor der flyder Blod, og Liv udslukkes. Nogle har set Krigstelegrammer i Bladvinduerne inde i Byen. Der er mange døde og saarede. Tyskerne er rykkede ind over Belgiens Grænse; det er den samme Vej, Jørgen Grams Afdeling skal gaa. — — Der bliver Stilhed, hvor denne Efterretning spredes. Mange glemmer Morgenmaden og sidder og ser saa fjernt over Højene.

„Belgien!“ udbryder Jørgen Gram til sin Sidemand, en Søn af en Hamburgerkøbmand, „Belgien er neutral, det kan ikke passe, at vi skal gaa derigennem til Frankrig.“

Hamburgeren slaar en stor Latter op. — „Den Neutralitet blæser vi ad, hvis det gavner os at bryde den. Tror du, Krigsregeringen kan

lade sig standse af Neutralitet? Og hvad kan en Lilleputstat stille op mod Tyskland?"

„Jeg kan umuligt tro det," svarer Jørgen. „Vi har ikke hørt andet de sidste Dage end Leveraab for den ærefulde Krig og Fortællinger om, at vi skal slaas for Tysklands Ret og Ære, saa kan Tyskland ikke sætte os til at træde Belgiens Ære under Fødder."

„Det er dum Snak!" erklærer Hamburgeren. „Tysklands Ære kræver maaske, at vi skal gøre det, hvis vi vil sejre; og det er idiotisk at vente, til de forbandede Franskmænd tager Landet og overfalder os."

Jørgen tier af gammel Vane; han plejer ikke at diskutere nationale Spørgsmaal med Tyskere. Men Problemet piner hans Hjerne de følgende Timer. Den Tryghed, han har følt ved at gaa med og gøre sin Pligt og vinde hurtige Sejre sammen med tyske Millioner, er bleven rokket. Han glemmer at se paa de Egne, Afdelingen passerer i Støv og pinefuld Varme. Men da det lider mod Aften, faar han Øjnene op. Vejen gaar gennem en Dal, hvor mørke Lindetræer klæder Skraaningerne, og hvor modne Frugter bugner i Æble- og Pæretræer; men store Grene er afrevne og plyndrede langs Vejen, og ved et forladt Hus hænger et sort-rød-gult Flag slattent ned fra en knækket Stang.

— — Harmen blusser i Jørgen Gram; han forstaar, at han har sat sin Fod paa belgisk Jord. — — — — — — —

Jørgen Grams Regiment ligger i Reserve i nogle Landsbyer et Par Mil Vesten for Liége. Hidtil har Regimentet ikke været i Kamp, men overalt, hvor det rykker frem, bærer det ulykkelige Land Vidne om Krigens Ødelæggelse og Gru.

De fleste Landsbyer er nedbrændte, mange Steder ryger Ruinhobene endnu. Kirketaarnene, der var farlige Observationssteder, er nedskudte. Frugttræerne, der ellers staar saa frodige og snorlige paa Markerne, er knækkede og mange Steder sprængt op af Jorden med Rod. Der er gaaet et Hagelvejr af Granater hen over dem. Den halvmejede Høst er splittet og nedtrampet, og Vandet i Bækkene er blodigt. Langs Vejene ligger væltede Vogne og Automobiler og Mængder af stinkende Hestekadavere med svullen Bug og gule, grinende Tænder.

Og Regimentet møder paa sin Vej en Befolkning, der er rasende indtil Afsind og sammen med Naturen raaber Forbandelse til Himlen over Fjenden. De eneste Skud, Regimentet har løsnet, er Straffeskud paa den civile Befolkning, der fra Baghold skyder løs paa Soldaterne.

Hist og her ligger der ogsaa en glemt Belgier eller Tysker og sover den evige Søvn i en afsides Rende eller et Krat. Det er kun Støvet og en Uniform, der er tilbage; Forraadnelsen øver allerede sit Værk.

Og der er lange Rækker af Grave. Hvor der

er flest Ruiner, er der ogsaa flest Grave. Her møder Jørgen Gram Krigens store, stumme Fortvivlelse, før han ser Krigen selv i Virksomhed.

— En Aften efter en anstrængende Marsch gaar Jørgen Gram lidt bort fra Bivouakken for i Ensomhed at hvile Tankerne. Han gaar stille langs med et Gærde af Kirsebærtræer. Solen gløder i Vest, Lærkerne synger, en Flok forjaget Kvæg græsser roligt for en Stund i en Lavning. Da er der atter Grave — en hel Række ind under Hegnet. Et simpelt Kors af et Par Grene paa hver af Gravene er deres eneste Mærke og Smykke. Sjældent er der her som andre Steder Oplysninger om, hvem den fremmede unge er, der her har faaet denne Verdens sidste Husly.

Jørgen gaar langs Gravene og trækker Vejret tungt, al Frejdigheden fra de første Dage er i Øjeblikket borte. Da fanges hans Blik af et hvidt Mærke paa et af Korsene. Han gaar derhen. „Hans Jensen" staar der, og saa Navnet paa en By tæt ved Ketting, og tilsidst Nordslesvig. — —

Jørgen Gram sætter sig i det nedtraadte Græs ved Graven og hulker. Det er, som al den Gru, han har mødt siden Indmarschen i Belgien, men som er holdt nede af Strabadser og Støj og Kammeratliv, nu udløser sig sammen med den Sorg, han møder her. — Han har kendt Hans. Hans var særlig gode Venner med

Asmus og mødte stadigt i Ungdomsforeningen hjemme. Det er Hans's egen Haandskrift, der staar paa Korset. Er det Asmus, der har ydet ham den sidste Vennetjeneste? — Herregud! hvor er Asmus? Ligger han maaske i en lignende Grav længere inde i Belgien?

Jørgen Gram rejser sig og gaar hen til Kammeraterne i Bivouakken; han kan ikke udholde at være ene med en Gru, Pligten har bundet ham til.

— — —

Jørgen Grams Afdeling sover i en Landsby, der er nogenlunde urørt af Krigen. Omkring i Lader og Haver og Kornstakke hviler de trætte Soldater ud efter Dagens møjefulde Slæb paa de hede Veje. Officererne har tiltvunget sig Adgang til Bøndernes og Kromandens gode Senge. Kun Vagtposterne er vaagne, de gaar omkring Byen, tyngede af Gevær, Bajonet og mange skarpladte Patroner.

Ved Midnatstid, just som de tyske Soldaters Søvn er dybest, lyder der Skud — en Hagel af Skud mod en Have, hvor der ligger tæt med Soldater. Næsten i samme Øjeblik gentager det samme sig i en anden Del af Byen. De søvndrukne Soldater vælter sig forvirrede og bandende mellem hverandre. Mange er saarede og hyler og jamrer, nogle vrider sig allerede i Dødskrampe. — Signalhornene skingrer i den stille Nat, og i Løbet af Øjeblikke er Byen en Myre-

tue af springende Soldater, der med Raab og Forbandelser styrter ud mod Alarmpladsen. — Hornene vedbliver at skingre.

„Det er Belgierne, det Djævels Pak!“ lyder det overalt! „Vi troede, Fjenden var langt borte!“

Rytterpatroljer sendes ud til alle Sider og kommer hurtig tilbage med Melding. De har ikke set Skygge af nogen Fjende. Infanteriet vover sig ind i Landsbyen igen, men Byen er som uddød, der lyder kun en enkelt Klage fra de saarede.

„Franc-tireurs!“ høres det pludselig, og Raabet forplanter sig i Natten. „Det er de civile Djævle, der har skudt!“ Og nu forvandles Forvirringen til kogende Raseri.

Officererne samles og holder et kort Krigsraad. En Afdeling af Soldaterne faar Ordre til at sørge for de saarede og bringe de døde bort. En anden Afdeling skal øjeblikkelig gennemsøge Byen og bringe alle Indbyggere til Alarmpladsen inden en halv Time.

— — Det bliver et grufuldt Skue. Bandende og grinende kommer Soldaterne i smaa Afdelinger med deres Bytte. De fleste af den civile Befolkning er revet ud af Sengene og er kun i det blotte Linned. Unge Piger hulker og jamrer og søger at holde Linnedet om sig. Mødre staar forstyrrede af Rædsel med grædende Børn trykket ind til sig; skæggede Mænd knurrer og bearbejdes i den Anledning med Geværkolberne.

Men der er ogsaa Soldater, der gaar med alvorlige, skamprægede Ansigter og tager lempeligt paa de ulykkelige.

Der er fundet to Maskingeværer paa de Steder, hvorfra der er skudt, og Officererne tager straks deres Bestemmelse trods det, at de ikke med Revolveren kan aftvinge Mændene nogen Tilstaaelse. — Alle Beboerne fra de to Gaarde skal tages med som Gidsler, til deres Brøde er nøje bevist. Infanteriet skal straks have Lov til at „rekvirere" en Time, og derefter skal Byen skydes ned.

Soldaterflokken hilser denne „Dagsbefaling" med højlydt Bifald. Nogle vilde Karle gaar øjeblikkelig mod Byen; men Flertallet holder sig tøvende tilbage.

Der staar en lille Gruppe unge Piger og skælver i deres tynde Linned. De bøjer Hovederne mod hverandre, sender forskræmte Blikke om mod Soldaterne og søger at skjule sig med et Sjal, en af dem har faaet med. En af dem har mørke Øjne og et stort, mørkt Haar, der har løsnet sig og skjuler hendes Skuldre og Arme. Holsteneren, der vil erobre et halvt Hundrede Piger, gaar hen til Gruppen, tager den sortøjede Pige om Armen og begynder at trække afsted med hende.

„Kom, min lækre Unge! I Smaadjævle har forstyrret vor Nattero, nu skal vi ha' det morsomt Resten af Natten." Enkelte af Holstene-

rens Kammerater ser nysgerrigt til og skogrer, nogle Stykker gaar hen til Pigerne og griber fat i dem. Pigerne jamrer sig og slider for at redde sig fra Skam.

Jørgen Gram staar med Forfærdelse i Sjælen og ser paa dette. Han er kommen til at tænke paa, at Astrid derhjemme ogsaa har mørke Øjne. I nogle hurtige Spring styrter han efter Holsteneren og tager et Tag i Skulderen paa ham.

„Slip hende du! det er Synd. Skammer du dig ikke ved at øve Vold mod en værgeløs!"

„Hold Kæft, for Helvede! skinhellige Däne," knurrer Holsteneren. „Du vil nok have Lammet for din egen Person."

„Slip hende, siger jeg!" — Jørgen hæver Geværet—

„Hold Kæft! Barnerumpe! Det er lovligt Bytte!" Holsteneren frigør sig med et rasende Ryk fra Jørgen og slæber afsted med den grædende Pige.

Jørgen Gram løber hen til Løjtnanten. Hans Øjne skinner af Nidkærhed.

„Se! Hr. Løjtnant. For Guds Skyld! sig et Ord!" Løjtnanten lader, som han først nu bliver opmærksom paa Optrinet. Han kæmper et Sekund mellem sin Hævnfølelse og sin Ridderlighed. Ridderligheden sejrer.

„Stop, derhenne!" raaber han, saa det runger i Natten. Tyske Soldater er ikke Kvindeskæn-

dere. Det er Toppunktet af Raahed, at Civilpersoner vover at anfalde tyske Tropper og myrde vore sovende Kammerater. Men vi skal vide at straffe dem paa en følelig Maade. Slip Kvinderne! Tænk paa jeres Søstre og Kærester hjemme i Tyskland!"

Der lyder Bifaldsmumlen omkring Løjtnanten. Jørgen Gram smækker Hælene sammen og Haanden til Huen og fjerner sig. Holsteneren og de andre slipper Byttet og truer og skælder ude i Mørket.

— — — Da det er bleven Morgen, staar Jørgen Gram i Kompagniet rede til at skyde. Dommen over den ulykkelige By skal eksekveres.

De første Granatkardætsker brager hen over Mur og Tag. Mure vælter, Skorstene rasler ned. De første Geværsalver smælder mod Ruderne. Da rækkes der bedende Hænder ud af en Luge, først et Par, saa flere.

„Fyr!" kommanderer Løjtnanten igen.

Det gaar langsomt for Kompagniet med at faa Geværkolberne til Kinden. Hænderne ryster hos mange, Mundvigene dirrer. Jørgen Gram træder ud af Geleddet og sætter Geværet ved Foden. Hans Kinder er hvide.

„Jeg kan ikke!" stønner han!

Løjtnanten gaar hen imod ham. Han tager en Revolver fra Bæltet og rækker den frem. — „Ingen Raisonneren! Gør Deres Pligt!" kommanderer han strengt.

Der gaar et Ryk gennem Jørgen Gram; han bider Tænderne sammen, træder ind i Geleddet igen og skyder i Blinde mod de bedende Hænder.

Men de første Dages stille Tilfredshed over Pligtudfoldelsen er dræbt i Jørgen Gram. Han forstaar, at det at gøre sin Pligt i Tysklands Hær ikke blot er konsekvent Lovlydighed, men en Gru, han ikke tør gennemtænke.

— — —

Det Regiment, hvortil Jørgen Gram hører, er rykket tæt ind til Ildlinien. Belgierne forsvarer hver Tomme af deres Fædrelands Jord med Raseri. Modstanden har været langt stærkere end beregnet. Tyskernes forreste Linier er stærkt udtyndede, saa maa Reserverne rykke frem; thi Belgien skal forceres i Løbet af en Uge. Tyskernes hastige Togt gælder Frankrig.

Jørgen Grams Bataillon faar Ordre om Aftenen til at holde sig rede næste Morgen Klokken fem. Denne Ordre spreder en dyster Alvor over Bataillonen. Soldaterne plejer efter Solnedgang at staa i Smaagrupper omkring i Bivouakken — helst samlede efter Landsdel — og smaasludre, eller de ligger i Græs og Korn med Cigaretten eller Snadden i Munden og drøfter tusind Smaating fra Hjemmet. — Hjemmet først og sidst, Krigen og Dagen i Morgen saa lidt som muligt, nu da det allerede er tilvant. I Aften har mange Tilbøjelighed til at gaa eller

sidde ene — eller blot to og to sammen; og der høres næsten ingen af de høje Latterudbrud, der paa denne Tid plejer at skylle hen over Lejren.

Ude mod Vest tordner Kanonerne uafladelig. Himlen er rød af Ildebrande.

Jørgen Gram staar sammen med syv-otte Nordslesvigere fra Bataillonen i et Hjørne af Lejren. De har søgt hverandre i denne Aften. De trænger til at se Landsmænd og høre Modersmaalet. Det er allesammen kraftige, unge Mænd med skægløse, solbrune Ansigter. Deres Tale falder lavmælt og i korte Sætninger.

„Dette her havde vi jo ikke tænkt os, Kammerater," siger Jørgen Gram; „det kniber med at finde en Mening i det hele."

„Begyndelsen paa Krigen vender helt op og ned paa mine nationale Forestillinger," siger en anden.

„Vi gør nok klogest i at lade være med at tænke og holde Trit og Kæft; det er vi jo vant til," siger en tredje bittert.

„Det er ikke saa let at lade være med at tænke," svarer Jørgen Gram, „og især ikke i Aften."

Alle Øjne ser pludselig paa ham; det er ligesom, de vil sige: „hvor du taler sandt."

„Mon vi kan mødes allesammen i Morgen Aften," siger en stille og ser ned i Jorden.

„Det ligger i Guds Haand," svarer en anden, som endnu ikke har talt.

„Kuglerne rammer nok rent tilfældigt," siger den yngste i Flokken med frejdig Stemme. —

Kaptejnen kommer forbi paa Aftenrunde; han standser: — „Naa, her er nok samlet en Flok Landsmænd. I Morgen skal vi rydde Vej til Frankrig; jeg haaber, at Nordslesvigerne vil vise sig som tapre Soldater og gøre Bataillonen Ære."

„Vi skal gøre vor Pligt, Hr. Kaptejn!" siger Jørgen Gram og retter sig. De andre gentager hans Ord.

„Godt, brave Folk! det venter jeg," smiler Kaptejnen og gaar.

I det samme lyder Retræten, Nordslesvigerne trykker mod Sædvane hverandres Hænder og haster hver til sit.

— — — Taagen ligger lavt over Egnen. Højdedragene, Kirketaarnene og hist og her lange Rækker Pyramidepopler rager op i den lyse Morgen, ellers er alt skjult i klam Uigennemtrængelighed.

Men der er Larm og Travlhed inde i Skybankerne. Bataillon efter Bataillon gaar frem over Vejene. Rytterafdelinger sprænger afsted over Markerne; og tunge Artillerimasser rasler forbi Infanteriet. Uniformerne ses som mørkegraa Masser i Taagen. Ansigterne er ogsaa graa. Det er en Hær uden Smil og uden Hurra.

— — — Jørgen Grams Bataillon rykker ud tilhøjre og danner Skyttekæde i Rækker af Roe-

og Kornmarker. Men Taagen hæmmer Bevægelserne, der kan ikke rykkes frem. Uvirksomheden giver Feber. Tænderne klaprer, Hænderne med Geværerne ryster.

Saa letter endelig Taagen. Solen skinner paa de fugtige Uniformer; men den kan ikke skinne Smil frem i Soldaternes Ansigter. Der tales kun lidt, gode Venner veksler et fortroligt Ord og en Hilsen, der skal sendes i værste Fald.

Kanonerne tordner forude — heftigere og heftigere. Luften dirrer og Jorden gungrer. Pionererne kommer op over Bakken med Felttelefoner.

„Fremad!" lyder det endelig. Linien trækker sig langsomt op over Højdedraget. — Aah! der ligger Dagens Arbejde. — En milevid Dalsænkning, Landsby bag Landsby i Tavl af Hegn og Skov af Haver. En Kanal, en By med røde Tage. Det er det, der skal vristes fra Fjenden. Et Par Kilometer forude overøser Tyskernes Kanoner Fjendens Hovedstillinger med Granater. Gaarde og Huse brænder og fylder Dalen med Røg.

Hurtig fremad! — Endnu er der ingen Fare. Soldaterne kravler og springer over Hegnene, men holder Linie. Støvler og Benklæder er sjaskvaade og tunge, ingen mærker det. Øjnene stirrer ud over Dalen, der, hvor Døden truer.

En Granat kommer fløjtende gennem Luften,

borer sig i Jorden tæt foran Linien og springer med et Brag — en til endnu nærmere ved. Jord, Sten og Jærnstumper fyger hen over Soldaterne. Nogle Stykker falder, hyler og sparker.

Linien trykker sig; men Officererne kommanderer: „Hurtig fremad!"

„Nu siger vi Farvel til den virkelige Verden, og giver os Gud i Vold!" raaber Jørgen Gram til en af Nordslesvigerne, der løber ved Siden af ham.

„Ja, Gud være med os! og vi lover at hjælpe hinanden, hvis der sker noget."

De har endnu saa megen Menneskebevidsthed, at de kan sige dette.

„Fremad i Spring!" lyder det, og nu gaar det løs med al Mandskabets Ydeevne. — Nu er de foran Artilleriet. Saarede og døde Belgiere passeres, Blodpøl ved Blodpøl ved Hegnene og i det nedtraadte Korn.

Hui-it! der kommer den første Geværkugle pibende. Naa, det er saaledes, de lyder. — En til — flere! — De gaar for højt og svupper i Jorden bagved. — Saa Hurtigild. Kammeraterne styrter, triller rundt og bliver liggende.

„Dæk! Dæk for Helvede!" Officererne brøler.

Soldaterne er næsten ikke til at styre. De saaredes Hyl hidser Nerverne. Den kolde Sved vælder ned over Ansigterne. Salve efter Salve sendes over i Fjendens Stilling. Artilleriet bearbejder ham ogsaa, men hans Granater fylder

endnu Luften med Larm og spreder Død og Ødelæggelse.

„Bajonetten paa, og fremad!“ — Et Hurra skingrer langs Linien, og i Storm gaar det over Markerne igen. Jørgen Grams Kompagni er forrest, selv er han blandt de allerforreste. Fjendens Linie skal naaes.

Belgierne forstærker Ilden. Shrapnells og Riffelkugler suser som et Hagelvejr op over Skraaningerne. — Nej, det er umuligt! — Resten af Kompagniet smider sig i en Kornmark og roder sig i Jorden med Spader og Negle. Nu brager Granaterne over de ulykkelige Tyskere. En Granatstump river Siden op paa en Mand tæt ved Jørgen Gram. Jørgen vil rejse sig paa Hug og hjælpe Staklen, straks svupper to Kugler gennem hans Tornyster. En Shrapnells knuser i samme Øjeblik den anden Nordslesvigers Gevær.

„Herre, min Gud!“ — „Aa, Gud! hold din Haand over mig!“ lyder Bønnerne højlydt blandet med rasende Eder hen gennem Kornmarken. Projektilerne springer med en Helvedes Larm og er ved at gøre Soldaterne afsindige.

„Nej! her er ikke til at være, Folk!“ raaber Løjtnanten, og hans Raab rapporteres langs Linien. „Vi maa dræbe de Djævle ovre i deres Grave. — Fremad!“

Pludselig springer en lille Klat Belgiere op et halvt Hundrede Meter fremme, spreder sig

i Terrainet og flygter i rasende Fart. Riffelsalver brager om dem.

„Hurra! Fjenden stikker Halen mellem Benene. Han frygter for at faa Brødkniven i Hjertet!“

— — — De tyske Soldater puster ud ovre i Fjendens Grave. Der ligger talrige døde Belgiere med blodige, sønderrevne Lemmer omkring dem; men ingen tænker paa dette i Øjeblikket. — Hist og her staar to og to og hælder sig mod hinanden og græder. Mennesket begynder at vende tilbage i dem igen. De ser sig om efter Kammerater, der er med, og Kammerater, der er borte, og begriber ikke, at de selv er sluppet forbi Døden.

Jørgen og den anden Nordslesviger staar og taler sammen, de er sorte af Krudtslam og Jord. Efter den frygtelige Anspændelse, er der indtraadt en uhyre Slappelse, de kan næppe holde sig oprejst.“

„Ved du, at tre af vi otte, der var samlet i Aftes, ligger derude.

Jørgen knuger Haanden om Panden. — „Aa ja! sukker han, hvordan vil det gaa hjemme, naar vi alle skal dø herude.“

„Det var altsaa Ilddaaben,“ fortsætter den anden og retter sig lidt.

„Ja, hvordan gik det dog til, at vi slap levende fra det. — Det maa have været usynlige Hænder, der har haft fat paa os. — Mon vi har fortjent det, du?“

„Hvad tror du, vore Forældre vilde sige, om de vidste, vi har været i et saadant Helvede,“ siger den anden.

„Og min Kæreste! — Jeg har en Kæreste i Danmark, en dejlig Pige. — Aa, Gud! hvad vilde hun sige, om jeg nu var væk.“

Jørgen Gram retter sig op og begynder at føle paa sine Lemmer, nu er han helt Menneske igen. — — —

Ud paa Eftermiddagen rykker Regimentet ind i Byen med de røde Tage. Belgierne har opgivet Byen hurtigt for ikke at faa dens Ruiner lagt til de mange, mange, Landet allerede har. Da Sejrsmusikken er forstummet, og de trætte Tropper hviler omkring i Borgernes Huse, gaar Jørgen Gram ind hos en Guldsmed og køber to glatte Guldringe. Han lader skrive Navn og Dagens Dato i dem, skriver et langt Brev om, hvorledes han er gaaet forbi Døden og lever, og sender Brev og Ring til Astrid Grønning i Danmark.

V.

Folk staar i Stimer uden for alle Bladkontorvinduer i Danmark og læser Krigstelegrammer. Aviserne og deres ekstra Krigsudgaver rives væk, før Sværten er tør. Elendige Krigskort sælges i mange Oplag. De, der bor for langt fra Byerne, abonnerer hos Telegrambureauet og Telefoncentralen, og faar de nyeste „Krigsresultater“ læst gennem Traaden hver Eftermiddag. De kan umulig vente til næste Morgen.

Det er en udbredt Tro, at Verdens Skæbne skal ombestemmes i Løbet af Uger, og Folk maa jo dog vide, hvorledes Skæbnens Hjul drejer sig, og i hvis Hænder Danmarks Skæbne kommer til at ligge.

Simon Grønning i Brarup abonnerer ogsaa og følger Krigens blodige Gang med Spænding og med farvede Flag. Men alt, hvad Simon Grønning hører fra fjern og nær, bringer ham Uro og Uklarhed. — — Simon har hidtil været en solid Mand med solide Tag i Ærmegabene og et Par faste, brede Fødder under

sig, en solid Bonde, der har gjort Krav paa at blive hørt med velvillig Opmærksomhed. Men siden Krigen udbrød, føler Simon alt rable under sig. Han har ligesom frivillig afstaaet sit Førerskab i Byen, for han har ingen Mening om det vigtigste, og han er sjælden paa samme Sted en Time ad Gangen.

— — Alle Efterretninger fra alle Egne virker paa den Tankebygning, han gennem mange Aar har tømret, som Kæmpemørsere paa Betonfæstninger. Danmark vil ubarmhjertigt blive revet med i Krigen, hedder det, men Danmark fester og danser. Fra Hovedstaden, hvor den neutrale Regering har sit Sæde, svirrer der Rygter, snart om tyskfjendtlige Demonstrationer, snart om, at tyske Krigssange lyder paa Gaderne. Og hvor er det evigt omsungne Kapløb mellem Tyskland og England til København i Krigens første Døgn blevet af? — Alt er Omkalfatring og Overraskelse i stor Stil, og selve Krigen er Overraskelsens og Tankeforvirringens Toppunkt.

— — — Fra Krigsskuepladserne fortæller Telegrammerne om en mægtig tysk Invasion og blodige Sejre i et neutralt Land. — Efterretninger, der siver over Grænsen, fortæller, at Sønderjyderne allesammen ønsker, at Tyskland maa sejre, og deres Sønner kæmper som Løver ved Germanernes Side, — de samme Sønner, der hjemme ved enhver Lejlighed har rendt deres Danskhed i Næsen paa Myndighederne.

Simon Grønnings hele Tankegang er forstyrret, fordi den har været bygget paa jævn, sund Logik, og fordi alt, hvad der er løbet til ham ad Traadenes og Rygtets Veje, er saa blottet for Logik. — Og det er jo hans Lands Lykke og Verdens Lykke, der er Tale om.

— — — Simon Grønnings Billede af Danmark og dets nærmeste Grænsedistrikt mod Syd fra de allerseneste Aar er saare langt fra at være et mørkt Krigsbillede, snarest er det et yppigt Solskinsbillede — maaske med lidt graa Skyer i Horisonten.

Simon har aldrig tvivlet om, at de jævne Danske er et alvorligt Folk — et tilpas alvorligt Folk, der mindst af alt kunde tænkes at ville begaa den anstødelige Letsindighed at danse paa Kanten af en Afgrund. — Naturligvis alvorligt! hvorledes kan Folkets store og gode Handlinger ellers være blevet til. Store Idrætter fødes ikke ud af Letsindighed. — Og Syd for Grænsen, hvor Prøvelser har været over Folket i halvtreds Aar, kan Alvoren ikke være mindre.

Selvfølgelig er Folket ogsaa nationalt; det har jo sine berømte historiske Traditioner og sin nationale Højskole til at henvise til dem. Sønderjyderne er ved Forholdenes Natur oven i Købet blevet anstrengt nationale — eller overnationale; men da det ellers er Folk med Krummer i, kan Fejlen tilgives.

Og Danskerne er et kristeligt Folkefærd, selv

om det maa indrømmes, at Fritænkeriet har øvet en ond Gerning i Folket.

Men især er det danske Folk et praktisk dygtigt Folk, et Folk, der sætter Kræfterne ind paa at blive et Elitekorps i Smør og Flæsk og moderne Motorskibe, et Folk, der har skabt en berømt materiel — og da ogsaa aandelig Kultur, og som for enhver Pris vil Fred for ikke at udsætte denne Kultur for Fare.

Saaledes er Billedet, og Simon Grønning undersøger det i enhver Belysning, men han faar det ikke i nogen Henseende til at ligne Krigsbilledet. Han taler af og til med sin Hustru og Datter om det, men gaar ellers for det meste tavs og urolig og tilser Bedriften, og han læser Aviser med en Grundighed som aldrig før.

Simon Grønnings Billede af Danmark før Krigen er, uden at han selv aner det, bleven en ret tro, men mægtig forstørret Gengivelse af hans egen Sjæls Billede.

Simon Grønning er naturligvis en kristen Mand. Det vilde virkelig gøre ham ondt, om han vidste, nogen for Alvor tvivlede om dette. Hans Hjem er et kristent Hjem. Blandt de mange gode Billeder, der hænger i hans Stuer, er de religiøse Motiver i absolut Flertal. Men naar Hjemmets Kristelighed skal repræsenteres, er det alligevel oftest Hanne og Astrid, der udgør Repræsentationen.

Simon Grønning er selvfølgelig ogsaa en

dansk Mand, eftersom han bor i Danmark og aldrig har boet andre Steder. Det vilde være Taabelighed at tale om andet. Men da ingen fornuftig Mand taler om det selvfølgelige, taler Simon ikke om sin Danskhed, og som en moderne og klog Mand passer han vel paa, at han ikke foretager sig noget, der kan indrangere ham mellem Patentpatrioterne.

Men Simon Grønning er mere end noget andet en driftig og smart Bonde. I denne Virksomhed lader han sig ikke repræsentere, men optræder selv. Han er lige saa sikker at træffe ved Egnens Dyrskuer, Landbrugsmøder og Generalforsamlinger som ved Arbejdet hjemme, og paa disse Omraader er han ikke bange for at udtale sit Hjertes selvfølgelige Meninger eller bange for at indtage Særstandpunkter. Han eksperimenterer baade frem og tilbage med sin Bedrift for at naa det allerbedste. Og Simon Grønning har tjent Penge og opnaaet en Førerstilling. Og selv om han ikke er lige saa sikker til at bedømme en „Krøyer" som en Smørtyr, viser hans Vægprydelser hjemme i den ny, flotte Gaard, at han er sikker nok til det sidste.

Og nu har Krigens Meningsløshed røvet Simon Grønning al hans Sikkerhed.

— — —

„Jeg tror, jeg rejser væk fra det hele nogle Dage," siger Simon Grønning en Høstmorgen til sin Hustru.

„Vil du rejse, Simon! Men Herregud, hvor vil du da rejse hen?“

Simon smiler lidt og plirrer med sine smaa Øjne. — „Jeg vil ikke rejse til Fronten, Hanne.“

„Nej, du plejer jo ikke at sværme for Soldatervæsenet,“ siger hun og ser spørgende paa ham.

„Jeg vil rejse lidt omkring og høre, hvad andre Mennesker siger og mener, Hanne, se, om det er lige saa meningsløst i andres Sind som i mit. Og du kan jo nok se til med alting herhjemme. Karlene ved, hvad de skal.“

„Det kan jeg jo nok, Simon; men kom endelig snart igen; her er saa ensomt for Astrid og mig, naar du er væk.“

Samme Eftermiddag tager Simon Grønning ind til Byen og gaar paa Rundrejse.

— — —

De danske Indkaldelser vedvarer. De krigsførende Magters Kapløb til Danmarks Hovedstad er udeblevet; men alle Danske ved, at Danmarks Fredslykke hænger i en Traad; en Hændelse kan hver Dag og Time rive Traaden over; derfor maa Sikringsstyrken stadig øges. De fleste Tog fører indkaldt Mandskab med til Garnisonsbyerne. Paa Stationernes Perroner staar Karlene og de unge Mænd med deres Vadsæk og for enkeltes vedkommende med en af deres nærmeste og venter. Der er ingen Lystighed, ingen oprivende Scener, ingen Overdrivelser af nogen Art ved Afrejsen; men næsten overalt en tavs, tung Alvor.

Simon Grønning sidder i et Koupéhjørne og mærker sig dette. Han har tit nok set Halløj og Drik og hørt drøje Forbandelser over Militærvæsenet paa Landets Jernbaner under de store Efteraarsmanøvrer; der er intet af dette nu; Legen er ved at blive til Alvor. Og Simon ser, at Alvoren er saa tung, fordi Danmark ikke vil føre Krig, og fordi der synes at være saa lidt Haab for Danmark, hvis det tvinges til at drage Sværdet.

— — —

Simon Grønning er kommen til en afsides Landsby, hvor Brugsforeningen og Pladsen uden for Smedjen er Beboernes vigtigste Samlingssteder. Han kommer ganske stille ad Bygaden. Aftenhimlen staar i Guldglød over Havepoplerne i Nordvest. Huse og Gaarde ligger i Krans omkring en mægtig Gadedam og spejler sig i dens grønlige Vande. En And med Afkom er allerede gaaet til Ro ved Kanten, enkelte af Ællingerne gør et sidste Aftentoilette. Nogle Svaler stryger pilsnare hen over Vandfladen og slaar pludselige Kolbøtter op i den blanke Luft. Ude i Tofterne brøler nogle Kalve, ellers er alt stille.

Der er ingen Mennesker paa Gaden. Hist og her ligger Karle og Drenge i Græsset uden for Gaardene og sparker i Vejret med deres nøgne Ben.

En Cyklist kommer styrtende op ad Gaden

hen mod Smedjen ved Gadedammen. Hans vedholdende Ringen skingrer et Alarmsignal ud over Byen. Karlene rejser sig og skramler med deres Træsko hen ad Gaden. Mændene viser sig i Portaabningerne i Plydssko og med tændte Piber. De lunter alle saa smaat mod Smedjen.

Alarmcyklisten er Smededrengen, der er lejet til at hente de sidste Krigstelegrammer paa Stationen. Han slaar nogle sortsmudskede Papirlapper op paa Smedjedøren.

Simon Grønning staar stille og læser: — En ny Række tyske Sejre, en ny Række belgiske Byer er falden. Den franske Grænse er naaet. Franskmændene viger. —

Der er bleven en Flok bag ved Simon, inden han har faaet Telegrammerne læst anden Gang. De staar og stirrer Hoved ved Hoved; en ung Gaardmand læser for.

„Saa er Belgien slugt; næste Gang aabner Tyskland vel Munden efter os, og vi kan ikke engang slaa fra os," siger Gaardmanden, da han er færdig med Læsningen.

„Ja, det gør de sgu!" svarer en af Karlene. „De tager de fede Smaalande først for at faa noget til Spisekamret, før de gaar mod Franskmændene!"

Karlene og Drengene ler.

„I skal ikke være saa nemme til at le, det er Tiden ikke til," siger Sognefogden strængt. „Det var ikke godt for jer, om I skulde komme til at opleve det."

„Aa, Gud bevare os!“ — „Det er forfærdeligt, hvad det stakkels Folk maa lide,“ lyder det rundt om.

„Det havde vel ogsaa været klogere, de havde undgaaet at sætte sig op mod Overmagten,“ siger en forsigtig Stemme.

„Vi værger det, vi holder af, saa længe vi kan,“ siger Gaardmanden.

Der er ogsaa kommen Kvinder til. En af dem udbryder: „Her staar vi midt i Høsten, og vi skal undvære vore Sønner, hvad skal det dog blive til!“

„Det kommer vi over ved fælles Hjælp,“ siger Sognefogden; „kan vi slippe med det Offer og faa Lov at være os selv, maa vi takke Vorherre.“

„Ja, det er ikke til at se igennem,“ udtaler Gaardmanden stærkt. „Krigen er lige saa nær ved os, som den var den første Dag, og det bliver ikke os selv, der bestemmer, om vi skal med. Det er sandelig ikke Tider at danse i.“ Hans Blik strejfer Karleungdommen.

„Der er vel ingen, der har Sind til Dans, naar der er Lig i Naboens Hus?“ siger Simon Grønning.

Flokken studser lidt over den fremmede Stemme; enkelte trænger sig nærmere for at høre.

„Jo, saamænd er der vel saa!“ siger Sognefogdens Kone; „der er altid dem, der følger deres Lyst og lader være med at tænke.“

„Hvor er den fremmede Mand ellers fra?“ spørger Sognefogden og tager Piben ud af Munden.

Simon Grønning gaar hen og giver Sognefogden Haanden. — „Jeg er nede fra Grænsen.“ —

„Det er nok en Spion!“ er der en, der hvisker.

„Ja, det er ikke saa galt gættet,“ smiler Simon. „Jeg rejser omkring og ser efter, hvordan mine Landsmænd har det, naar de staar overfor den store Fare.“

Nu begynder Spørgsmaalene at liste frem. — „Tror du, vi slipper fri for at komme med? Kan vi nu ogsaa gøre noget med de faa Soldater, vi har? Ved du noget om Sønderjyderne? Er det rigtigt, at der staar en stor tysk Hær tæt ved Grænsen?“ — Den fremmede er ikke fremmed længere; han er en Landsmand, der som de andre er i Fare.

Sognefogdens Kone gaar hen og lægger sin Haand paa Simon Grønnings Arm. — „Har du et Sted at være i Nat, ellers kan du følge med os hjem,“ siger hun. — Og Simon Grønning siger siger ikke nej til Indbydelsen.

— — —

Næste Aften sidder Simon Grønning i et Hotel i en moderne Stationsby. Folk strømmer ind i Restaurationen, drikker deres Whiskysjus, deres Øl eller Sodavand og gaar igen; men der er altid en fast Kerne, som bliver og disku-

terer, og de diskuterer hele Tiden Krigen og dens Følger i Dagen og Tiden.

Aftenbladene er lige kommen ind ad Døren. Publikum river dem til sig og læser Krigsledere og Krigstelegrammer. Finder en noget særlig opsigtsvækkende, læser han højt; de andre ophører med Læsningen og lytter for at høre, om det muligvis skulde være noget, der ikke staar i deres Avis.

— — „Om en Uge er Tyskerne i Paris!“ raaber en ung Købmand og smider sin Avis hen over Flaskerne.

„Franskmændene er nogle elendige Soldater; de gør bare 1870 om igen. Og naar Paris er naaet, saa er Krigen faktisk afgjort. Tyskerne spiller Mestre i Europa, skruer Militærskruen nogle flere Gange rundt. Uha! mine Herrer, sikke nogle Militærskatter — ogsaa her.“

Der udvikler sig en hidsig Diskussion om de krigende Magters Kvalificationer og Chancer.

„Ingen kan sige en Smule om, hvornaar eller hvorledes Krigen vil ende,“ bemærker en Haandværksmester; „men vi kan sige med Sikkerhed, at den har skabt et Helvede, saa langt den er kommen, og dette Helvede vil ogsaa komme til at brænde hos os, selv om vi slipper for Ilden fra Kanonerne. Der vil blive Dyrtid og grænseløs Fattigdom — og maaske ogsaa grænseløs Rigdom hos nogle enkelte.“

„Saa letsindig er Verden, at den trænger til

at blive rusket op paa den Maade," siger en stille Mand, som ellers ikke har sagt noget.

„Letsindighed og Taabelighed er der fuldt op af," indrømmer Haandværkeren. — „Men jeg er nu ikke af dem, der tror, Vorherre sender et Helvede; jeg vil nødig have Medansvar for de Rædsler, Verden ser for Øjeblikket."

„Jeg tror, det danske Folk har tænkt mere de sidste tredive Dage, end de sidste tredive Aar,' 'siger en ældre Borger. „Men saa meget behøver vi Danske altsaa, for at Samfølelsen kan blive varm og levende."

„Det klogeste, vi Danske kan gøre, saaledes som Kortene ligger, er at holde Hovedet klart, Humøret oppe og Forretningslivet i Gang," mener Købmanden.

„Mener De, vi skal vende det døve Øre til den Tale, Krigen fører til alle Danske, og saa blot handle og more os?" spørger Borgeren.

„Vi skal sgu arbejde og faa det mest mulige ud af Situationen, det er vor Pligt! Den, der ogsaa kan more sig, skal ha' Lov til det. Udlandet skal netop ha' Indtryk af, at hele Forretningslivet gaar sin sædvanlige Gang. — Dette med Ansvaret og den Slags er Regeringens Sag. Den skal vi sgu stole paa." Nogle unge Kommisser slutter sig til Købmandens frejdige Tale.

Den ældre Borger smiler alvorligt. — „Det er bekvemt at have sit Sind indrettet saaledes,

at man kan sende Ansvaret til København. Men det er vist ogsaa lovlig bekvemt. Hvis Krigen ikke kan lære hver og en af os at tænke paa vort Fædrelands Stilling og mulige Skæbne, saa er vi ikke bedre end Køerne, der æder Græs ude i Marken og lægger sig ned, naar de ikke orker mere."

Mange ældre giver Borgerens Ord Bifald.

Simon Grønning gaar stille og tankefuld op til sin Seng.

— — —

Saa staar Simon Grønning i de Flokke, der maser op ad hinanden foran de store Blades Reklamevinduer i København. Krigsbilleder og Krigsefterretninger veksler, Publikummet ligesaa. Simon prøver de konservative Vinduer, de liberale og de sociale, og han finder det samme Folkebillede overalt. Billedet viser et Folk, der følger Krigen i den højeste Spænding og søger at læse sin egen Chance for Freden ud af hver eneste vigtig Efterretning fra de blodige Arenaer. Det er et Folk, der har Ordre til at færdes med lukket Mund, men hvis danske Hjerte slaar stedse hørligere, saa den lydhøre maa høre det. Det er et Folk, der harmes over Krigens himmelraabende Uret og søger en Helt og Hævner over Forfærdeligheden.

— — — Men somme Tider ser det ud, som Folkets lette Sind er upaavirkeligt af det Drama, der udspilles tæt uden for Rigets Dør. — Kir-

kerne er fulde, det ser Simon Grønning paa sin Rejse, og han hører Præster prædike om den Syndflod af Gru og Forfærdelse, der jager Mennesker til Gud — men Varietéerne og alle Letsindets Huse er yderlig fulde, fulde som aldrig før; for Krigens gyldne Mammon begynder at skylle ind over Landet.

— — —

Grænsen mellem Danmark og Tyskland er endnu nogenlunde farbar. Danske Læger faar Lov at jage langt Syd paa med deres Biler, fordi Landets egne Læger er i Krig. Simon Grønning tager med en af disse Læger ned i Grænselandet. Han har hørt saa mange mystiske Rygter om Sønderjyderne, saa meget, der har fyldt hans Sind med Sorg, saa han maa se og høre selv.

— Lægens Bil ruller med jævn Fart, Militærpatroljer standser den af og til; men den frigives hurtigt igen. Snorlige Rækker af gule Korntraver kranser Vejene overalt i det frugtbare Land. Høsten bjerges, og Høsten er rig; men endda er det en Høst uden Sang.

Sønderjyderne synger de Sange, der ikke er forbudt, og synger altid. Med Sangen ildner og staalsætter Sønderjyden sin Danskhed; men især synger han ved Høsttide, naar Maskinerne klaprer gennem de vide Hvedevange, og Vognene rasler til Bys mellem Hegnene med rige, tunge Læs. Men i Aar maa Lærken være ene

om Høstsangen. Der hviler Stilhed over Sønderjylland.

Mellem Høstarbejderne er der mange Kvinder, baade unge og gamle, og der er mange Mænd og Drenge. Karlene er ude paa fjerne, blodige Høstmarker i fremmede Riger. — Den store Hær, der gaar Rygter om, ser Simon Grønning og Lægen ikke til.

— — — Simon Grønning sidder og taler med en gammel Kone, mens Lægen besørger sin Praksis.

— — „Jeg var tyve Aar, dengang Fjenden tog vort Land," siger hun; „og jeg har oplevet mange Trængsler. Hver Dag i halvtreds Aar har jeg bedt til Gud, at det maa blive gjort om. Siden de sidste svære Trængsler er kommen over os, tror jeg, at jeg kommer til at lukke mine Øjne i Danmark."

Simon Grønning begynder at tale om Tyskland, der gaar fra Sejr til Sejr, og spørger den gamle, om hun ikke sommetider tvivler. Da lægger Konen sin Haand paa hans og græder. — — „Du maa ikke tage mit Haab fra mig! Hvis det ikke var sikkert, vilde jeg tro, Gud er uretfærdig, og saa er det ikke til at holde ud at leve."

— Lægebilen holder paa Vejen. Tæt ved, inde i en Havremark, kører en ældre Mand med en Selvbinder. Simon gaar hen til ham.

„Naa, hvorledes gaar det?" spørger han.

„Jo, saamænd! Dette her Arbejde plejer jo at være de unges, saa det er ligesom at komme i Lære igen; men vi skal jo lære, saa længe vi lever.“

Saasnart Manden hører, at Simon er fra Danmark, begynder han øjeblikkelig at spørge.

„For Guds Skyld! sig mig, hvordan staar det til i Danmark? vi kan ikke skrive, og vi ved ikke andet end Rygter. — Er Danmark med i Krigen? Det hedder sig, at Kejser Vilhelm har forlangt et Hærkorps af Danmark. Folk, der kommer fra Hamburg, fortæller, at Englænderne har besat Nørrejylland, og at en tysk Hær er paa Vej derop.“

Simon kan ikke lade være med at smile. — „Det er taabelige Rygter,“ siger han, „og der er velsagtens fler af dem.“

„Du maa ikke smile ad vor Ængstelse,“ siger Manden. „Vi holder en Del af vor gamle Mor mod Nord, og du kan vel tænke, at vor Nød bliver større, naar vi hører ondt Nord fra. Vi Sønderjyder har ikke helt kunnet forstaa Danmarks Stilling før; men det var det sværeste for os, om vi skulde høre, I slutter jer til Tyskland.“

„Vi er neutrale, og det skal vi være, hvis vi vil bevare os selv,“ siger Simon Grønning. „Der er ikke rakt en Finger ud til nogen af Siderne.“

„Naa ja! Gudskelov!“ siger den gamle Sønderjyde og drager et Suk.

„Men hvorledes har I det? vi ved jo heller ikke noget om jer.“

Manden retter sig og ser paa Simon Grønning med Taarer i Blikket. — „Jeg har tre Sønner i Krigen, alle dem jeg har. Tyskerne tog dem den første Dag, og jeg ved ikke, om nogen af dem er levende. Der siges, at Tabene er saa store, at Regeringen ikke tør offentliggøre dem. — Jeg beder til Gud, at Tyskerne maa sejre snart, saa jeg kan faa mine Sønner tilbage. Og saaledes er der mange hernede, der beder.“

Simon staar og ser ned i Jorden i dyb Bedrøvelse.

„Du forstaar det ikke?“ siger Manden.

„Nej, jeg forstaar det ikke.“

„De andre kan ikke sejre over Tyskland; det ved vi. Bliver Krigen langvarig, og vore Sønner bliver ude paa Slagmarkerne, er vi et Folk uden Haab, og saa er vi ingenting værd for os selv eller for jer mod Nord; det skal I forstaa i Kongeriget.“

„Der staar i vore Blade, at Sønderjyderne udmærker sig i Slagene,“ siger Simon.

„Vi ved ingenting. Vi ved kun, at Blodet flyder, og Togene kommer fra Slagmarkerne med lemlæstede og saarede. Men vi haaber, at vore Børn gør deres Pligt; det har vi bedt dem om.

Det er tungt; men de maa gøre det, baade for det, der er gaaet forud, og det, der følger efter.“

— — — Lægen vinker henne fra Bilen. Simon trykker den gamle Mands Haand og kan ikke slippe den.

— „Tak for det, du har sagt mig, og Gud være med jer!“ siger han bevæget.

— — — Længere Nord paa kommer en ung Mand gaaende ad Vejen. Lægen kender ham og standser Bilen. — „Hvad! Gaar De her og driver; jeg troede, De kæmpede ved Fronten.“

„Jeg kæmper herhjemme, saa godt jeg kan; jeg længes ikke efter at komme i Lag med Russernes eller Franskmændenes Bajonetter.“

„Venter De snart Bud?“

„Desværre! Det skal nok komme. Det tynder ud i Rækkerne, og Krigen vil vare flere Aar, hvis Tyskerne ikke kan sejre snart.“

Lægen peger mod Nord. Den unge Mand ryster paa Hovedet. — „Her er vor Plads! Her venter vi paa bedre Tider, og her ofrer vi alt, hvis det ikke kan være anderledes.“

„Hvorledes staar det til i Danmark?“ spørger den unge Mand frejdigt.

„I Danmark staar det skikkeligt til.“

„Naa, skikkeligt! ja, ja! det er altid noget.“

„Der gaar ellers nogle fæle Historier om j e r,“ smiler Lægen.

„I skal ikke tro for meget paa Historier. Det er ikke os, der laver dem, og det er heller ikke os, der fører det store Ord hernede for Tiden. — Er det forresten nødvendigt,“ smiler den unge

Mand, „at vi forklarer vort nationale Sindelag, fordi vi er kommen med i den store Blodprøve? — I skulde vænne jer til at tro godt om os. — Naa, men det er bedst, jeg gaar, ellers kan jeg resikere at komme til at gøre Rede for, hvad min Mund har sagt."

— — —

Simon Grønning sidder inde i „Landmandshotellet" i den Købstad, der er nærmest Brarup. For en halv Time siden er han kommen til Byen. Han er træt af Rejsen og nedtrykt i Sindet. Han har hentet sig et tredje Billede af Danmark og de Danske. Det er klarere og mere fast i Linierne end det forvirrede Krigsbillede, meningsløse Krigsrygter havde tegnet i hans Sjæl. — Men det er et Stormbillede. Han sidder og ved ikke, hvorledes han skal forholde sig til dette Billede af et ængstet Folk paa en rystende stormpisket Kyst. Han kan ikke lægge det til Side, for det er Dele af alle, han kender, og alle, han har set paa sin Rejse; det er Dele af ham selv.

— — Han ved det, han har set det; der er Rigdom nok, der er Kultur nok i Landet; men Fjenden kan stjæle Rigdommen og øde Kulturen, som et Hagelvejr kan øde et Blomsterbed. Han ved, at Folket er dansk — selvfølgeligt! — Han har mødt Letsind; men han har ogsaa hørt mandige danske Ord paa sin Rejse — og han har set danske Taarer.

Men hvis Fjenden kommer i denne Time og kræver Folkets danske Sjæl, er der saa Sjæl nok til et dansk Svar og til at leve paa, naar Folket ligger bastet og tvunget under Krigsgudens Hæl?

Simon Grønning sidder og tumler med alt dette. Han vender og drejer Billedet, men kan ikke faa fat paa noget, hvori alle Linier samler sig — noget uomtvistelig sikkert. Han har hentet de nyeste Aviser, men han skyder dem fra sig og sidder med Hænderne foldede over Brystet og ser ud i Stuen.

Henrik Schultz fra Vindebygaard kommer ind. Han smækker sine gule Ben sammen og gør militærisk Honnør. — „Naa! det var sgu morsomt; velkommen tilbage til de gamle Græsgange igen, gode Nabo! Har du haft en fornøjelig Rejse?"

Simon Grønning ser paa Schultz lidt, inden han svarer. — „Fornøjeligt! — Ne-ej, det har jeg ikke. Det er jo ikke Tider, der opfordrer til Fornøjelser."

„Nej uha! du har Ret; det er forfærdelige Ting, vi oplever." Schultz smider sig i en Sofa og rækker Haanden ud efter en Knap paa et elektrisk Ringeapparat. — „Vi skal ha' en halv Flaske Saft til Velkomst, du."

Simon afværger med Haanden. „Nej, Schultz, det skal vi ikke, jeg er ikke oplagt!"

Schultz slaar pludselig om og sætter sig tæt

hen til Simon Grønning. — „Det er naturligt! Vi skal betænke Situationen ret. Krigen kan maaske komme til at gavne vor Økonomi; men vi er jo ikke sikker Dag eller Time, og det er forfærdende Beretninger, vi modtager."

„Ja, det havde vi ikke ventet." — Simon siger ikke mere.

„De stakkels Sønderjyder!" siger Schultz. „Det er for Alvor alvorligt; men det hedder jo, de kæmper drabeligt og ønsker Sejr for de tyske Vaaben. — Har du hørt Efterretninger om nogen dernede fra?"

„Nej! de ved kun saa lidt, dem man taler med."

„Det er saa haabløst for dem; de bliver jo udryddede," henkaster Schultz, og et Øjeblik efter. — „Hør, Simon Grønning, jeg tænker alvorligt paa en Forbindelse med Astrid. Hvad mener du om det?"

Simon ser lidt overrasket op. — „Jeg mener, at det er noget, du først skal henvende dig til Astrid om. Det har jeg vist sagt før."

„Ja, men din Bistand, Grønning? kan jeg regne med den?"

Simon Grønning forstaar pludselig, at han staar foran noget alvorligt, en Afgørelse, hvor hans Sjæl maa være med, fordi det er Astrids Lykke, der spørges om. Og det er ligesom han føler, at Afgørelsen kan komme til at række længere ud. — Men han vakler.

„Jeg har ikke lagt dig en Pind i Vejen paa det Omraade, Schultz, men tal med Astrid, saa —“

Simon rejser sig. — „Jeg skal snart med Toget, du, det er længe siden, jeg har været hjemme. Farvel!“ — — —

Der er Stimmel uden for „Folkebladet“s Vinduer som sædvanlig. Blaakridtet fortæller bestandig om blodige Begivenheder. — Simon Grønning opdager Astrid i Mængden. Hun staar støttet til sin Cykle og stirrer vedholdende mod Ruderne.

„Men Astrid! er du i Byen!“ udbryder Simon og gaar hen til sin Datter. Han trykker hendes Haand fastere, end han plejer.

„Far! jeg kunde ikke vente. Det er saa forfærdeligt!“ hvisker hun og støtter sig til hans Arm.

Der kommer et Par Hænder til Syne bag Ruderne. Et nyt Telegram klæbes op.

„To Hundrede Sønderjyder falden! Et forfærdeligt Blodbad!“ — Længere kommer de fleste ikke; der gaar et Raab af Forfærdelse hen over Flokken.

„Aa, Far! Far!“ siger Astrid med en dæmpet Klagelyd og borer sine Øjne ind mod hans Skuldre.

Da udløser der sig noget i Simon Grønnings Sjæl, noget absolut, noget uden for alle Overvejelser. — „Og de er alle af vor Slægt!“ ud-

bryder han. „De er Danske som vi, de maa ofre deres Blod for det, det ikke forstaar. — Herregud, min lille Pige, kom med hjem!“

— — — Simon Grønning og Astrid er lige kommen hjem fra Toget. Eftermiddagssolen skinner ind til dem i Dagligstuen og glitrer i blanke Mahognirammer paa Væggene. Høstens Travlhed raaber ind til dem fra Mark og Gaard; men de sidder begge saa forsagte, saa lamslaaede.

„Posten har været her med en lille Pakke til dig,“ siger Astrids Mor og rækker hende noget graat Papir. „Der staar Feltpost paa den, saa det er vel fra Jørgen.“

Astrid springer op, griber Pakken med begge Hænder, stirrer paa den og stirrer paa Moderen. Hendes Ansigt bliver hvidt. Saa river Fingrene Papiret op — hurtigere og hurtigere.

Simon har rejst sig og staar ved Siden af Hanne. De følger hver af Astrids Bevægelser i den stærkeste Spænding.

„Nej, Mor! Det er ikke Medaillonen! det er en Ring!“ skriger Astrid. „Jørgen er ikke død! — Hun presser Ringen paa Fingeren og styrter hen og lægger sig ind til sin Mor.

„Aa, Far og Mor! det har været forfærdeligt for mig; men Gudskelov! Gudskelov!“

„Lille Barn!“ siger Hanne sagte og klapper Astrid paa Haaret, „du tager det saa voldsomt.“

Astrid ser op. Taarerne strømmer ned over

hendes Ansigt, men hun smiler. — „Jørgen har sendt mig en Forlovelsesring. Jeg er rigtig forlovet med ham nu. Ønsk mig til Lykke."

„Ja, Gudskelov for ham!" siger Hanne. „Det er blot saa svært, du skal have ham ude i Krigen."

„Til Lykke, mit Barn!" siger Simon og glipper med Øjnene. — „Jeg har nu ellers et andet Tilbud. Jeg har talt med Schultz i Dag." —

Astrid slipper sin Mor og gaar hen og klapper Faderens Kind. — „Du maa ikke sige mere nu, Far! Jeg har aldrig været saa sikker paa, at jeg holder af Jørgen, som nu, da han er nær ved Døden hver Dag. — Det er ikke blot Kærlighed, der binder over Grænsen; det er Blodets Baand."

„Blodets Baand!" siger Simon Grønning og staar og ser ud ad Vinduet over mod Kornmarkerne i Nordslesvig.

VI.

Fremad! Fremad i Stormskridt! Ustandseligt fremad! Bajonetten paa i Dag for at bortrydde levende og døde Hindringer; i Ilmarsch i Morgen over Lig og ødelagte Værker. Kanonnerne i Trav! Rytteriet i Karrière! Saaledes lyder det til de tyske Millionhære, der ruller som en Lavine gennem Maasflodens Dale og breder sig og skyller i en mægtig Bølge gennem Nordfrankrig.

Fæstningerne forlades af de vigende Engelskmænd og Franskmænd eller falder som Korthuse for den tyske Stormvind: Lille, Maubeuge, St. Quentin, Péronne. De aabne Byer overfløjes, een By, to Byer om Dagen. Hver Stump Jernbane i de okuperede Landsdele tages i Brug til Militærtransport, det bruser af Regimenter mod Sydvest. Krigsbølgen skyller Kornet væk, jævner Landsbyer og Kirker og underdejlige Slotte. Vel er det grimt — kulturødelæggende; men Krig er Krig. Det gælder Paris, Frankrigs Hjerte, et afgørende Stød, for at Pine og Grumhed kan blive saa kort som muligt.

Den franske Bonde rives bort fra Høsten og tvinges til at gaa i Ægt for Fjenden. Heste, Æsler, Vogne, Kærrer, titusinder af Befordringer rekvireres, læsses og drives afsted. Den tyske Hær og alt, hvad den ønsker at tage med af Nordfrankrigs Rigdomme, skal befordres til Paris, og det skal være straks.

Det er et gigantisk Sejrens Tog, og der er Sejrspoesi over det. Soldaterne smiler; nu er de i den rigtige Fjendes Land, ham tør de slaa, uden at det er nødvendigt at tænke over det bagefter. Sørgelighederne fra Belgien ligger langt bagude. Fremad mod Paris! — Soldaterne smiler og gaar løs paa Franskmænd og Engelskmænd med dundrende Hurraraab, endda de er sultne, rasende sultne. De rykker saa hurtigt frem, saa deres Madvogne ikke kan følge med.

Men der er Soldater i Hæren, der ikke mindes, at de har noget udestaaende med det skønne Frankrig, og ikke begriber Krigen trods Officerernes hidsende Tale om Fjenden.

— Der er mange nordslesvigske Soldater i den Hær, der stormer frem mod Paris, og de har ved flere Lejligheder vunden særlig Anerkendelse. — Ikke for deres Kampiver, men for den resolutte Kraft og omtænksomme Uforsagthed de gennemfører Angrebet med, naar Ordren er givet.

Nordslesvigerne tildrager sig Officerernes Opmærksomhed alene ved deres Skikkelse. De er

gennemgaaende højere og kraftigere end deres tyske Kammerater. De er rolige og begaar sjælden Udskejelser. I Hviletiden bruger de ofte at samles i Flokke og synge Sange i deres eget Sprog.

Jørgen Gram er med i de Regimenter, der er længst fremme mod Paris. Han har været med i mere end tyve Træfninger og Stormfægtninger. Men hver fjendtlig Bajonet er prellet af mod hans, og end ikke den mindste Granatsplint har ridset hans brune Hud. Han har lært at udholde at høre Jammer og Dødsskrig og se Blod og afrevne Lemmer, og han begynder at lære at vende Tanker og Hjerte opad. Det giver ham en Sikkerhed, som han ikke kendte i Krigens første Dage.

Naar Kanontordenen rystede Luften i den første Tid, naar Granaterne hylede, sprang, oprev Jorden, forvandlede Mennesker og Dyr til blodige Kødmasser, da følte Jørgen Gram en forvirrende Rædsel, en Pine i alle Sanser, der først forsvandt, naar han halvvild og sanseløs fik Lov at storme frem mod dem, der udspyede Døden. Han hørte Mennesker skrige til Himlen i den vilde Slagtummel, og han hørte forfærdelige Eder fra komplet rasende Mennesker. Der var for meget sundt Menneskeblod i ham til, at han kunde gøre noget af dette.

Men Krigens Gru hobede sig op om Jørgen Gram. Kammeraterne fra Nordslesvig farvede

Belgiens og Nordfrankrigs Jord med deres Blod og blev sendt til Lazaretterne eller fik tre Skovle Jord og et Kors over sig. Hvorfor skulde hans Fædrelands dyrebare Ungdomskraft ødes? Hvorfor laa tusinde Byer og hundrede Gange tusinde Menneskeskæbner som udslukte Brande bag den fremstormende Hær? Og hvis Kammeraterne i næste Time maatte skrive til Ketting og Brarup: Jørgen Gram er ikke mere, eller: Jørgen Gram er bleven splittet ad af en Granat og kommer hjem som en Krøbling, hvorfor da?

Hans Tanker flakkede om i denne meningsløse Gru og fandt ikke Hvile.

„Vi beder for dig, Jørgen," skrev Astrid, og skrev hans Mor, „det er det eneste, vi kan." Og da Jørgen Gram vidste, at hans Liv hver Dag kun var en Haarsbred fra Døden, og at der er en Gud, der har en Hensigt med hver Spurv, der falder til Jorden, lærte han i de afgørende Øjeblikke at hviske: „Herre, hjælp!"

Dette Suk fritog ikke hans Legeme for at skælve i Uro, naar Projektilerne bragede omkring ham, eller naar han ventede Kommandoordet: „Bajonetten paa, fremad!" Det tog ikke hans Vildskab, naar det betød Fjendens Liv eller hans Liv; men efterhaanden som Sukket blev inderligere, bar det ligesom over Verdensuvejret. Han var et Redskab i de vældige Magters Hænder, som vilde Krigen; ingen skulde faa Grund

til at klage over en Mand fra Nordslesvig. — Men Gud havde overtaget Ansvaret.

— — —

Midt i Krigens Gru er der en Romantik i den rasende Fremrykning, der gør Indtryk paa Jørgen Gram. — Det uendelige Hærskue, den ildnende Krigsmusik. Den tyske Hærs uimodstaaelige Kraft imponerer. Han har tænkt, at Franskmændene kunde have gjort det noget bedre; men godt, at de flygter, saa er han fri for at myrde.

— — En Nat ligger han i Silkeseng i et greveligt Slot, en anden Nat i et Tørveskur i et Bondehus.

Beboerne ræddes for at komme under Granatregnen, og de fleste flygter fra Hus og Hjem. De, der bliver, opdager hurtigt, at de tyske Soldater er skikkelige Folk. Saa er Franskmændene godmodige og knurrer kun i det stille over deres Lands ulykkelige Lod.

— Bare dog Forplejningen kunde vinde med. Der skal solid Mad og Drikke til for at udholde de forcerede Kampe og Marscher; men Brødpose og Feltflaske er slunkne, og Jørgen Gram holder ikke af at stjæle.

Naa, Herregud! — En Høne eller en Snes Æg til fælles bedste fra et forladt Hus! det kan vel ikke betale sig at faa moralske Anfægtelser for saa lidt. Der er hundrede ved Regimentet, der tager de „løse Høns“, hvis Jørgen

Gram lader dem flyve. Kaptejnen regner endogsaa en Ko eller en So for „god Prise“.

— Jørgen Grams Afdeling er kommen til en Landsby tæt ved Aisne sent om Aftenen. Dagen har været heldig; Infanteriet har ladet Kanonerne besørge Arbejdet og er rykket frem uden at løsne et Skud. Men der er marscheret længere end langt over Marker og støvfyldte Veje — Parademarschen mod Paris.

Jørgen Gram og et halvt Dusin Kammerater har Logis i en Hølade i en forladt Gaard; de er rykket ind uden at have mødt en Sjæl. Jørgen er tidlig oppe i den dugfriske Morgen; han har Skjorteærmer og Halslinning krænget tilbage og skyller Gaarsdagens Støv af sig henne ved Brønden paa Gaardspladsen. Da hører han en kær og kendt Lyd. — Høns, der flyver og kagler. Han spidser Øren for at lokalisere Lyden, og beslutter i samme Øjeblik at skaffe sig selv og Kammeraterne et kærkomment Hønselaar.

Knivbajonetten ligger ved Siden af den øvrige Mundering; han griber den og styrter sig ud i Offensiven med langt mere Sindsro end ellers. Efter en Del Lytten ved forskellige Døre, mener han endelig at have identificeret Fjendens Opholdssted, og han støder en Dør op i Husets Indre. Men han bliver staaende i Døraabningen overrasket ved et ganske uventet Syn.

Midt paa Gulvet i det store Hønsehus staar

en mørk, smuk sytten—atten Aars Pige travlt beskæftiget med at fodre en hel Snes Høns. Nogle af Hønsene tripper omkring Pigens Fødder, andre sidder kaglende oppe paa Stænger og Reder.

Den unge Pige udstøder et højt Skrig og holder Hænderne beskyttende op for Ansigtet, da hun ser den fjendtlige Soldat med opsmøgede Ærmer og lang Kniv. Jørgen Gram beskæmmes dybt; han holder Knivbajonetten bag Ryggen, ryster energisk paa Hovedet, og ser Pigen mildt i Øjnene, da Nysgerrigheden overvinder Skrækken hos hende, og hun tager Hænderne fra Ansigtet. Hun faar straks mere Mod, rødmer, fordi hun kun er halvt paaklædt, smiler og peger paa Hønsene, der hopper over hendes Fødder.

Men nu kommer Jørgen frem med sit Ærinde. Han peger paa Hønseflokken, peger paa sin Mund og ser meget bønligt paa Pigen. Hun ser paa Jørgen Gram, synes, han ser saa god ud, ser kærligt paa Hønseflokken, betænker sig lidt og ser paa Jørgen igen. Saa griber hun den største Høne ved Vingebenet, rækker Jørgen Gram det skrigende Dyr og siger paa sit Franske: „Den store skal du faa, naar du saa vil gaa.“

Jørgen tager baade Hønen og Haanden, ser den unge Pige ind i de mørke Øjne og skynder sig ud.

Men ude paa Gaardspladsen møder han Kaptajnen. Han er ogsaa sulten efter Kød. — „Don-

nerwetter! hvor har De gjort den Erobring?“ raaber han. — „De forstaar vel, at Deres Kaptejn har første Ret? — Jeg har ikke set Kød i otte Dage.“

Jørgen rækker pligtskyldigst Byttet fra sig og staar noget slukøret og ser efter sin Overmand. Han glemmer helt at fortælle Kaptajnen, at der er en ung, smuk Pige og nitten Høns lige ved Siden af. — Da Kaptajnen er forsvunden, og Jørgen har betænkt sig nogle Øjeblikke, gaar han ind i Hønsehuset igen og faar ved mange stumme Bønner Lov at faa den næststørste Høne. — —

Og Jørgen Gram og den unge franske Pige er et muntert, menneskeligt Minde rigere. De vil engang fortælle det til deres Børn; de vil aldrig glemme det.

— — —

Fremad paa ny! Ustandseligt fremad! Frem mod Aisnefloden med alt, hvad den tyske Vesthær ejer af Kanoner og Geværer! Kanontordenen ryster de milevide Skraaninger, bliver ved ustandseligt Dag og Nat. Aldrig er et saadant Uvejr gaaet hen over Aisnedalen. Skove og Landsbyer brænder overalt. Det gør ondt i mangen god tysk Soldats Hjerte; men Hærene kender ingen Medlidenhed. Fjenden mod Vest skal tages i et Snuptag, før der bliver Tid til at tage ham mod Øst.

Franskmændene gør fortvivlet Modstand ved

dette Bolværk for Paris. Hvert Hegn og hver Landsbyhave bliver en Kirkegaard, og Nord paa bider den engelske Buldog sig fast i den fremmede Jord for at hindre Tyskerne i at omgaa Fløjen.

De tyske Infanterimasser vælter ned mod Broerne. Blodet strømmer i rasende Kampe Mand mod Mand. Germanske og romanske Lig tumler mellem hinanden i det blodigrøde Flodvand. Men der er ingen Ende paa Tyskernes Kolonner, det er, som de vælter op af Jorden. Franskmændene kan ikke mere; de sprænger Broerne og trækker sig tilbage til nye Stillinger. Men de tyske Ingeniører er i Hælene paa de franske. Nye Broer slaaes i Minutter; Rytteriet gungrer over, sprænger afsted, hugger ubarmhjertigt ind i Ryggen paa den vigende Fjende. Tusinder af Franskmænd hugges ned eller afskæres og føres ud af Krigstummelen som Fanger.

— Ny Vigen, nye rasende Kampe. Det er Frankrigs Hjerteblod, der flyder nu. For hvert Skridt, Fjenden nærmer sig det straalende Paris, bliver Jorden dyrere. Men endnu maa de franske Hære gaa tilbage. — Det svider i mangen brav nordselsvigsk Soldats Hjerte i disse Dage. Riflen er tungere end sædvanlig, og Tankerne mange. Men der er kun Tid til een Tanke. — Fremad!

I Løbet af faa Dage har den tyske Bølge

skyllet Franskmændene ned til Marne. Kampbegejstringen og Kampiveren i den tyske Hær kender ingen Grænser. — Det overdaadigt straalende Maal for en lang Maaneds frygtelige Kampe og Strabadser ildner Kamplysten. Det himmelstræbende Eifeltaarn lyser ude i Aftensolen. Soldaterne lugter Maden fra Paris's Køkkener og taler om „billige Indkøb" i store kongelige Butikker. Officererne drømmer om gyldne Fester i Tuillerierne og planlægger et Kejserindtog i den franske Hovedstad.

— — — Men den franske Generalissimus udsteder en Dagsbefaling til sine Soldater: — „Paa dette Sted maa I sejre over Fjenden eller lade jer dræbe;" og han sætter sin store, mageløse Kraft ind paa i Løbet af Timer at sende Reserver ud for i sidste Øjeblik at dæmme op mod den tyske Flod.

De tyske Flyvere melder om store Troppesamlinger bag den franske Front. Det er ubegribeligt, hvor de kommer fra; de er der blot som pludselig steget op af Bakkerne. Det synes, som Franskmændene vil tage Offensiven foran deres Hovedstad. Tyskerne blæser Generalstorm over hele Fronten ved Marne. Hugget er den bedste Parade, og Drømmen om Paris skal blive Virkelighed. Men Franskmændene staar i deres Linier og lader sig dræbe af det tyske Bly, og deres Maskingeværer nedmejer Angriberne. Tyskerne forsøger Angreb paa An-

greb; men det er umuligt at komme en Tomme frem. Det er, som overnaturlige Kræfter pludselig har faaet de vigende Franskmænd til at blive staaende. Mange tyske Officerer græder af Raseri.

De franske Kanoner tordner. — Et eneste spyende Ildsvælg paa en Front af næsten to Hundrede Kilometer. Tordenen høres ind til Paris og gør alle Sjæle tavse. Der bedes i alle Kirker for de franske Vaaben. Paris har kun een Tanke: Frankrigs Skæbne afgøres nu.

Under Kanonernes Musik og Leveraab for Republikken og Fædrelandet stormer de franske Masser. De har al Hævnlystens Vrede og Magt i deres Vaaben, og de fejer alt over Ende. Tyskerne bider Tænderne sammen, ser ind mod Eiffeltaarnet, drømmer endnu engang Drømmen om Triumftoget gennem Paris's Gader og kæmper med Raseri i Hjertet. — Men de maa prøve, hvad Franskmændene har prøvet saa længe; de maa gaa tilbage. Og det bliver for mange Afdelingers Vedkommende et Tilbagetog i Forvirring og med frygtelige Tab.

— — — Chefen for Jørgen Grams Regiment trodser Overmagten mer end nogen anden. Han vil ved Opbydelse af al sin Styrke vriste Sejren ud af de blinde Guders Hænder. Han har endnu seks Hundrede Mand levende, og det er Elitetropper. Mange er Nordslesvigere, og de har under hele Fremrykningen vist en udmærket Kampmoral.

Hin mindeværdige Dag for de Franskes Offensiv ved Marne staar Regimentet med Front mod en Skov rede til Angreb. Der kæmpes frygteligt til alle Sider, og Telefonerne melder om tysk Tilbagegang. Inde i Skoven brager Geværilden. Granaterne kommer fygende over de mørkegrønne Skovtoppe og bringer Forvirring og Tab.

Jørgen Gram har faaet nye Kammerater for de gamle, der er falden. Han ligger mellem en Flok Nordslesvigere og Ditmarskere i en Skyttegrav nogle Hundrede Meter Nord for Skoven. Bag ved Skyttegravene er der en stigende Slette med Krat, Hvedestubmarker og dybe Grøfter.

En Granat har nylig boret et mægtigt Hul foran Brystværnet og har saaret en halv Snes Kammerater haardt ; de ligger foreløbigt forbundne og stønnende i Bunden af Graven. Jørgen Grams Ansigt og Uniform er oversprøjtet af Blod.

„Det er en Helvedespost, vi er sat paa," knurrer en Ditmarsker. „Ikke en af os kommer tilbage til Ditmarsken, hvis Kaptajnen beholder os her ret længe."

„Vi skal til Paris og ikke til Ditmarsken, og Paris det er den Vej," siger Jørgen Gram og peger mod Skoven med Geværet. Saa megen Geografi har jeg lært, siden jeg kom til Frankrig. Vi giver os Gud i Vold og tror, alt gaar godt. Det er det eneste, vi kan, Kammerater."

„Fanden med din Tro!“ raaber Ditmarskeren; „jeg giver hele Paris for en Fenne ved Molden.“

Geværilden inde i Skoven stiger til den yderste Voldsomhed. Pludselig myldrer tysk Infanteri ud gennem Skovbrynet og sætter i vildt Løb over mod Skyttegravene. Fransk Maskinild brager over de flygtende, saa de falder som Fluer op over Stubmarken. Det er fremmede Afdelinger, Nordtyskere og Sydtyskere, der er sprængt ind mellem hverandre mange Steder fra og nu sprænges ud af Skoven. De er overklinede af Jord og Blod; Uniformerne er flængede, mange af dem er uden Vaaben.

Der opstaar en panisk Skræk i Løbegraven. Soldaterne springer op og stirrer vildt, de udstøder uartikulerede Lyde og vil lade sig rive med af Bølgen. Officererne gaar om med hævede Revolvere og truer dem ned i Dækstillingerne; de nyankomne bliver ogsaa truet ned, og saa brager de tyske Salver igen.

Men Blodet sprøjter til alle Sider. Regimentet kan ikke holde Stillingen. Jørgen Gram og hans Kammerater maa løbe tilbage i vilde Spring for at finde ny Dækning. Samtidig myldrer de franske Rødbukser ud af Skoven under høje Jubelraab.

„Gud Herren bevare os, hvor her er hedt!“ hører Jørgen Gram, mens han springer for Livet og tager Skridt saa lange, som han aldrig før har taget. Han synes denne Stemme min-

der om noget kendt og vil se til Siden. I det samme snubler han over en falden Nordslesviger. Staklen har faaet Bækkenpartiet knust af en Granatstump og har straks mistet Bevidstheden. — — Mennesket vender i et Nu tilbage i Jørgen Gram, — ikke blot den menneskelige Selvopholdelsesdrift; det er den, der ene har behersket ham, har givet ham Vinger, nej, den menneskelige Medfølelse. — Han river Kammeratens Tornyster af ham, slæber ham hen i en dyb Agerrende, lægger Tornystret under hans Hoved og springer igen afsted mellem Blodpøle og Menneskedele.

Nogle Minutter efter ligger Resterne af Regimentet i nye Stillinger og arbejder med Spader og Negle for at skabe en Smule Jordvold mellem sig og Fjendens Riffelpiber. Til højre og venstre, saa langt Øjet naar, rykker tyske Afdelinger af alle Arter hovedkulds tilbage.

„Se hvor sørgeligt!“ lyder den kendte Stemme igen. „Kejserens herlige Planer forstyrrede! Det Djævels Rak kunde ikke unde os en Drik Øl i deres Hovedstad.“

„Tyskerne vil jo ogsaa nødig have Rødbukserne til Berlin,“ siger Jørgen Gram lidt trodsigt. Han tørrer Blod og Snavs af Ansigtet med Trøjeærmet og vil se, hvem det er, der taler.

Det er en prøjsisk Underofficer af de fremmede, der ligger ved Siden af ham, en Mand med Ølkinder og Kejsermoustache. — Du milde

Skaber, det er jo Gensdarmen hjemme fra Ketting.

Der gaar en hel Række milde Følelser om Hjem, Far, Mor, Grænseforhold og Astrid gennem Jørgen Grams Hjerne; de blandes i samme Nu med en anden Række umilde og trodsige Følelser overfor Modstanderen, den nævenyttige Repræsentant for Systemet derhjemme; men de viger alle for een stor Følelse: Kammeraten i en Regn af dødbringende Ild, Kammeraten, der minder om alt det kære derhjemme.

„Jürgens, er det virkelig Dem! Kender De Jørgen Gram? Slap De helskindet fra det?"

Gensdarm Jürgens sætter et Par store, stirrende Øjne op, faar Taarer i dem og rækker en snavset Haand frem. — „Og De lever endnu! De er en brav Karl, Jørgen Gram, og det er brave Landsmænd, De har. Hvordan tror De, det staar til hos vore kære i Ketting?"

„Det er frygtelige Tider for Nordslesvig," svarer Jørgen Gram! — Aa Gud! En Granat springer tæt ved, dræber fem Mand og saarer dobbelt saa mange. Jørgen Gram bliver revet om af Lufttrykket.

„Kejseren har sagt, at vi skal naa Paris!" raaber Regimentschefen gennem Bulderet og Jammeren. „For Kejserens og Fædrelandets Skyld maa vi blive. Paa den anden Side Skoven kan vi se Eiffeltaarnet. Hold ud!"

„Leve Kejseren!" raaber Gensdarm Jürgens.

Leveraabene blandes med Dødsrallen ned langs Linien. Men Tabene bliver for store. Franskmændene skyder ustandseligt, og nye Masser vælter frem og tager Stilling. De tynde Rester af Regimentet maa atter ud i Springmarsch med Døden fygende om sig.

Underofficer Jürgens faar en Kugle gennem Benet; han falder næsegrus, springer op og falder igen halvtredsindstyve Meter fra den Grøft, hvor Tyskerne smider sig ned og øjeblikkelig fyrer paa Fjenden. Den franske og den tyske Ild krydser over Jürgens. Eftermiddagssolen brænder ned over gule Stubbe og mørke Menneskefnug, der er strøet mellem Stubbene.

Jürgens letter sig paa Albuen og vinker over mod den tyske Linie; han skriger i Dødsangst og vinker igen.

En Soldat fra den tyske Linie springer op og styrter sig i rasende Fart over mod den saarede. Alle ser det og gruer. Det er den sikre Død; det er at lege med Døden. De franske Kugler hagler om Soldaten. Men Franskmændene rammer ikke godt.

Soldaten naar Jürgens; han smider ham op paa Skulderen som var han et Kornneg og løber saa med overmenneskelig Kraft tilbage. Han snubler og taber sin Byrde. Alle tror, det er forbi nu. Men han rejser sig igen, og faa Sekunder efter er han ovre mellem sine Kammerater med Jürgens. — Et dundrende Hurra fra begge Linier overdøver Kanontordenen.

Det er Jørgen Gram, der har bjerget sin gamle Modstander. — Men da Officerer og Kammerater kommer og vil trykke hans Haand, sidder han sammensunken uden Bevidsthed paa Bunden af Grøften.

— — —

Den tyske Vesthær er igen ved Aisne efter to Ugers svære Lidelser. — Jørgen Grams Regiment er svundet ind fra tre Tusinde til mindre end seks Hundrede Mand. Hele den tyske Feltplan har lidt en blodig Skuffelse; men Officererne forsikrer endnu, at det gaar mod Paris. — „Det skal gaa den Vej; Kejseren har befalet det."

De nordslesvigske Soldater skriver hjem: „Vi gaar mod Paris, nu er der kun halvtreds Kilometer tilbage." — Og næste Dag: „vi gaar mod Paris; nu er der kun halvfjerds Kilometer igen." — Og næste Dag: „vi gaar stadig mod Paris, nu er der halvfems Kilometer at marschere."

Men den tyske Hær graver sig ned ved Aisne med alle de Kræfter, Mandskabet ejer, reorganiserer Enhederne og kæmper med de nærgaaende Franskmænd.

— — — Jørgen Gram er kaldt frem i højtideligt Ærinde. Regimentschefen ønsker at tale med ham. Der er mange Officerer tilstede.

Jørgen Gram er saa renvadsket og pudset, som en Skyttegravssoldat kan være; han staar ret og ser sin høje Foresatte ind i Øjnene.

„Jeg har faaet Efterretning om, at De un-

der en af de haarde Kampe med dumdristigt Mod er brudt frem og har reddet Underofficer Jürgens ud af den fjendtlige Ild. Forholder det sig rigtigt?"

„Ja! — Jeg hentede Underofficer Jürgens, da han havde faaet sit Ben knust og var falden."

„Det er en overordentlig Tapperhed, De har udvist. Deres Navn vil blive nævnt foran Fronten; og jeg har indstillet til vor høje Kejser, at De faar Jernkorset."

„Tak!" siger Jørgen Gram højt. Han forandrer ikke en Mine.

Underofficer Jürgens, som ligger paa Lasarettet, sender Dem sin Tak. Han har forklaret, at han har været Gensdarm i Deres Hjemby i Nordmarken, og at han til Tider maaske har taget haardt nok paa Dem for Deres nationale Sindelag. Passer det?"

Jørgen Grams Kinder faar en let Rødme. — „Jeg troede, det skulde glemmes, naar der er Krig," svarer han.

Der gaar en Bifaldsmumlen gennem Officersrækken. Regimentschefen slaar Jørgen Gram paa Skulderen. — „De er en udmærket Soldat, og Felttoget har vist, at De har tapre Landsmænd!

Hvad tænkte De nu, da De satte Deres Liv i Vove for at redde en saaret Underofficer? Tænkte De paa Deres øverste Krigsherre, der glæder sig over sine Soldaters Tapperhed?"

„Jeg tænkte: om det nu var min Bror, der laa der ude; — og at det var min Pligt at hente ham, naar jeg kunde.“

„Tænkte De ikke paa andet?“

„Jeg tænkte paa Nordslesvig!“

„Naa, paa Nordslesvig!“ — Regimentschefen vinker, at Jørgen Gram kan gaa.

VII.

Falle Gram, Kettinggaard, er kommen ud af Fængselet i Begyndelsen af December. Han har siddet fængslet i Sønderborg siden en Maaned efter Krigens Udbrud. Tro mod sit eget og Jørgen Grams Virke, vilde Falle samle de unge i Forsamlingshuset som sædvanlig for at oplyse og opmuntre dem. Han havde den Tro, at det nu mere end nogensinde gjaldt om at bevare Haabet hos den danske Ungdom og at formane den til at være stærk og pligttro; og han lovede sig selv ikke at sige noget Ord, der kunde gøre ham ildeset i Magthavernes Øjne. Men Møderne blev forbudt, og Falle Gram kom paa Listen over mistænkelige. Og da Trængselstiderne for Alvor begyndte at oprinde, og Falle samlede gamle og unge i sin Gaard og sang danske Salmer og Sange med dem og læste en Prædiken for dem, da kom der Militær og førte ham til Sønderborg.

Falle Gram har oplevet meget i sit Fængsel, mens Høst og Efteraar er gaaet hen over Nordslesvig. Han blev ført bort fra sin store Gaard

midt i Høstens Tid, da Krigen havde taget Sønner og Karle. Men Høsten blev dog bjerget i Lade. Hans Hustrus Breve har fortalt om Dødens sorte Fugl, der flyver hen over Sønderjylland med Bud fra Slagmarkerne og allerede har været Gæst mange Steder i hvert Sogn; men Brevene har ogsaa fortalt om stille Højhed og gribende Sjælsstyrke under Landesorgen.

Falle Gram har lært at lægge sin Sag og sit Lands Sag i den Almægtiges Hænder; men hans Haar er blevet graat.

— — — Der er overhændig meget at tage vare paa i Kettinggaard. I Staldene staar lange Rækker Kvæg, der skal røgtes, og den nye Fodermester er en ældre, uprøvet Mand. Sæd skal tærskes, Maskiner skal eftersees, store Læs Korn skal køres til Byen, og de ny, helt unge Karle er ikke vant til at tumle med Heste og Maskiner. Falle Gram maa være tilstede overalt; for det nytter ikke at lade Fædrenes Jord ligge brak, mens Sønnerne slaas i fremmede Lande. Men trods overhændigt Arbejde naar Falle Gram alligevel langt uden for sin egen Gaard. Naar Køerne ved Middagstid ligger i lange Rækker i den lune Kostald og tygger Drøv, eller naar Maskinerne i Skumringstimen hører op med at snurre, spænder han sin hurtige gule Kørehest for den højhjulede Gig.

Der er gerne en Karl eller en stor Dreng, der stikker Hovedet ud af en Luge eller Dør og

tilbyder Husbond sin Hjælp; men Falle vinker brat af. — „Vi skal bestille noget allesammen," siger han, „ingen har Lov at forlange Opvartning."

Saa ruller Falle Gram ud i Landet. Pisken falder tungt paa den gules Ryg.

Falle Gram ved, hvor der sidder en sorgtynget Mor, hvis eneste Søn er falden eller ligger paa Lazaret. Han ved, hvor der bor Forældre, som hver Dag venter i angstfyldt Spænding efter Bud fra Sønner og Slægtninge, og som maaske har ventet i samme Spænding i Maaneder, eller hvor der bor unge Hustruer, som maa støtte sig ved Dørstolpen, naar Posten kommer ind og begynder at tage Breve op af Tasken. Og han faar Tid til at gaa indenfor hos dem allesammen, om ikke i Dag saa i Morgen, og sidde hos dem og dele sin egen store Ængstelse, sit eget Haab og sin egen Tro med dem.

Han holder, hvor to-tre Mænd staar i en Port med de sidste Aviser og udhvisker deres Forbandelser eller deres Haab. Han lader den gule puste ud i Rejsestalden og sætter sig ind i Kro og Gæstgivergaard, hvor Folk sidder stille med Haand under Kind og afgør deres daglige Handler. Og han siger det samme allevegne: Vi skal holde os tæt til hinanden, vi skal hjælpe hinanden, og vi skal ikke høre op med at haabe, ellers faar vi vore Børn hjem til et Land, der

er udmarvet af Modløshed og Sult; hvis det sker, at Gud lader os faa Børnene hjem.

— — — Endnu er begge Falle Grams Sønner i Live. De kæmper i Frankrig, Asmus i Elsas og Jørgen oppe ved Kanalen, og de har været med i de vildeste Kampe mange Gange; men intet Staal har rørt dem. Falle Gram og hans Hustru forstaar ikke, hvad godt de har gjort, siden de skal slippe saa let, medens hele Sønderjylland lider og sørger.

Naar Falle er hjemme og intet kalder paa ham, sætter han sig ned i den store Dagligstue sammen med sin Hustru og tager Sønnernes Breve frem. Der er saa smertelig tomt i Stuen; men Brevene hvisker med de kære Drenges Stemmer og fylder i Ensomheden; derfor bliver de læst og læst, saa de trods al Omhyggelighed næsten er slidt op.

Før var det Skik, at Sønderjyderne tog Sangbog i Lommen, naar de besøgte hverandre; nu tager de Sønnernes og Brødrenes Breve med og læser under graadtung Opmærksomhed. Sønderjyllands halve Sjæl er gemt i disse Soldaterbreve.

Asmus og Jørgen har været flittige Brevskrivere, og de har forstaaet at nedskrive det, de har oplevet. Deres Breve danner en hel Krigslitteratur, der har baade strategiske og psykologiske Sider. Fra alle Egne af Tyskernes Vestfront er Brevene dateret, og snart fra alle Sjælelivets Egne.

Der er en tydelig Udviklingslinie i begge Sønnernes Breve, hos den vege Asmus i Retning af at tage sig selv i Besiddelse og at blive Mand og Borger af Sønderjylland, hos Jørgen mest i Retning af at lægge sin egen og Hjemmets og Fædrelandets Skæbne i Guds Haand under Verdensmeningsløsheden. Men hos dem begge i Retning af at vænne sig til Krigens Umenneskelighed.

— — — Jørgen Gram skriver: „Nu har jeg været med i Krigen snart et Fjerdingaar, og jeg har oplevet saa meget og set saa meget, som jeg aldrig kunde tænke mig, selv naar jeg læste de vildeste Krigshistorier; og jeg har udholdt det, som jeg ikke troede, Mennesker kunde udholde at høre og se.

I kan vist huske, kære Far og Mor, at jeg, mens jeg var lille, stak Fingrene i Ørene og gemte mig under Bordet, naar der skulde slagtes til Jul, og Grisene begyndte at skrige. Og da jeg blev voksen, vilde jeg egentlig helst gaa min Vej, mens Slagteren brugte Kniven, fordi jeg fik Kvalmefornemmelser, naar Blodet sprøjtede. — Og det var da kun Dyr, der døde hurtigt og næsten smertefrit. Her ser jeg næsten daglig Menneskeblod sprøjte og bliver tit selv oversprøjtet af Kammeraters Blod. Jeg har set Granater sprænge Soldaterne saaledes i Stumper og Stykker, saa det ikke var muligt at se, om

Stumperne var af Dyr eller Mennesker, og jeg har under Stormangrebene været tvunget til at vade i Indvolde og Blodpøle og til at høre Skrig og Rædsel, som jeg slet ikke kan beskrive. Uha! det er forfærdeligt! Men det er næsten forfærdeligere, at jeg kan udholde alt dette nu.

I Førstningen rystede jeg voldsomt, og Blodet stod stille i mine Aarer, naar Granaterne sprang imellem os; men lidt efter lidt bliver det forfærdelige en Vane. Værst er det, naar de næreste Kammerater ligger og vrider sig i Dødsskrig, og jeg har set mange nordslesvigske Kammerater dø. Men vi skal jo. Det er nok Gud, der giver mig Kræfter til at bære det forfærdelige. Ham har jeg lært at holde mig til." — — —

— — —

I et andet Brev skriver Jørgen Gram: — „Det hænder jo engang imellem, at vi ser et Spejl; men jeg tør næsten ikke spejle mig. Krigen har gjort os raa, brutale, umenneskelige allesammen. Og man siger: saadan som Hjertet er, saaledes bliver Ansigtet. — — Jeg maa mange Gange stritte imod af al min Magt og tænke paa jer og alt, hvad jeg har kært, for ikke at begaa umenneskelige Ting. Hvis ikke jeg havde Gud til at beskytte mig, forstaar jeg ikke, hvad der blev af mig.

Forleden Dag vi stormede, kom der en Flok franske Sorte imod os; en stor djævelsk Karl knuste Hovedet paa en Nordslesviger med sin

Bøssekolbe. Jeg styrtede mig over ham og jog Bajonetten gennem Hjertet paa ham, saa den gik ud af Ryggen. Jeg maatte sætte min Fod paa den Sortes Bryst for at faa Bajonetten tilbage. — Ja, det er gruelige Ting, vi faar at se, ogsaa sædelige Forvildelser, og jeg kan forstaa det, for der hvor Gud ikke er, der tager Krigsdyret helt Overhaand."

— — —

Og i et tredje Brev: — — „Det er godt, Menneskene kan drømme. Naar Franskmændenes Granater ikke springer alt for nærved, og vi har Hviletid i Skyttegravene, ligger jeg og drømmer om jer og Livet derhjemme, om Astrid og alt det kæreste, jeg ved. Saa er jeg ikke Kriger, men Menneske; jeg drømmer om, hvordan alt skulde være i Nordslesvig. — Ja, det er godt, Menneskene kan drømme. Jeg faar mange Breve fra Kammeraterne paa Højskolen, og jeg kan forstaa, at der er sket Omslag i Tankegangen i Kongeriget, Gudskelov! Saa vækker Granaterne mig op til nye Rædsler; men gennem de store Rædsler, tænker jeg, vi naar ind til den store Glæde." — — —

— — —

Asmus Gram skriver: — Vi er tre Nordslesvigere, her i den samme Gaard. Det er Franskmænd, vi bor hos; de har været under Fremmedherredømmet næsten lige saa længe som vi, og det er næsten, som de forstaar os, skønt vi

ikke kan tale med dem. Vi faar en udmærket Kost, og vi kan nok trænge til det. Jeg er bleven saa mager, saa I vist ikke kan kende mig, om jeg skulde faa Orlov og komme hjem. Men det er ikke saa slemt; det er meget værre, at Soldaterne i Fuldskab og Kampvildskab begaar saa grufulde Ting, saa jeg slet ikke vil skrive det. Sommetider er vi nødt til det, andre Tider er det, fordi Sanserne tager Overmagt. — Jeg gør, hvad jeg kan for at undgaa det værste, og jeg har sat mig for, at jeg vil gøre min Pligt, selv naar det gør mest ondt.

Jeg forstaar ingenting af Krigen, uden det, at jeg ingen Sag har at kæmpe for. Men jeg synes, at det jo nok maa blive til Gavn for vort Land engang, om hver Sønderjyde gjorde sin Pligt. Men der er ogsaa daarlige Sønderjyder. — Jeg længes —"

— — —

Og i et andet Brev: — — — Kære Forældre! I sagde saa tit til mig hjemme, at der var for lidt Fart og Kraft i mig. Jeg skulde ligne Jørgen og tage fat paa et Arbejde baade i Gaarden og for vor Sag. — Jeg var saa ung dengang, nu er jeg mange Aar ældre, og nu kan jeg godt se, I havde Ret. Hvis jeg kommer hjem igen, saa tror jeg, at jeg bliver en bedre Dansker baade hjemme og ude, blot jeg saa ikke er bleven smittet for meget af Krigen. — Hvordan mon Jørgen har det? —

— — Vi er i Slag igen. Det franske Artilleri tordner frygteligt, og det træffer desværre saa godt; der er falden mange. — Vi skal storme om en Time. Bed for mig, kære Forældre; jeg er angst.“ — —

Falle Gram og Karen finder hinandens Hænder, naar Brevene er læst. De veksler nogle stille Bemærkninger om noget nyt, de har fundet i Brevene og sammenstiller det med Begivenheder og Træk fra den Tid, da der var Fred, og Drengene gik ud og ind hjemme. — Saa sidder de tavse, vender Tankerne mod Gud og stirrer ind i den taagede Fremtid. — Og saaledes sidder Forældre over hele Nordslesvig.

— — —

Asmus Grams Ur og Penge er kommen tilbage sammen med et Kort, hvorpaa der staar trykt: — „Død for Fædrelandet.“ En tysk Underofficer har skrevet paa Kortet: „Deres Søn var blandt de allerforreste under Stormen; han var Tysklands værdige Søn til det sidste.“ En nordslesvigsk Kammerat har skrevet paa en Lap Papir. — „Ja, saa er Asmus ogsaa falden. Han fik en fransk Kugle i Brystet og faldt faa Skridt foran mig under Stormen. Da jeg bøjede mig ned over ham, sukkede han og var død. Jeg klappede hans Kind og sprang videre gennem Ildregnen. Om Aftenen, da alle Dødsmaskinerne tav, var vi tre Kammerater, der begravede ham. Jeg bad et dansk Fadervor ved

hans Grav, og vi satte et Trækors med hans Navn og Hjemby paa Graven. Han ligger ved Foden af en stor Pyramidepoppel uden for den Landsby, vi erobrede. Asmus var bleven saa stille den sidste Tid; jeg tror, han vidste, han skulde falde. Men saaledes holdt jeg saa meget af ham. Han var en god Kammerat." — — —

— — — Karen Gram sidder med Brevene i Haanden; paa Bordet foran hende ligger Asmus's Ur og Pung. Hun har siddet paa det samme Sted, siden Postbudet kom med Dødsbrevet for mere end en Time siden. I de første Minutter har hun været helt forvildet af Sorg; det ene Klageraab uhyggeligere end det andet har lydt fra Stuen ud i Gaarden. Sorgen har været i Landet før, det har været tungt, nu er den i Hjertet. Asmus var hendes Hjertebarn.

— — — „Asmus, min gode, bløde Dreng! Asmus, der kunde have blevet saa meget af dig; jeg skal aldrig se dig mere!" — Karen hugger Hovedet mod Bordet og udstøder et nyt Skrig.

Falle Gram gaar frem og tilbage ad Gulvet. Hans Bryst og Strube er sammensnøret, og hans Legeme ryster stærkt. Han gaar hen og sætter sig paa Bænken hos sin Hustru og løfter hendes Hoved op til sig. —

„Karen! lille Karen! vi skal jo bære det sammen med alle de andre, skønt vi ikke forstaar det. — Aah! det er saa strengt, Karen, at vi aldrig skal se Asmus; men det er saa godt, det

de skriver om ham, selv det, Tyskeren skriver i sin Uforstand.“ —

Nu bryder der en Hulken løs i Karens Bryst, og hun bliver stille. Men Stormen i Falles Sjæl kommer først til Udbrud, da hans Trøst har udløst Stilheden i hans Hustrus Sjæl. Han gaar igen frem og tilbage. Alle hans Tanker er i mange Minutter en heftig Forbandelse over Fjenden, der tog hans Land og tog hans Søns Liv. Hans Mund siger intet Ord, men hans Bryst arbejder stærkt, hans Ansigt er hvidt, og det er, som hans Skæg bliver hvidere og hvidere. Han tager engang imellem saa haardt om en Stoleryg, saa den knager.

— Men endelig standser han; han ser frem for sig med store, dunkle Øjne. — Ingen ved, hvad den store Herre har for. Landenes Skæbne ligger i hans Haand, Asmus's Sjæl ogsaa.

Falle Gram sætter sig stille hos sin Hustru. Taarerne triller stride ned i hans store Skæg. Saaledes sidder han længe; saa letter han Hovedet, han famler efter sin Hustrus Haand og sukker: — „Karen! — Herren gav! Herren tog! — — Herrens Navn være lovet!“

Karen ser op, og deres taarerøde Øjne mødes.

Skumringen lister sig ind i Stuen; det er ikke Dag, det er ikke Nat; de to Forældre er inde i et Land paa Grænsen mellem denne og den hinsidige Verden. —

Da famler det henne ved Gangdøren, det ban-

ker, og inden nogen svarer, træder en ung Pige ind.

„Godaften, det er Astrid!“ siger en lys Stemme. Hun gaar hurtig hen og trykker Karens og Falles Hænder.

„Men kære Barn! hvordan kommer du dog herover,“ siger Karen med en stille monoton Stemme og begynder at rejse sig. Falle har allerede rejst sig fra Bænken.

„Jeg ved det ikke. — Det vil sige, jeg forstaar det ikke. Jeg vadede over Aaen og sneg mig langs Hegnene. Astrid er baade undseelig og stolt. — Sagen er, jeg har faaet et godt Brev fra Jørgen, og jeg tænkte, I trængte haardt til at høre noget, I kunde blive glad ved.“

„Asmus er falden; vi har faaet det at vide i Dag, Astrid,“ siger Falle og trækker Vejret meget tungt.

„Asmus! Aa Gud da! Astrid overvældes helt nogle Øjeblikke og maa støtte sig til Bordet; hun ved ikke, om det er af Sorg over Asmus, eller af Glæde over, at Jørgen lever. Men hendes Følelser klares meget hurtigt.

„Som det da maa være strengt for jer! — Karen!“ — hun lægger sine Arme om Karen Grams Hals og kysser hende paa Kinderne. — „Karen! er det ikke strengt?“

„Jo, det er strengt for os, Astrid,“ siger Falle og begynder at gaa.

„Jeg vil saa gerne være god ved jer — være

jeres Datter," siger Astrid. Taarerne drypper fra hendes Øjne, hun putter sit Hoved ind til Karens.

Karen Gram tager omkring Astrid og kysser hende paa Munden. Der stiger en varm Strøm op i hendes Bryst og smelter Sorgens Istynge for et Øjeblik. Der dukker Mindelser op om et Savn — Savnet af den Datter, der aldrig kom, og Karen trykker den unge Pige ind til sig. — — „Du er en god Pige, Astrid; det skal jeg aldrig glemme, at du kommer midt i vor store Sorg."

„Hvad er det saa, Jørgen skriver?" spørger Falle.

„Jørgen har faaet Jernkorset!" siger Astrid højt og ser paa dem begge.

„Har han virkelig!" udbryder baade Falle og Karen. — Saa—aa! er det sandt!"

„Ja, det er kun faa Dage siden. Han har skrevet samme Dag, og jeg fik Brevet i Formiddag."

„Det havde jo været bedre, om det havde været et andet Kors, Jørgen var kommen til at bære," sukker Karen.

„Aa ja!" tilføjer Falle; „men det er godt, vore Drenge gør Sønderjylland Ære. Asmus faar den Ros med i sin Grav, at han var blandt de forreste. — Du læser vel Jørgens Brev for os, Astrid?"

— — Astrid stiller sig tæt op til et Vindue og tager Brevet op fra Barmen. — „Der er nu noget af det, I ikke maa høre," smiler hun.

— — „Saa er jeg altsaa bleven Korsdrager og en udmærket Mand. Som jeg har skrevet for længe siden, reddede jeg min gode Ven Gensdarmen ud af Ildlinien, da vi maatte gaa tilbage fra Paris; det er derfor, jeg har opnaaet den store Ære, og du kan tro, det giver Respekt. Var jeg tilbøjelig til at stikke Næsen til Vejrs, tror jeg nok, jeg gjorde det nu. Men du maa tro, at jeg gør det slet ikke. Krigsmaskineriet virker saa uhyre sløvende og nedbrydende, saa jeg ligefrem ikke gider. — — I Begyndelsen lod jeg mig bære af den vældige tyske Krigsbølge. Vi skulde jo sejre, og jeg troede, det kunde ikke være anderledes. Da jeg først havde vænnet mig til at se Blod, slog jeg ned for Fode, naar jeg skulde, og tænkte mine egne Tanker ved det. Nu tror jeg ikke paa Sejr længere, og det gør Krigen næsten uudholdelig — jeg har jo heller ikke noget Fædreland at forsvare. Jeg arbejder som et dødt Stykke Værktøj — jeg mærker, at jeg næsten ikke kan blive vred over Uretten mere — men jeg maa jo være et godt Stykke Værktøj, siden jeg faar Kors for mine Bedrifter. — — Hvis jeg ikke havde dig, Astrid, og Far og Mor at tænke paa, og hvis jeg ikke troede, at Gud maaske vil lade mig komme hjem til jer engang, og Gud maaske faar noget godt ud af Krigen for Sønderjylland, saa var Livet ikke til at holde ud.“ — — —

Astrid smiler til de sidste Linier i Brevet og putter det ned paa Brystet igen.

„Det er sandt altsammen — hvert Ord, han skriver," siger Falle Gram. — „Aa! hvordan vil den Slægt blive, der skal leve her, efter at den har været i Helvede!"

Astrid ser ud i Gaarden og bliver urolig. Hun skal prøve, om hun kan have Lykken med sig engang til og komme hjem. Hun trykker Falles og Karens Hænder og skynder sig ud. Falle følger med igennem Haven og giver gode Raad. Han tager hende med op paa Udsigtshøjen.

„Ja, her har jeg jo staaet mange Hundrede Gange, min Pige, og set over mod det gamle Land og tænkt mit derved," siger han og stryger sig over Øjnene. „Jeg staar her hver Dag i de Trængselstider, der er over os, og det er dobbelt svært. Kraften i Nordslesvig dør Dryp for Dryp, og det jeg hører ovre fra jer, Astrid, vidner ikke om Kraft." —

„Falle Gram!" udbryder Astrid ivrigt og griber hans Haand, „du skal tro godt om Danmark, og det skal I allesammen. Det gode gror ovre hos os. Krigstiden har været en Grødetid, fordi de Bedste i Danmark alligevel har følt Ansvaret. Vi ved godt, at der er skudt saa meget Ukrudt frem hos os ogsaa; der gør der jo altid, naar der er Grøde i Jorden, og Ukruddet faar mange først Øje paa. Men det gode gror i Danmark, ogsaa det, som du og Jørgen og Karen er glad for. Det skal I tro."

„Tak, Astrid!" siger Falle bevæget og tryk-

ker hendes Haand. „Du har gjort mig glad to Gange i Dag midt i min Sorg. Jeg vil tro det bedste.“

Astrid tager sin Haand til sig og smutter ned langs Hegnene. Hun gør sig lille og usynlig og priser Mulmet. — Og Kærligheden har vundet Sejr engang til.

VIII.

Kampene bølger paa den russiske Front, og det ser ud, som Krigen kan vare evig. Tyskernes Linier ligger langt inde i Polen, men Russerne kræver Blod for hver Fodsbred af Polens Jord.

Da Tyskerne ikke naaede Paris og ikke fik den engelske Kanal at se, vendte de sig mod Bjørnen i Øst, og de har lært at kende en ny Fjende. — En Fjende, der kan slaas af Overmagten og drives hundrede Mile mod Øst ind i det umaadelige Rige, men en Fjende, der rejser sig paa faa Uger igen og driver Tyskerne halvtredsindstyve Mile mod Vest. — En Fjende, der savner Kanoner og Ammunition, men som har Bajonetter og Sind til at bruge dem, og som ikke viger, før der bygges en Vold af gennemstungne Soldater foran ham. — En Fjende, som med „russisk" Standhaftighed og Ro lader sig overøse af tysk Ild i Skyttegravene, og som raser i Stormangrebene og gennemborer levende og halvdøde paa Frem- og Tilbagetogene. — En Fjende, der sjælden har rige

Slotte og stolte Byer at overlade Erobreren, men en Umaadelighed af forfaldne Rønner og brændende Landsbyer. — En Fjende, der fylder Modstanderen med Plettyfus og al Slags Utøj.

— — Jørgen Grams Regiment ligger i Kamp med denne Fjende.

Jørgen Gram er bleven et Offer for den tyske Omflytningstaktik. Han har holdt Jul i Flanderen, Faste ved de masuriske Søer, Paaske Østen for Krakau, og nu ved Pintsetider ligger han i erobrede russiske Skyttegrave inde paa de polske Sletter. Overalt hvor et mægtigt Gennembrud skulde forsøges, eller et fjendtligt Fremstød mødes, har det tapre Regiment, hvortil han hører, været med. Og mere end een Gang reorganiseret, skal det nu i v. Mackensens store Offensiv naa Warschau.

Jørgen Gram har nylig skrevet hjem: — — — „Felttoget har kostet mange Draaber Sved, men fremfor alt mange Draaber Blod. Af mine Landsmænd ved Regimentet er de fleste falden eller saarede. Tit og mange Gange har jeg den Følelse, at en Kugle nu ikke kan ramme mig, efter at alle Kugler er gaaet forbi mig i saa mangen en Storm. Men naar der saa kommer Budskab om en Vens Fald — og især, da der kom Bud om, at Asmus er død — saa rystes man forsvarligt ud af Tryghedsdrømmen.“

— Og til en god Ven skriver han: — — —

„Nu er det snart et Aar siden, jeg meldte mig under Fanen. Hvem havde anet, at Krigen skulde vare saa længe, og at man kunde gaa Ram forbi baade hvad Jern og Bly og Sygdom angaar. — — Du mener vel, at de fleste gaar fri. — Hm! — Af dem, der er rykket ud sammen med mig, er der saa at sige ingen tilbage. Af min Aargang er vi to Mand endnu. Mange gaar bort for et dejligt Kavallérskud, og en saadan Død kan man ikke noksom ønske sig. Men det gaar ikke altid efter Ønske. Skulde man gaa uskadt ud af det hele, var det jo det bedste. — Naa, lad Gud raade derfor — lad ham føre vor Skæbne, saa gaar vi trygt.“ — —

Jørgen Gram er bleven professionel Kriger saa god, som nogen Tysker kan ønske det. Han er hensynsløs haard og vild i Angrebet, fordi hans Selvopholdelsesdrift siger ham, at jo flere Fjender han slaar ned, desto bedre bevarer han sit eget Liv. Under Ildregnen i Skyttegravene er han rolig indtil Fatalisme, fordi han tror, at Gud har taget hans Skæbne i sin Haand. Krigens Raahed og Hensigtsløshed har gjort ham ufølsom. En Orlovsrejse hjem, hvor han har set, hvorledes hans Forældre ældes, og hele Nordslesvig lider, har gjort Ufølsomheden til en Slags Trods. Men der er saa meget tilbage af den gamle Jørgen Gram, at han kan bedrøves over sit Sinds Haardhed.

Hans runde Kinder er bleven smalle og Kind-

benene fremstaaende. Øjnene ligger langt inde i Hovedet og har faaet et haardt og stirrende Udtryk som hos de gamle romerske Krigere.

— — — Jørgen Gram sidder i et underjordisk nogenlunde sikkert Hul i anden Skyttegravslinie. Jordhulen er netop saa høj, at et voksent Menneske kan staa opret derinde. Dens væsentligste Bohave er nogle Lejer af Hø ved den ene Side, fem-seks Geværer med paasat Bajonet ved Indgangen og lige saa mange Haandgranater. Der trænger naturligt Lys gennem Indgangen; men i Krogene hænger dog et Par Lamper, der skal forjage Skumringen.

Jørgen Gram er ikke under Gevær i Øjeblikket, og han benytter Lejligheden til en mere intim Krig. Han har krænget alt Tøjet af sig til Benklæderne. Skjorten har han vendt, og med en stiv Børste gaar han den efter i Sømmene og fejer et Utal af feltgraa Russere ned i et Papir, han har bredt paa Jorden. Bagefter brænder han Papiret og dets Indhold uden for „Døren".

Der kommer en Soldat løbende ind i Hulen, hvor han famler febrilsk efter et Klæde eller en Linnedtrevl. Blodet løber af hans ene Haand. En russisk Granatsplint har lige nu revet en stor Stump Kød af Haandleddet.

„Du er bleven saaret, Kammerat, nu faar du Lov at komme paa Lazarettet. — Ja, vær du glad, du slap saa let," siger Jørgen paa Tysk

og fortsætter sin Udryddelseskrig, „her falder hele Hæren, og bagefter bliver den brændt op.“

— — Det russiske Skyts tordner over Tyskernes første og anden Linie. Det er sandsynligt, at Russerne om faa Timer vil forsøge en Storm for at naa over i de gamle Huler og hindre Fremrykningen mod Warschau. Det er endnu mere sandsynligt, at Jørgen Grams Regiment vil blive kommanderet frem med Bajonetten for at kvæle Russernes lokale Modoffensiv. Men disse Sandsynligheder synes ikke at gøre Indtryk paa Jørgen Gram; han fortsætter Kampen med Lusene for at sikre sig nogle Timers Søvn, naar engang Tilladelse bliver givet, og for den gode Samvittigheds Skyld.

Naar Kanonerne tier nogle Øjeblikke, lyder Lærkesangen ned til Jørgen. — — Ak ja, de Lærker, det er næsten det værste for Jørgen Gram, endda deres Triller er saa sommersøde. Han ved, at Solen skinner, men han kan ikke se den; han ved, at Kløveren dufter paa Polens Jord, men han kan ikke lugte den nede i sit klamme Hul; men Lærkesangen slipper han ikke fri for. — Lærken stikker ned til sin rugende Mage i den Kløvertot, der endnu ikke er opreven af Granater; den stikker op mod den lysende Sol, og naar Helvedesmaskinerne et Øjeblik tier, og det bliver dobbelt stille, lyder dens haabefulde Triller ned til Staklerne under Jor-

den. — — Og Polens Lærker synger netop som Lærkerne nede Syd for Kongeaaen.

— — —

Jorden bliver pludselig levende nogle Hundrede Meter ovre mod Øst. Tusinder graa Mennesker myldrer i et Øjeblik op af Skyttegravene, et langt skingrende Kampraab skærer sig ind i Kanontordenen, og saa styrter Russerne sig i vild Fart over mod de tyske Linier. Men Tyskerne venter dem. De staar parate med paasatte Bajonetter; i et Nu er de oppe over Brystværnet, og nu vælter de sig mod Fjenderne — to Tyskere for hver Russer, for Russeren er frygtet, naar han arbejder med Bajonetten.

Officererne hidser paa begge Sider med Raab om Fædrelandets Ære og med Smæderaab om Fjenden. Og Massernes Skrig bliver vildere og vildere, jo nærmere de to Linier kommer hinanden.

— Nu støder de sammen! Det er vældige Mure af knivskarpt, lynende Staal, af dirrende, spændte Muskler drevet frem af rasende Sjæle.

Blodet sprøjter; Staal knaser i Knogler og Kød; Menneskelegemer flænges, som naar Haandværkeren flænger i Tømmerstokkene med sin Økse. Rasende Hyl og Raab fylder Luften.

Linierne brydes og bølger frem og tilbage. De desperate Soldater vader i Blod og sparkende, sammenkrøbne, hylende Menneskelege-

mer. Forfærdelige Raab slynges mellem Fjenderne: — „Hund! — Djævel! — Satan!“

Vaabnene slynges i Luften; Neglene og Tænderne søger Struberne; Revolverne og Knivene søger Hjerterne. Kanonerne og Maskinskytset paa begge Sider tier; det er umuligt at skyde paa denne Forvirring af Ven og Fjende.

— — — En lavstammet, sort Russer braser frem mod Jørgen Gram og flænger hans venstre Overarm. Smerten gør Jørgen Gram vild og kalder ad al hans Drift til Livet. Lynsnart kaster han sig over Russeren, hugger Geværet ud af hans Hænder, planter Bajonetten i Struben paa ham og smider ham fra sig med et dumpt Klask. Næsten i samme Øjeblik har han vendt Geværet og knuser Hovedet paa en anden Russer, der ligger et Par Skridt borte paa Marken og flænger i en Tysker med sin Kniv; og i næste Nu er han i regulær Bajonetkamp med en kæmpestærk Russer, der kommer ilende for at hjælpe sine Kammerater. Men Russeren er for sen i Vendingen, han faar Jørgen Grams Bajonet i Underlivet, vælter om og hyler skrækkeligt.

Saa skyller en Bølge af jagede Russere og jagende Tyskere hen over Jørgen Gram og hans Omgivelser. — Jørgen Grams Ansigt er i dette Øjeblik et eneste vildt, halvt dyrisk Gny. Læberne staar aabne, Øjnene stirrer, Haaret er klæbet ned i Panden i Sved og Snavs og Blod. Staal-

hjælmen hænger i Nakken, Blodet løber ud af venstre Ærme.

„Dræb den Djævel!“ hyler den kæmpestærke Russer; „han har smadret to gode Kammerater og ødelagt mig.“

Jørgen Gram slaar vildt om sig; men en russisk Bajonet borer sig ind i hans Knæled, drejes om, skærer Senerne over og rykkes tilbage. Jørgen Gram synker om med et højt Raab, det sortner for hans Øjne; han borer Ansigtet ned i det blodige Græs. Men et kort Sekund efter rejser han sig paa den friske Arm og med Resten af sin Kampkraft smælder han Geværets sidste Skud i Ryggen paa en af de flygtende Russere.

— — — Saa ligger den usaarlige Jørgen Gram med flænget Arm og flænget Knæ i den granatpløjede, blodrislende polske Kløvermark. Tæt omkring ham hyler og stønner og raller det fra sønderflængede Menneskelegemer. Et halvt Hundrede Meter borte gennemborer Russere og Tyskere endnu hinanden under dyriske Skrig. Til alle Sider tordner Kanoner. Men alt er pludselig Ro om Jørgen Gram, som naar en Flyver styrter gennem Luften med rasende Fart og slaar mod Jorden med et Klask. Alt er samlet i ham og trods Stilheden en sønderslidende Uro.

Smerten fra den saarede Arm breder sig fra Skulderen ned i Brystet. I Knæet og op i Underlivet brænder der en Ild, der faar ham til at

smide sig rundt og sparke i Jorden. Og Blodet rinder og rinder fra Saarene og matter hans Legeme, samtidig med, at Blodet presser i Panden, og Øjnene ligesom bliver for store til Øjenhulerne.

— Jørgen Grams Tanker flyver bort fra den polske Kløvermark; de er hjemme i Kettinggaard og hjemme hos Astrid og ved saa meget, Jørgen Gram har virket med. De iler lynsnare frem og tilbage over Kongeaaen. Saadan er det altsaa at være haardt saaret. Saaledes har Millioner haft det, og saaledes har de mange det, der ligger og jamrer rundt om ham; saaledes har Russeren det, der fik hans Bajonet i Maven og ligger og udstøder sværе Forbandelser over ham. — Aa Gud! ja.

Mon de vilde græde meget derhjemme, hvis de nu vidste det? — Mon han skal gaa samme Vej som Asmus. — Jørgen Gram vender Øjnene mod Himlen og beder: — „Gud Fader! bevar mit Liv!“

Pludselig kommer Selvopholdelsesdriften klart til Live i Jørgen Gram igen. Han rejser sig halvt, forsøger at aabne Uniformen og vil rive en Stump af Skjorten for at binde om Saarene og hindre Blodtabet. — Da hører han Vaabenklirren og Eder tæt ved igen. En Flok Russere har paany faaet Overtaget og driver nogle Tyskere tilbage over saarede og døde Venner og Fjender.

Kæmperusseren brøler igen: — „Stød ham ned, Kammerater! Det er ham, der dræbte Ivan og Petrov og — — — To russiske Bajonetter blinker over Jørgen Gram; og Øjne, der er blodskudte af Kampvanvid, ser ind i hans — Et hæst Raab staar ud af Jørgen Grams Strube; han sparker mod Bajonetterne; han ruller sig rundt for at beskytte Ansigt og Bryst. Et tysk Skud smælder, og den ene Russer vælter død til Jorden; den anden borer Staalet med afsindig Kraft i Jørgen Grams Ryg.

Saa forsvinder Verden for Jørgen Gram; der er ikke Russere, der er ikke Tyskere — der er et langt, svævende Sekund — et Stykke solbeskinnet Sønderjylland, hvor Astrid sidder og vinker med Guldringen paa Fingeren. — — —

IX.

Lazarettet i en østprøjsisk By mange Mil bag ved den tyske Front.

— — — Paa et bestemt Klokkeslet hver Formiddag glider et Tog med Saarede ind under Overdækningen paa Lazarettets Stations-perrone. Toget kommer næsten lydløst; det er, som det gaar paa Gummihjul. Ingen Fløjten, ingen brutal Bremsning, ingen Raaben af Konduktører. Det er et Tog, hvor Livet er halvt udslukt. Det er næsten, som man ser Sørgeflor over Vognene. Hist og her drypper Blodet ned i Gruset mellem Skinnerne.

Saasnart Toget holder, springer Sanitetssoldater frem, lukker Dørene op og gaar ind i Vognene. En Række Baarer med haardt saarede bæres forsigtigt ud og føres næsten med det samme ind til Operationsbordene. De fleste haardtsaarede er uhyggeligt bleggule og gustne i Ansigtet, Øjnene er feberhede eller halvt udslukte. — De let saarede maa vente tilsidst; de der ikke selv kan kravle ned, støttes og løftes. Alle Uniformer er overklistrede med

Snavs og levret Blod. Blodplettede Bind viser, hvor Granatsplinter, Bajonetter og Kugler har truffet. Hist og her dingler et Lem uhyggeligt. — Der høres næsten ikke nogen Jamren, naar de Saaredes Tog tømmes. De værst medtagne er døde under de mange Timers Rejse fra Slagmarken; de andre er bedøvede af Smerten og trætte af at skrige.

Fra Operationsstuerne, hvor Blodet flyder som i et Slagtehus, og Menneskelemmer staar lavt i Kurs, og fra Renselses- og Forbindingsstuerne, hvor Vand, Kloroform, Gaze og rent Linned regerer, gaar de Saaredes Tog ind i den store, hvide, stille Foreløbighed, de uendelige Rum med de uendelige Rækker af Senge. Her skal det afgøres, om de Saarede skal blive til Mennesker og vende tilbage til Ildsvælgene og Bajonetterne igen, eller de skal blive til Krøblinge og vende tilbage til de Hjem, Krigen rev dem bort fra. En tredje Vej gives ikke, uden netop Dødens.

— — Jørgen Gram ligger inde i den store, hvide Foreløbighed. Paa en Plade ved hans Sengs Hovedgærde staar Navnet paa hans Armékorps, Division, Bataillon, Kompagni, samt hans eget Navn og desuden: — „Venstre Overarms Bøjemuskel og højre Knæled sprængt, venstre Skulder og Lunge gennemboret.“ — Paa hans Bryst ligger Jernkorset.

Den store, hvide Foreløbighed giver god Tid

til Tanker, naar ellers Hjerteslag og Bevidsthed tillader det, — først og fremmest Tanker om de tre Alternativer: Soldaten, Krøblingen, Døden, saa ogsaa om de blodige Veje, der har ført til Lazarettet, og hvilken Vej, Gud vil vælge af de tre meget alvorlige.

Jørgen Gram har ingen Bevidsthed om de Saaredes Tog fra det Øjeblik, den russiske Bajonet borede sig ind under hans Skulderblad, til de sønderrivende Minutter, da Lægerne inde i Operationsstuen rensede hans Mund for Blod, saa Aandedrættet rigtig kunde bryde frem, og han slog sine Øjne op og saa blinkende Instrumenter over sit blottede Knæ. Da udstøder han et klagende Angstskrig og trygler om ikke at blive stødt ud paa Krøblingens Vej. Og han beholder Bevidstheden saa længe, saa han ser, at Lægerne opgiver Operationen og lægger Knæet i Bind. Saa griber det tunge, feberfyldte Intet ham igen, og han vaagner først længe efter, da han ligger indpakket og ombundet som en Bylt i en Seng og er et Nummer i en umaadelig Række Bylter ned gennem et umaadeligt Rum.

— Jørgen Gram begynder at sanse sit eget Legeme. — Det river og stikker i Overarmen. Knæet er en tyk, tung Klump, der brænder som Ild. I Ryggen er der et Jag af ulidelige Smerter, hvergang han trækker Vejret en Smule, og der siver af og til Blod ud i hans Mundvige. Det hele er saa grufuld tungt og alligevel saa

fjernt og saa mat. Han husker de vilde Spring og Slag i den polske Kløvermark og forstaar næsten ikke, at Fjendens Staal har været stærkere end hans Muskler.

Han sanser videre ud og tænker paa, hvad Følgerne af Saarene kan blive. Han spørger Sygeplejersken, der letter ved hans Hoved og giver ham Vand at drikke. — „Sig mig hele Sandheden, hvis De ved den."

Sygeplejersken smiler vemodigt og klapper hans Kind. — „Jeg maa jo ikke saa gerne."

„Jeg kan godt taale at høre det værste. Sig det for mine Forældres Skyld og min Kærestes Skyld."

„Ja! — Baade Knæskallen og Ledhovedet i Deres Knæ er flækket, saa det bliver et Spørgsmaal om Amputation eller ikke. Lungesaaret er meget farligt."

Jørgen Gram nikker til Sygeplejersken, lukker Øjnene og ligger meget længe saaledes. Hans Tanker gæster Gud. Han takker for den beskærmende Haand, der har været over ham i alle Krigens Rædsler. Han beder om Liv og Sundhed og Førlighed. Hans Tanker gæster Forældrene og Astrid og alt kært, han ved om dem. Der staar en ny Solglans over Mindet om hans Hjem, hans Kamp, hans Kærlighed; og hans Sjæl fyldes med en næsten ustyrlig Længsel efter at slippe for al Svaghed og Pine og komme hjem til denne Solglans.

— „Har De et Feltpostkort?“ siger han med mat Stemme, da Sygeplejersken gaar forbi.

Hun nikker, sætter sig hen ved Sengen med Blyant og Kort og begynder at notere Adressen efter Pladen ved Sengens Hovedgærde.

„Vil De skrive,“ hvisker Jørgen. — — „Kære Forældre. Jeg er bleven haardt saaret i en frygtelig Bajonetkamp med Russerne langt inde i Polen; Russerne gennemborede ogsaa de saarede; jeg har faaet slemme Stik i højre Knæ og venstre Lunge. Det er nu to Dage siden, og jeg har lidt meget; men jeg tror, Gud vil lade mig leve. Fortæl Astrid det saa læmpeligt og saa kærligt I kan. — Jeg ligger paa Lazarettet i T . . . Kan I komme og se til mig, vil jeg være meget glad. Vil Gud, at vi ikke skal ses mere i det kære Nordslesvig, hils saa mit Land, og Tak til jer og Astrid for jeres Kærlighed. Mange Hilsener til Astrid og Far og Mor fra

Jørgen.“

Da Sygeplejersken har skrevet Adressen paa Kortet, hvisker Jørgen igen: — „Inde paa mit Bryst har jeg en lille Guldmedaillon med min Kærestes Billede —, hendes Adresse er ogsaa derinde. Hvis jeg dør, vil De saa love mig at sende Astrid den med min sidste Hilsen?“

Sygeplejersken nikker. Taarerne drypper fra hendes Øjne; hun famler ved Jernkorset paa Jørgen Grams Bryst. — „En saa god og tapper Soldat maa ikke dø,“ hvisker hun. — — —

— — —

Krisen i Jørgen Grams Legeme begynder at flytte sig fra Lungen til Knæet. Bajonetstikket i Ryggen har i de første Dage givet en voldsom Feber og Blodspytninger, der har truet med at blive til Blodstyrtninger. Han har haft sagt Farvel til Livet og er vendt tilbage til det med nyt Haab om at gense de kære i Nordslesvig. Paa den fjerde og femte Dag tager Feberen af, og Blodspytningerne standser. Lægerne mener, det er gode Livstegn, og Feltpostkort med Haab afgaar til Ketting og Brarup.

Men nu begynder Dødskræfterne for Alvor at arbejde nede i det flækkede Knæ. En stærk Betændelse har udviklet sig i Ledhovedet og breder sig opad og nedad i Benet. Jørgen Gram kommer igen paa Operationsbordet og hører det uhyggelige Ord: Amputation; men han beder og besværger Lægerne med al den Magt, en anerkendt tapper Soldat ejer. Han vil beholde sit Ben; han vil ikke være et enbenet Menneskevrag, der humper om og illustrerer Krigens Hæslighed for Slægten. Han vil ikke skilles fra sin Menneskelykke.

Lægerne ryster paa Hovedet og lader ham føre tilbage til Sengen igen. Men Jørgen Gram oplever forfærdelige Timer.

— Døden har sluppet ham for at skubbe ham ind i en Tilværelse, der er værre end Død. — Et Liv med nogle faa Maaneders varm Medliden-

hed og mange, mange Aars tavs Ynk venter ham, efter at han har ofret sin Styrke og gjort sin yderste Pligt for en fremmed Sag. — Et halvt Liv i Forsagelse, i Modløshed og Glemsel for hans hele Ungdom. — En Sorgens Byrde til de mange Tusinde, Krigen alt har kastet over Sønderjylland. — Et Menneske, der kan vinde Medynk, men ikke Kærlighed. — Hvorledes kan Astrid vel bevare sin Kærlighed til en Krøbling. — Hvad nytter et Krigskors, naar den Førlighed, der vandt det i en vild og raa Kamp, er sat til.

Jørgen Gram overvælder sin Gud med fortvivlede Bønner om Liv og Helse, og synker hen i Feberdøs.

— Der er Røre hver Dag i Lazarettet. Slægtninge glider stille og sortklædte gennem Stuerne, ser til de haardt saarede og bringer dem styrkende Midler. Lægerne gør deres Runde og stiller deres Diagnose. Døde føres ud, og ny Rækker af Saarede indtager deres Pladser. Stille glad Pludren fra de let saarede blandes med Jammer og Stønnen fra de Senge, hvor de Dødsmærkede ligger.

Men paa den sjette Dag efter Jørgen Grams Ankomst bliver der en kort Tid dobbelt Røre. Alle Lazarettets Læger og Sygeplejersker gaar hastigt gennem alle Gange og Stuer, ser nøje til hver Seng og hver Forbinding og retter den mindste Unøjagtighed.

Der breder sig et Rygte fra Seng til Seng op gennem Rækkerne. — Kejseren kommer! — Hans Majestæt Kejseren er pludselig kommen til Byen og vil inspicere Lazarettet. — Kejseren!

De første Minutters Overraskelse og Forstyrrelse afløses lidt efter lidt af højtidsfuld Stilhed. Sygeplejerskerne staar eller sidder paa deres Pladser; Lægerne er samlede ved Hoveddøren. Hundreder af Øjne stirrer mod Indgangen i Spænding, i Feber — for enkelte svage Sjæles Vedkommende i Haab om Helbredelse. — Skulde den ophøjede Kejsers Nærværelse ikke kunne udrette det vidunderlige.

— — — Kejseren kommer fulgt af en Officer med meget Guld paa Uniformen, og en bukkende Overlæge. Kejseren er rank; han bevæger sig hurtigt med elastiske Skridt. Hans Haar er stærkt graanet; Ansigtet er meget alvorligt; de skarpe Øjne ser snare fremad og til Siderne og opdager alt.

Der gaar et Ryk gennem Rækken af Saarede, da de ser deres øverste Krigsherre, en Mindelse om glimrende Parader, Trommehvirvler og begejstrede Leveraab. Hænderne vil fare til Hovederne, og Ryggene rette sig. Men Hovederne er tunge, og Lemmerne bundne og halvdøde, og Rykket ender i et halvkvalt Suk.

Kejseren har en Tak til hver saaret Soldat for hans Blodoffer paa Fædrelandets Alter og et mildt Ord til hver af Sygeplejerskerne for

deres opofrende Gerning. Og Kejseren smiler, naar han taler; han ser alle; ingen bliver glemt.

Hvor Saarene er særlig frygtelige, og hvor Jernkorset smykker et Bryst, standser Kejseren længe og spørger. Ved Jørgen Grams Seng standser han, ser fast paa ham og taler sagte med Officeren og Lægen.

Der gaar en voldsom Bølge af Tanker gennem Jørgen Grams Sjæl. Tankerne fra Krigens første Dage mødes med de pinefulde Tanker fra de sidste Timer. Han føler, at hans Stilling i Krigen har været særlig, og at han har noget særligt — noget andet end alle Tyskere at tale med Kejseren om.

„Hvilket Saar er det sværeste for Dem?“ spørger Kejseren pludselig.

„Saaret i Benet, Deres Majestæt!“ — Jørgen Grams Svar kommer hurtigt og distinkt, som stod han i Geleddet.

„Jeg troede, det var værst med Lungen; det maa være frygteligt at faa sit Legeme gennemboret.“

„Lægerne mener, jeg beholder Livet; men Benet vil de tage fra mig.“ — Jørgen Gram ser bedende paa Kejseren.

„De bærer Jernkorset for Tapperhed. Det skal være Dem en Trøst i Deres Lidelser. — For hvilken Begivenhed fik De Udmærkelsen?“

„Deres Majestæt har givet mig Korset; det

er ikke værd at tale om Begivenheden," siger Jørgen stille.

Kejseren smiler. — „Man har sagt mig, at De dræbte fire af Fædrelandets Fjender, før De selv blev gjort ukampdygtig. Er det rigtigt?"

„Det er vist rigtigt, Deres Majestæt."

„De er en overordentlig tapper Mand; naar De bliver helbredet, vil De blive udnævnt til Underofficer. Hvad Landsmand er De?"

„Nordslesviger, Deres Majestæt." — Jørgen Grams Øjne lyser. Der gaar en Strøm af Glæde gennem hans Bryst over, at han kan nævne Nordslesvigs Navn for Kejseren nu.

„Nordslesviger! — Det glæder mig, at Nordslesvigerne overalt har kæmpet tappert. — Ønsker De noget?"

Hjertet hamrer i Jørgen Grams Bryst. Nu er Øjeblikket. Men han faar ikke det store sagt. — „Jeg ønsker at beholde mit Ben, Deres Majestæt; jeg vil saa nødig være Krøbling."

Kejserens Øjne dugges. Han er naaet ind til et Hjerte midt i den almindelige, store Elendighed. — „Det forstaar jeg, tapre unge Mand. Der skal blive gjort alt for Dem, hvad menneskelig Magt formaar. — Husk det!"

Kejseren nikker til Overlægen.

„Tak!" — Jørgen Grams Øjne fyldes med Taarer.

„Har De ikke andet Ønske? — Jeg er glad for Deres Tapperhed og Deres store Offer for vort kære Fædreland."

Blodet blusser i Jørgen Grams Ansigt. Han ser ind i Kejserens Øjne. Nu kan han gøre sin Pligt til det yderste. — „Vil Deres kejserlige Majestæt tænke kærligt og retfærdigt paa Nordslesvig nu, og naar Krigen er forbi?“ —

Kejseren staar overrasket et kort Øjeblik; men saa lægger han sin Haand paa Jørgen Grams Pande. — „Farvel, min Søn! Deres Kejser lover Dem ikke at glemme, at Nordslesvig har gjort sin Pligt.“

— — — Samme Dag kommer Jørgen Gram paa Operationsbordet igen. Overlægen er selv tilstede; der bliver foretaget langvarig Undersøgelse og tilsidst Indsnit i Knæet. Og Jørgen Gram faar at vide, at han maaske slipper med en svag Arm og et stift Knæ; men Lazarettet maa beholde ham i Maaneder.

— — — Det er Dagen efter Kejserbesøget. Alle Lazarettets Sale og Gange genlyder endnu af Kejserord, og fra Seng til Seng hviskes der om, hvad Kejserens Mund og Øjne har sagt, og hvad han har sagt til sine Soldater i Freden og Krigen. Sygeplejerskerne glemmer al den Menneskeelendighed, der omgiver dem, for at drøfte Spørgsmaalet: om Kejserens „Snurbart“ er mere graa end før Krigen.

— Det er ved Aftentide. To Mennesker glider stille ind i det lange hvide Rum, hvor Jørgen Grams Seng staar i de snorlige Rækker. Der gives ikke nogen større Forskel paa nogen

Indtræden end disse to Menneskers og Kejserens. Kejseren træder lige saa sikkert og optræder lige saa kendt i hver Krog af sit Rige som i sin egen Dagligstue paa Slottet i Berlin. De to Mennesker har famlet sig frem gennem et Rige, hvis Sprog de kun halvt forstaar, og hvis Jernbanenet er en uudgrundelig Labyrint. De har spurgt sig frem til Lazarettets Dør; og lige saa sikre, som de træder hver paa sit Sted hjemme, lige saa usikre føler de sig her i Fjendens Land.

Kejseren har et Ord at sige til hver eneste i Lazarettet og staar hver saaret Soldat lige nær. De to Mennesker har kun Ord til een blandt de Hundreder, og deres Sjæle brænder af Længsel efter at finde ham.

De to Mennesker er Falle Gram og Astrid Grønning. Deres Ansigter er rejsetrætte og lidende. Falles Ansigt er indfaldent, og Haar og Skæg paafaldende graat. Astrids Ansigt har Ungdommens bløde Kinder, men Øjnene er ophovnede som efter megen Graad.

Efterhaanden er de kommen op i Midten af Lazarettets lange Midtergang. De gyser og ryster ved Synet af de uformelige Menneskebylter, de gaar forbi. Astrid kan ikke udholde Synet længere. — Jørgen maa jo ogsaa være saaledes. De viser en Sygeplejerske et Kort med en Adresse og forklarer yderligere med nogle tyske Brokker. Sygeplejersken vinker til en Søster, der kommer

hurtig og lige saa hurtig vender tilbage til Jørgen Grams Seng. — For Jørgen Gram er saa svag, at han maa værnes mod en voldsom Overraskelse.

— — Og saa staar Far ved Søn og Ven ved Ven. Hænderne er fast trykkede i hinanden; Øjnene er fyldte af Graad; Hjerterne er fyldte af Sorg, men dog med Tak. Og Aftensolen sender sine Straaler ind i det store, hvide Rum, og dens Lys brydes i de dryppende Taarer. — Det er en Scene, der gentager sig hundrede Gange hver Dag i de Lande, hvor Krigen øder Menneskene; men dog en Scene af Evighedsværdi.

„Jørgen, min Dreng! er det virkelig dig," siger Falle og holder Jørgens Haand, men vender Øjnene bort fra ham. Kan Krig saaledes forandre Mennesker! — Saa haard du er bleven i Trækkene."

„Far, du har ikke været ved Fronten, og du er nok bleven endnu mere forandret. Har I intet Spejl hjemme?" siger Jørgen med et sørgmodigt Smil.

Astrid bøjer sig ned over Jørgen, kysser ham og hulker: „Jørgen! Jørgen! det er forfærdeligt. Jeg maatte se dig; jeg kunde ikke holde ud at være hjemme. Dit Ansigt er saa blegt og forandret, min kære Ven. Men Gudskelov! din Stemme og dine Øjne er de samme."

„Hovedet har Russerne jo ikke rørt ved —

men min Ryg og mit Knæ, Astrid?" — Jørgens Mund sitrer, han tør ikke se paa Astrid.

Falle Gram staar og ser paa de unge; der er en smertefuld Resignation i hans Blik.

„Ja, jeg skulde jo hilse dig fra Mor, Jørgen," siger han. Hun har haft en streng Tid, siden vi hørte, du var saaret; men nu begynder hun jo at tro, hun faar dig hjem."

„Stakkels, stakkels Mor!" siger Jørgen.

Astrid rejser sig og staar ved Siden af Falle. Jørgen ser tungt op paa dem. — Ja — Kejseren var her i Gaar, han vil udnævne mig til Underofficer, fordi jeg har faaet Jernkorset, og fordi jeg har slaaet nogle Russere ihjel; men jeg tror ikke, jeg har mere Blod at undvære til Tyskland den Gang."

„Du har vel gjort din Skyldighed mod Kejseren," siger Falle Gram med haard Stemme; hjemme i Kettinggaard mener vi ogsaa, vi kan være Offeret bekendt."

Jørgen Gram ser fast paa Faderen; men naar Blikket rammer Astrid, kommer der Uvished i det. Det er, ligesom han ligger og tager en stærk Beslutning. — „Hvad tror du, Mor vil sige til at faa sit eneste Barn hjem til Gaarden med en svag Ryg, med et forraaet Sind, med et stift Knæ eller maaske med et Ben af Træ?"

„Din Mor skal have Hjælp fra Gud for at taale dette og alt det andet; men jeg ved, hun kan, min Dreng. Hun venter efter dig og gør alt i Stand til at modtage dig."

Jørgen nikker stille; men hans Øjne søger nu helt over til Astrids; der er en tryglende Bøn i dem.

Astrid træder et Skridt frem og tager sagte omkring hans Haand. — „Din Far og jeg har haft god Tid til at tale sammen paa den lange og strenge Rejse. Og jeg har sagt til ham, at din Sag og min Sag aldrig kan skilles. Nu siger jeg det ogsaa til dig, Jørgen."

Der tændes en Glans af Taarer i Jørgen Grams Øjne, han trykker Astrids Haand til sin Mund, men kan ikke sige et Ord.

— „En og anden Pige ønsker maaske noget muntrere til Dans end en Mand, der bliver Invalid," siger Astrid med flammende Øjne. „Men en dansk Pige kan nok bringe dette lille Offer, naar du har ofret saa meget. Du skal være min Mand og min Helt, Jørgen. Jeg staar der ovre ved Flaget og venter efter, at du engang skal faa Lov at komme over Grænsen."

Jørgen Grams Sjæl blusser; han vil række begge Arme op og omfavne Astrid, men Sygeplejersken vinker:

„Nej, nej! De kan ikke taale det! De kan ikke taale mere Bevægelse! Deres Slægtninge maa gaa nu; men de maa komme igen i Morgen."

„Ja, det er vistnok rigtig, hvad den tyske Frøken mener," siger Falle Gram. „Du trænger til Ro."

„Du maa først sige nogle faa Ord om Sønderjylland, Far.“

„Sønderjylland!“ Falle Gram retter sig og ser sig om. Der lyser en Anklage inde i hans dybtliggende Øjne. — „Sønderjylland er de tavse Sorgers Land! Det er et hærget Land, et Land, der griber efter et svagt Haab, et Land med Fortvivlelse i Hjertet, du kommer hjem til, Jørgen. — Men Gud skal alligevel have Tak, om du faar Lov at komme hjem til Landet.“

X.

I Krigens tyvende Maaned kommer Jørgen Gram hjem til Kettinggaard. Tyve Maaneder er en Halvtredsindstyvendedel af et langt Menneskeliv; men Jørgen Grams Lidelser mellem den Høstdag, han drager ud i Krigen, og den tidlige Vaardag, han vender tilbage til sine Fædres Gaard, har været større end et helt Menneskelivs.

Den kejserlige Overlæge med de særlige kejserlige Ønsker har gentagne Gange maattet tage fortvivlet haarde Tag med Døden for at redde Jørgen Gram ud af dens Knokkelarme. Og Jørgen Grams kære har i Taalmodighed anraabt Gud om at lægge sin Styrke til i Kampen mod Slagmarkens hoverende Følgesvend.

To Gange har stærke Lungeblødninger gjort Ende paa Maaneders omhyggelige Pleje og truet med at stjæle Jørgen Grams Aandedræt for stedse. Flere Gange har nye Infektioner kastet ham paa Operationsbordet og gjort nye Indsnit i Benet nødvendige. Og Jørgen Grams jernstærke

Krigerlegeme er alt imens blevet blegt og slattent og næsten gennemsigtigt.

Jørgen Gram har set den ene Belægning efter den anden forsvinde fra Lazarettet til Tysklands mange Fronter eller til Tysklands lidelsesfyldte Hjem. Han har set de samme komme tilbage fra ny Rædsler med ny Lemlæstelser til ny Lidelser. Han har set dem, der brugte Staalet, ligge Side om Side med dem, der fik Staalet i Legemet, og længes efter Helse for at komme ud og myrde paany. Men han har ogsaa set den hedenske Krigslyst blive til en stille Bøn om Fred — til et brusende Raab om Udgang fra Lidelsen og Fortvivlelsen. — —

Og saa har Lægerne og Lazarettet omsider ladet Jørgen Gram slippe med en kraftløs Arm, en svag Ryg, et stift Ben og et dinglende Legeme.

Men sværere end alle svære Oplevelser er Jørgen Grams Møde med sin Mor hin Martsdag, da Toget efter evindelige Ophold og Omskiftninger har ført ham hjem. Det er Summen af alle Lidelser, tilsat med en Moders Gru ved Synet af det, hun har tabt.

Falle Gram og Astrid er nogenlunde forberedt; de har set Jørgen Grams haarde, mishandlede Træk, og de har paa deres Rejse set de uhyggelige Klumper, som Kanonerne har levnet, og Lægerne forlenet med Liv. Og de har sagt dette til Karen lidt efter lidt. Men Karen

venter alligevel at møde et Menneske, hendes Moderkærlighed i enhver Henseende kan kendes ved, og ikke et krigsforgjort Vrag.

Hun ser Jørgen Gram komme op ad Stentrappen pustende, foroverbøjet ved to Kæppe, hjulpet af Faderen. Hun gaar dem i Møde ude i Gangen og vil aabne sine Arme mod sin Søn. Hun ser Jørgens hule Kinder og dybtliggende Øjne, hans indfaldne Bryst og Benet. Da brister det for hende, og før hun faar sagt sin Søn velkommen, udbryder hun klagende: „Gud i Himlen, er det Jørgen!“

Det kan Jørgen Gram ikke bære. Han mener, han har baaret de to Aars Krig, som en Mand bærer det sværeste. Men nu er han træt, og han er vis paa, at af alle i Verden vil hans Mor først træde til og hjælpe ham med Byrderne; men i det første Øjeblik, hvor alt er tungest, lader hun ham staa ene og læsser sin Gru over paa ham tillige.

Der gaar en Strøm af Bitterhed gennem hans Sjæl; men hans Sjæl er ikke i Øjeblikket stærk nok til Bitterhed. Det svimler for ham; han maa sætte sig; han forlanger straks at komme i Seng. Og under de tungeste Taarer fører hans Forældre ham ind i det Værelse, der i Maaneder har ventet ham med alt, hvad et Moderhjerte kan udfinde.

— — — Men da Karen Gram har faaet sin Søn lagt til Hvile i Sengen, synker hun

ned over ham og hulker: — „Min Dreng! min stakkels Dreng, tilgiv din Mor! Jeg tabte et Øjeblik Troen paa, at Gud vil hjælpe os allesammen gennem det, der er saa svært for os.“

— — —

Jørgen Grams Legeme begynder at rette sig. Kinderne runder sig ud, og Brystets og Armens Muskler gror. En Moders omhyggelige Pleje hver Time i hver Dag, og en Hjertensvens trøstefulde Breve kan tvinge Væksten frem i et Menneskelegeme. Men Jørgen Grams Sjæleliv er som en Sommerdag med skiftende Sol og Torden. I Solskinstiderne lister han omkring i Gaard og Stald og By og glæder sig over Forældrenes Omsorg og over, at Kræfterne holder Indtog i hans Legeme igen. Men i Tordentiderne er Krigens hele Rædsel over ham. Han skriger under frygtelige Mareridt om Natten. Skyttegravenes Jordmasser vælter ned over ham, de Saaredes Blod oversvømmer ham; hans Mor maa gaa mange mødige Skridt i kolde Nætter, naar Klageraabene lyder ind i hendes Sovekammer.

Bedst som Falle og Karen tror, at Jørgen er ved at blive sig selv igen, kommer han ind til dem fra Gaarden eller Stalden og ser paa dem med rædde, usikre Øjne: — — — „Naar jeg kommer mig saa meget, at jeg kan taale at staa op i Skyttegravene i timevis, vil jeg til Fronten igen,“ siger han; „jeg bliver aldrig Menneske som I andre mere.“

„Tyskerne har vist ikke Tid til at vente efter dem, der kun kan staa stille," siger Falle Gram sørgmodigt. Han ved omtrent, hvad der følger efter, naar Jørgens Øjne er saa tunge.

„Jeg kan nok skyde et af deres Maskingeværer af," forsikrer Jørgen med vilde Glimt i Øjnene. „Tilsidst kommer der vel saa en barmhjertig Granat og gør det af med mig saavelsom med alle de andre. Jeg kan ikke holde ud at være i Krigen med alle mine Tanker og herhjemme med Resterne af mit Legeme. — Jeg kan hele Tiden se den Russer, jeg knuste Hovedet paa med Bøssekolben. — Hjernen sprøjtede over mine Hænder. — Og ham, jeg ramte i Underlivet med Bajonetten. Han raaber og forbander mig uafladelig. — Aa, Far og Mor! det er forfærdeligt med saadanne Syner; det er værre end at være midt i Krigshelvedet. — Nej, jeg vil til Fronten og dø helt; det er bedst for os alle. Jeg forvinder aldrig Krigen."

Karen Gram græder stille, naar Jørgen begynder saaledes. Hun klapper hans Hænder og Kinder og taler med ham om det bedste og kæreste, hun kender. Hun ved, at kun Tid og Kærlighed kan drive Krigens vanvittige Gru ud af hans Sjæl, og hun ved ogsaa, at efter saadanne Anfald følger der Dage, hvor Jørgens Legeme igen er svagt, og hans Hoved bøjet dybere end sædvanligt.

— — —

Efterhaanden som Jørgen Gram kommer sig og rækker sin Stok og sin Sansnings Arme længere ud, erfarer han, at det er et nyt Land, han er kommen til — et Land, der, skønt Fjendefod ikke har betraadt det, er mærket af Krigen ud til Samfundets fineste Forgreninger. Hans store danske Samfølelse med Landet og Folket byder ham at tage det i Besiddelse paany, men hvert Trin, han tager ud i Landet, er smertefyldt.

— — — Arbejde er godt for syge Sind, derfor kaster Jørgen Gram sig lidt efter lidt ind i mangehaande Slid, efterhaanden som Solen stiger, og Vaaren stiller Krav til hver Haand, der kan tage fat. Han faar indrettet sig et Sæde paa Saamaskinen, saa han paa den Maade kan betjene den. I mange Aar har han trasket efter Maskinen og traadt den dybe Muld med sine to raske Ben.

Han indretter sig en særlig Sadel, og naar han er træt af at sidde paa Saamaskinen, bytter han med sin Far, sætter sig op paa en Hest og rider ud i den vidtstrakte Mark og ser til Drengene og Daglejerne. Det kan nok gøres nødigt, flere af dem er inde fra Byerne og forstaar sig kun slet paa Heste og Maskiner. — —

— — Jørgen Gram holder for Enden af en Vang, der skal gøres i Stand til Havresæd. En syttenaars Knøs arbejder sig op over en Ager med tre Heste for en elleve Tands Kultivator.

Hestene stønner og slingrer, Skummet staar dem om Forbovene. Knøsen raaber og bruger Pisken.

Jørgen Gram ser meget nøje til. Da Knøsen vender for Enden af Ageren, staar han af Hesten og undersøger Seletøj og Redskab. Hestene ryster, Dampen staar i brede Straaler ud af deres opspilede Næsebor.

„Kultivatoren gaar vist ikke godt!“ siger Jørgen Gram til Knøsen.

„Nej, det gør den vist ikke. Den hopper og stikker Snuden helt under Jorden engang imellem.“

„Jorden er vel pløjet daarligt i Efteraaret.“

„Det kan godt være; det ved jeg ikke.“

Jørgen Gram klapper Hestene paa deres sveddryppende Hals og ser bedrøvet ud. — „Dette her er for galt. De kan jo ikke trække den. Du maa ikke bruge Pisken saa haardt.“

„Jeg troede, jeg skulde skynde mig.“

„Naturligvis skal du skynde dig; men dette her er Dyrplageri, det kan du vel se. I Eftermiddag sætter vi et Par af de unge sammen med den nærmeste.“

„De er nok lige gamle alle dem, der er i Stalden,“ svarer Knøsen; „de unge tjener Kejseren.“

— — — Jørgen Gram møder sin Far i Gaarden, da han ved Middagstid kommer ridende.

„Vore Heste er langt magrere, end de plejer

at være i Saatiden," siger han. „Det ser ikke godt ud, og de kan ingenting udrette."

„Hestene ser elendige ud," svarer Falle Gram; „men der er ikke noget at gøre ved det, før Græsset kommer."

„Vi kan give dem noget mere Havre."

„Du ved jo godt, at Krigsforordningen kun giver os to Kilo til hver Hest daglig."

„Det er til at ødelægge Dyrene med. De stakkels Bæster, der er for Kultivatoren, halker i det, som de skulde sprænges."

Falle Gram ryster sørmodigt paa Hovedet. — „Jeg kan knap nok taale at se Hestene," siger han; „men hvad skal vi gøre, vi skal jo have Sæden i Jorden."

„Jorden bliver daarlig behandlet i Aar, vi kommer til at saa mere i den, end vi plejer," fortsætter Jørgen.

Der gaar et bittert Smil hen over Falles Mund. — „Regeringen har bestemt for længe siden, hvormegen Havre vi maa saa i hver Hektar."

Jørgen lader sig glide forsigtigt ned af Hesten og træder haardt i Stenbroen med den raske Fod. — „Vor danske Jord, og hvad den giver os, har været vort Rygstød og vor Ret hidindtil, tager de nu ogsaa det fra os," mumler han, mens han trækker over mod Stalddøren med Hesten.

— — — Ketting Sogn er et lille Sogn med knap fire Hundrede Indbyggere. Af disse fire Hundrede har mere end tredive været ved Fron-

terne, og mere end en halv Snes er falden. Ketting Sogn har faaet sin store Andel af Nordslesvigs Sorg. Og Nøden gaar Haand i Haand med Sorgen. Ti Par arbejdende Hænder, der for bestandig skal savnes i et lille Sogn, er allerede meget, og Sorgen lammer den, der savner Far og Mand og Bror; men langt frygteligere lammer Krigens uhyre glubende Gab, der er over alle, og den store Staalring, Tysklands Fjender spænder fastere og fastere om dets Bryst for at give det en uhæderlig Død. Staten overgaar sig selv i ubegribelig Styrke mod sine Fjenders Kvælertag og er overalt bleven den store Regulator og Leverandør; men mange Steder har Staten langt lettere ved at tage Fødemidlerne end give dem, og tusinder fattige er nær ved den bitre Hunger.

Soldaten er Landets Arm i Kampen, og han har første Krav paa Føde; den saarede Soldat, der kommer hjem til sin Mor faar alle Godbid, hvor saadanne findes, derfor kender Jørgen Gram ikke den Smalhans, der hærger Gaardene, og det Savn af rigelig Næring der ruger over hans Fædrelands Huse og Hytter. Men han gaar ud til sine Landsmænd, og han mindes uvilkaarligt det første Hold belgiske Fanger, der drog forbi ham i Krigens Begyndelse. Deres Øjne var et eneste stort, stumt Klageraab over deres Undertrykkere. — —— Han gaar ind til en ældre Enke; hendes ugifte Søn er i fransk Fangen-

skab. Han støttede hende, mens han var hjemme for at fri hende for offentlig Forsorg. Han plejede at sørge for, at der var en Gris at slagte til Jul; selv sørgede hun for, at der laa en stor Kule Kartofler ved Husets Gavl, naar Efteraaret var forbi. I Aar har Grisestien været tom, og Gensdarmen har hentet mere end det halve af Kartoffeldyngen. Nu sidder hun med en hel Del Kort, der hjemler hende Ret til nogle faa Gram Brød og Smør og Kød om Ugen, hvis hun har Penge at købe for. — — — —

„Brød faar jeg jo da hver Dag," siger Konen; „men Smør er der snart ikke mere tilbage af i Landet, og Kød faar jeg slet ikke, det er ikke for Fattigfolk mere. Lidt Mælk henter jeg i Gaadene, og Flæsk vil de ogsaa godt lade os faa, men der skal spørges om hver Haandsrækning hos Regeringen, og det tager saa gruelig lang Tid, før der kommer Svar.

Jeg har det ikke ret godt; men Gudskelov for, at min Dreng har været heldig og er sluppet uskadt ud af Krigen. Han skriver, at de Franske behandler ham saa godt. — Ja, du ved jo nok, hvad det vil sige at være i Krig, Jørgen," siger Konen stille og vender et magert Ansigt op imod ham. „Gud bedre det for os allesammen."

— — — — Jørgen Gram gaar ind i de store Gaarde, der ligger stille og ligesom halvforladte med brede Porte ud mod Ketting Bygade. Han

snakker med de gamle Mænd inde i deres Stuer og gaar bagefter med dem igennem Stald og Lade. De behandler Jørgen med stor Ærbødighed og taler med ham om alvorlige Ting, endda han er saa ung. — — — —

„Her er mere tomt i Baasene, end der plejer at være hos dig Mathis paa denne Tid af Aaret," siger Jørgen til en af Mændene, da de staar i Kostalden og ser ned over de tre Rækker røde Høveder.

„Ja, men alle mine Høveder er opført i Amtsforstanderens Bøger, det plejer de ikke at være," svarede Mathis med en Smertetrækning om Munden. „Øvrigheden ved bedre Besked om alt, hvad vi ejer, end vi selv ved. Det er lige som Dagen før en stor Fallit."

„Er det ikke at se for mørkt paa det?" siger Jørgen. „Vi er her jo selv endnu, dem af os der er levende, og vort Sind er vel ikke fallit."

„Ja, du skal have Tak, fordi du siger det, Jørgen. Jeg plejer ellers ikke at holde Næbbet nedad."

„Din Søn blev jo ogsaa derude," siger Jørgen stille og ligesom undskyldende.

„Det er Aar og Dag siden, Jørgen, og de to andre har det haardt i Rusland. Min Kone og jeg har begyndt at vænne os til at være barnløse, og vi har lovet hinanden, at vi skal fylde Drengenes Plads, saa godt vi kan. Men vi havde aldrig troet, det skulde komme saa vidt med

os, at vi ikke rigtig bryder os om Gaard og Bedrift; og saadan er det jo endda blevet med os og saa mange andre. Vore Skillinger gaar til Krigslaanene. Vi ved ikke, om det Korn, vi nu lægger i Jorden bliver vort eget, naar det gror til. Vi har ikke Lov til at slagte eller sælge et Kreatur uden Tilladelse; men Øvrigheden har Lov til at tage det altsammen. Vi kan knap nok hjælpe et sultent Menneske uden at bede om Forlov først; og vi kan næsten ikke blive mætte selv af det, der er tilladt at spise." — Der gaar en tør Hulken igennem Mathis's Bryst, og han bøjer Hovedet dybt.

„Vi kan kun vente paa, at Vorherre vil lade et Under ske med os, Jørgen," siger han lidt efter.

„Og saa holde fast paa os selv! — — — — Længere kommer Jørgen Gram ikke i et Udbrud af Trøst eller Smerte eller Danskhed. Han mærker i nogle Øjeblikke, at han har været borte i noget vildt og fremmed saa længe, saa hans Følelser ikke slaar til overfor den Smerte, han møder — eller er bleven lagt om, saa han ligesom ikke kan faa fat paa Smerten.

— — Lidt efter gaar Jørgen Gram ned ad Bygaden. Børnene leger Paradis i Solskinnet. Spurvene bygger Rede med samme glade Støj, som de har gjort i hundrede Aar. Haver, Huse og Gaarde ligger i det samme liflige grønne, som de har ligget i hver Vaar, saa længe Jørgen

husker. Da kommer det over ham igen denne Fornemmelse af, at han ikke magter det derhjemme med de Følelser, han har bragt med fra Krigen. — Verdensuvejret og dette fredelige Solskinsbillede. — Hans Landsmænds Smerte og Gru og al denne legende og syngende Glæde.

— — Tæt udenfor Byen ligger et lille Hus midt i en Stump Have. Jørgen Gram ved, at der bor en ung Kone med en stor Flok Børn i Huset. Der er nylig kommen Brev, at hendes Mand er bleven lemlæstet af en Granat ved Verdun. Han gaar ind i Huset. Fem Børn mellem eet og seks Aar sidder i en Klynge paa Gulvet i en Solplet leger med nogle gamle Avisstumper. Skrammel og skiddent Tøj ligger spredt i Krogene. Børnene er blaa under Øjnene, blege og tyndarmede. Konen sidder paa en Træstol ved Bordet med en Strikkestrømpe; men hun arbejder ikke. Hendes Ansigt er smalt og furet, Munden sammenkneben, Øjnene store og skinnende. Hun har været smuk for ikke længe siden.

„Hvordan har du det, Lise?“ spørger Jørgen.

„Min Mand er haardt saaret og kan ikke leve,“ siger hun haardt og uden nogen Indledning. — „Der er ingen anden Udvej for Børnene og mig end at lægge os til at dø ogsaa.“

„Jo vist saa;“ siger Jørgen stille; han ved, at hendes Sorg og Nød er meget stor.

„Nej, der er ingen Udvej. Krigen har brudt alting i Stykker for os. Vi havde Udsigt til at

faa begyndt en god Forretning; nu har vi kun Nød og Sorg. Du forstaar ikke hvad det vil sige at miste den, man holder af, og den der skal tjene Brødet."

„Du og dine Børn faar naturligvis ikke Lov at sulte."

„Sulte!" Konen rejser sig op; hun ser paa Børnene og hendes Ansigt er bittert fortrukket i Smerte. „Hvad synes du!" siger hun og peger mod Gulvet.

„Aah—ja!" Jørgen Gram drager et dybt Suk og staar længe og kan ikke sige noget; saa ser han paa Konen og siger langsomt: „Jeg har mange Gange været i et Helvede af Ild og Død og Gru — og jeg lærte lidt efter lidt, at Gud kan trøste, og Gud kan hjælpe over det allersværeste."

Konen stirrer længe paa Jørgen Gram. — „Kan det være Guds Vilje, at jeg skal miste den kæreste, jeg kendte, og mine stakkels Børn, som slet ikke ved, hvad Krig er, skal savne og blive ved at savne hver Dag." — Saa bøjer hun sig pludselig ned over Bordet og bryder ud i en voldsom Graad.

— — Jørgen Gram kommer hjem i stor Uro. Saasnart han faar sin Far og Mor i Tale, siger han: — „Vi kan ikke forsvare det! Vi maa hjælpe de arme Mennesker. Vi maa slagte et Svin i Morgen og dele noget Sul ud; det kan vi da."

„Aa, gid vi kunde; men det er ulovligt, Jørgen," siger hans Mor.

„Vi maa gøre det alligevel, Mor; jeg vil ikke tro, Gensdarmen kommer og forbyder det. Naar Mennesker sulter, glemmer de baade deres Land og deres Gud.“

„Du kender ikke Sønderjylland mere,“ siger Falle Gram efter at have tænkt længe. „Men jeg forstaar dig saa godt, du skal faa din Vilje, lad os saa tage Følgerne.“

„Vi har vel faaet mere end de andre for at vi skal hjælpe med det, naar det rigtig kniber,“ siger Karen.

Jørgen drager et Suk. Han er ikke rolig, selv da han faar sin Vilje. Han føler hele Tiden, at han ligesom er udenfor sig selv og det inderste i Livet og Smerten i Landet.

Han sætter sig ind i sit eget Værelse og udøser sit Hjerte i et langt Brev for Astrid. Han maa se hende, høre hendes Røst, det forekommer ham, at han saa først helt kan finde sig selv igen. Han beder hende indtrængende om at komme ad den gamle Vej ned til Grænseaaen allerede næste Dag.

— — —

Næste Dags Formiddag er et af Falle Grams Svin blevet forvandlet til lækre Skinker og Flæskesider. Jørgen Gram staar i Dagligstuen sammen med sin Far og Mor og lægger Planer for Uddelingen. Han glæder sig som et Barn ved Tanken om de mange sultne Munde, der ialt Fald for en Dag kan faa nærende Mad, og hans

Far og Mor er glade, fordi de mærker, den sunde Energi og Harme vokser i deres Søn.

Da banker det haardt paa Døren, og Gensdarmen rasler ind i Stuen. — Det er en lille mørk Mand over den militærpligtige Alder. Hans Kinder er gullige og rynkede, hans Øjne er stikkende.

Karen Gram holder sig for Brystet og forlader Stuen uden at sige et Ord. De to Mænd vender sig halvt mod Gensdarmen, deres Ansigter faar pludselig et stenhaardt Udtryk.

„Jeg har faaet oplyst, at her er foretaget privat Slagtning," siger Gensdarmen, efter at han har hilst militært høfligt — „passer det?"

„Er det nødvendigt at besvare det Spørgsmaal?" siger Falle Gram.

„Forordningen forbyder al privat Slagtning! — Er det rigtigt, at De har slagtet et Svin i Dag?"

„Det forsøger jeg ikke at nægte; men det er ikke til vort eget Brug," svarer Falle Gram.

„Slagtning til Salg er ogsaa ulovligt. Det ved De!"

„Vi har slagtet for at give bort til dem, der sulter!" siger Jørgen Gram højt.

Gensdarmen kniber Øjnene sammen: — „Saaledes siger de allesammen, naar de vil hamstre paa Rigets Bekostning!"

„Er det Deres Mening, De vil fornærme mig i mit eget Hus? — Vi kan vel forlange at blive troede paa vort Ord," siger Falle Gram og Jørgen i Munden paa hinanden og træder et Skridt frem.

Gensdarmen ser paa Falle og Jørgen og bøjer sig imod dem. — „Jeg tror Dem, men det er ogsaa ulovligt at slagte og give bort. Det bliver en stor Bøde.“

„De ved vel, at der er Snese Familier, der sulter halvt eller helt, fordi her ikke findes nærende Mad,“ udbryder Jørgen Gram.

„Regeringen sørger for, at ingen lider Nød. — Det er at nedbryde Agtelsen for Regeringen, hvis man siger noget andet.“

„Jeg siger de sulter!“ raaber Jørgen Gram.

„Pas nu paa, hvad De siger, unge Mand! — Vil De vise mig det, De har slagtet,“ henvender Gendarmen sig til Falle Gram.

„Er det nødvendigt?“

„Jeg forlanger det.“

Falle Gram gaar foran Gensdarmen gennem Køkken og Bryggers. Jørgen følger efter. Deres Skridt lyder stærkt paa Flisegulvet i de store Rum. De standser foran Bryggersbordet, hvor Sulet ligger. Gensdarmen faar Oplysning om Kilo og Nummer og noterer i sin Bog.

„De maa straks udlevere det hele til den stedlige Øvrighed,“ siger han kort og trækker sig nogle Skridt tilbage.

Jørgen Gram træder hastigt ind mellem Gensdarmen og Bordet. Hans Ansigt er kobberrødt. — „Det faar De os ikke til,“ siger han, „hver Smule skal gives bort! Her er Folk, som ikke har smagt Kød i mange Uger; her er blege, sultne, faderløse Børn!“ — —

„Jeg raader Dem til ikke at sætte Dem op mod Øvrigheden. — Forordningerne byder det. Det maa være nok. Riget er i Nød."

„Her var ingen Sult eller Mangel, hvis vi fik Lov at hjælpe os selv. Det er de haarde og brutale Forordninger og de haarde og brutale Udøvere, der skaber Elendigheden. — Og nu vil De nægte os at mildne den!"

Gensdarmen gaar hen og tager Jørgen i Armen. — „De er anholdt," siger han vredt. „De fornærmer Øvrigheden. Jeg maa gøre min Pligt."

Der gaar i et Nu en hel Række Tanker om Fængsling og haard Behandling gennem Falle Gram, da han hører Gensdarmens Ord, og han vil træde imellem Gensdarmen og Jørgen. Men Jørgen Gram har været forberedt paa alt. Han har hele Formiddagen gaaet med sit Krigskors under sin knappede Frakke. — — Pludselig river han sin Frakke op, peger paa Jernkorset og raaber: „Jeg tænker, jeg har gjort min Pligt nok saa godt som De! Jeg har været tvunget til at kæmpe for det tyske Rige og ofret min Førlighed, mens De har gaaet her mellem mine danske Landsmænd og haandhævet umenneskelige Forordninger!" — —

Gensdarmen retter sig med et Ryk, slaar Hælene sammen og sætter Haanden til Pikkelhuen. — „Tapper Kammerat!" udbryder han. — „Tapper Kammerat!"

„Jeg skal ikke rose mig af Tapperhed," siger

Jørgen mere stille. „Jeg har givet det tyske Rige min Kraft og min Helsen, og jeg forlanger kun at mætte de Munde, Riget ikke har Mad til.“

Gensdarmen ryster paa Hovedet: — „Krigsforordningerne er ubøjelige. De maa aflevere Spækket; men De er fri; jeg anholder ikke en Mand, der bærer Jernkorset!“ Saa gør han omkring og gaar.

Jørgen Gram er bleg af Ophidselse. Han staar et Øjeblik og ryster og gaar saa hurtigt bagefter Gensdarmen. Falle Gram trækker Vejret dybt og følger efter; han frygter for, at Jørgen i sin Ophidselse skal begaa noget ulovligt. Men Jørgen staar ude paa Trappen og støtter sig til Gelænderet. Taarerne drypper ned fra hans Øjne. „Vi er bestandig de undertvungne,“ hvisker han.

„Gaa med ud i Haven,“ siger Falle og tager Jørgens Arm. Uvilkaarligt falder deres Skridt hen mod Udsigtshøjen.

De groende Marker ligger gulgrønne under Aprilsolen ned mod Kongeaaen. Stærene boltrer sig i den blanke Luft, Viberne skriger over Kær og Pløjemarker og dukker sig bag Knoldene. Og den friske, jomfruelige Vaar danser med samme lette Fjed over Bakkedragene paa den danske Side.

De to Mænd staar stille længe og ser over Landet. — „Vi maa være stille, Jørgen,“ siger Falle Gram. „Vore Kaar bliver mere umenneskelige for hver Dag, der gaar, men der er ikke

andet for den danske Sønderjyde at gøre end at være tavs."

„Skal vi ogsaa være følelsesløse?" siger Jørgen.

„Nej, vi skal haabe og bede saa varmt som aldrig før. Men vi maa lukke Munden om vor egen og vort Lands Smerte."

„Jeg har staaet her, min Dreng, og set mærkelige Ting. Pjaltede Fanger kommer krybende her forbi, Skud og Skrig lyder fra Grænsen. Mange af vore egne kommer ogsaa forbi og vender ikke tilbage. — Vi har alle vore Tanker om dette, men vi maa være et Folk uden Ord for at faa Lov at leve i vort danske Land. — Dag efter Dag ser jeg mod Nord, det kan ingen forbyde.

Jørgen Gram ser uvilkaarlig over mod Simon Grønnings Gaard og griber sin Far i Armen. — Ser du det danske Flag, Far? Det er Astrid, der staar ved Stangen! Hun har faaet mit mismodige Brev! Det er for min Skyld, hun hejser Dannebrog."

„Hun tænker nok paa os allesammen," siger Falle Gram og stryger sig over Øjnene. — „Ingen kan forbyde os at se over mod Korsbanneret!"

— — — —

Om Eftermiddagen gaar Jørgen Gram ned til Kongeaaen. Astrid er der allerede, da han kommer til det Sted, hvor han saa ofte er gaaet

over i mørke Efteraarsaftener og lune Sommernætter.

„Velkommen, Jørgen!“ jubler hun ovre fra Hegnet. „Jeg har siddet og set paa dig hele Tiden, mens du har gaaet herned. Hvor det er godt, at du er bleven saa rask. Du gaar jo næsten lige saa godt som før, og dit Ansigt er ikke fremmed længere.“

„Naa, du sidder og lurer paa, hvordan jeg kan træde en Etmarsch,“ ler han over til hende. — „Jeg er ikke helt daarlig til det, Gudskelov!“

„Aa-ja Gudskelov! Jørgen; og rigtig velkommen hjem. Skynd dig nu at blive dig selv igen — den unge, friske Jørgen Gram, der hjælper de andre til at holde ud.“

Saa mange Minder om hans Kærlighed og hans danske Arbejde vælder over til ham med Astrids Stemme. Hans Øjne bliver blanke; han vil sige Astrid Tak for saa meget. Men han faar kun sagt: „Tak for Flaget, min Pige. Det kom i saadan et mørkt Øjeblik; men det gjorde saa godt i Sindet.“

„Det er det eneste, jeg kan, Jørgen! — Det eneste, vi kan! Vi hejser Dannebrog, for at I kan se, hvor vi er, og hvem vi er. Det er vort danske Hjerte, der aabner sig imod jer!“

„Tak, Astrid! ræk mig din Haand, du kære!“ smiler han. — „Jeg kan sagtens.“

Hun ler og rækker Haanden ud over Vandet. „Den er lagt i din Haand, Jørgen Gram!

Der bliver den bestandig. Jeg venter efter, at du snart maa komme helt over. Flaget skal være hejst hver Dag nu."

— — En gammel Landstormsmand kommer slentrende med Gevær og paasat Bajonet hen mod Jørgen. — „Ikke tale over Grænsen!" kommanderer han.

„I gamle Dage gik jeg over her, maa jeg nu ikke engang tale over!" siger Jørgen.

„Nej, De maa gaa Deres Vej!"

„Men Tankerne kan ingen Krig stænge for, Astrid!" raaber han, idet han gaar. — „Tankerne og Hjertelaget. Naar alt det er, som det skal være, kan jeg bære de Slag, Krigen slog. — Nu gaar jeg hjem og hjælper de andre til at forstaa dette!"

ERIK HANSEN:

ELLINOR

DET er en usædvanlig fin og smuk Bog, Erik Hansen her har udsendt, en Bog, der virkelig lyser festligt op, og som vil være selvskreven paa ethvert Julebord — ja, det er en almindelig Vending, men den kan af Læseren tages saa intenst som muligt.

Det er en fin, yndefuld og indtagende Bog. Den rummer ikke noget stort og nyt, men det, den fortæller, giver den i en saa smuk Form, at man virkelig gribes deraf, og med en Jævnhed, der gør, at man synes at finde sig selv midt mellem de Mennesker, Fortællingen omhandler, og som staar saa fortræffeligt levendegjorte, saa kønne og saa tiltalende, uden derfor at være Engle. Det er netop Mennesker af Kød og Blod.

En engelsk Flyver forliser og redder sig i Land paa Jyllands Vestkyst, hvor han træffer Familien Riis, hvis Datter Ellinor og han bliver gode Venner, gode Kammerater. Saa følger Begivenheder Slag i Slag, spundet sammen med et fint Net af henrivende Stemninger — Datterens Forhold til Forældrene, hendes Forhold til Vennen, Naturharmonien, der spiller om dem — og saa Depressionen, da „den graa Dag" kommer — et Afsnit, hvis Hovedfigur er en udmærket tegnet Skikkelse, at struggler for money, — og midt ind i dette paa ny Glimt af Finhed og Ynde. Endelig Afsnittet „Julen", da Løsningen kommer — netop saaledes, som man ogsaa ønsker den.

Det er en nydelig Bog, hvor navnlig den unge Pige med det skønne Navn, der ogsaa har givet Bogen dens Titel, staar henrivende — lys og ung og frisk og stærk, saaledes som hele Bogen er det — aldrig banal; trods det ikke usædvanlige, dog ny, dog i Stand til med en sær Magt at holde En fast og i Besiddelse af en Følelsesrigdom, en Stemningsfest, der gør, at man kommer til at holde af den. Det er en af de fineste, de yndefuldeste og smukkeste Bøger, Aaret har bragt.

T. V. J.

Johs. G. Nielsens Bogtr., Kbhvn.